

B 9765

Spetsiaalne fond

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.
Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 34.
Telefon 432-47.

Aadress kirjjade jaoks: Tallinn, postkast 338.
Jooksev arve Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 543.

Nr. 1 (455)

2. jaanuaril 1933. a.

XII aasta

503

Tellimise hind:	Kuulutuste hinnad:				
	Aastast		Kaantel		
Aastas	Kr. 4.50	1/1 lhk.	Kr. 40.—	1/1 lhk.	Kr. 45.—
Poolaastas	" 2.25	1/2 "	" 20.—	1/2 "	" 22.50
Üksiknumber	" —.75	1/4 "	" 10.—	1/4 "	" 11.25
		1/8 "	" 5.—	1/8 "	" 5.65
		1/16 "	" 2.50	1/8 "	" 5.65

Riigiasutiste ja -teenijate vastutus kodanikele tekitatud kahjude eest.

A. Kurvits

1.

103. Riigiasutised töötavad riigi ja kodanike huvides, täites oma tegevuspiirkonda kuuluvaid riiklikke ja ühiskondlikke ülesandeid ning lahendades kodanikesse puutuvaid eluküsimusi. Riigiasutiste tegevus peab vastama õiguse normidele, ning selle tegevuse sihiks peab olema riigi elu edendamine, kodanike õigustatud nõuete rahuldamine ning soodsate võimaluste loomine edukaks tööks majanduslikul ja vaimlisel alal. Riigiteenijate ülesanne on toimida nendele kuuluvate ülesannete täitmisel õiguse normide põhjal, kooskõlas kõlbluse normide, otstarbekohasuse põhimõtete ning rahvariiklikkude ideaalidega.

Seejuures võib aga siiski tulla ette, et riigiteenijad eksivad oma ülesannete täitmisel ja teevad ebaseaduslikke otsuseid, mis puudutavad suuremas või vähemas ulatuses kodanike huve. Need ebaseaduslikud otsused võivad leida aset ka korralike ja kohusetäitlike riigiteenijate tegevuse alal, kui on ebaõigelt tõlgendatud või kohaldatud seadusenorme. Sagedamini tulevad aga ette need ebaseaduslikud otsused riigiteenijate hooletuse ja ükskõiksuse puhul kui ka sel põhjusel, et mõned riigiteenijad meelega rikuvad seadusenorme ja ignoreerivad üldhuve. Peale ebaseaduslike otsuste võib puudutada kodanike huve ka riigiteenijate muu ametialane tegevus kui ka tegevusetus.

See kodanike huvide puudutamine on mitmekesine vastavalt sellele, millise eluala kohta käib ebaseaduslik otsus või millisel alal on avaldunud ametniku tegevus või tegevusetus. Ühtedel juhtudel võivad olla puudutatud kodaniku põhiõiguslikud huvid, kitsendatud temale Põhiseadusega kindlustatud kodanike põhiõigused. Neil juhtudel võib olla sügavalt haavatud kodaniku õigusetunne, mis võib

ühtlasi tekitada suurt hingelist valu, näiteks usu ja sisetunde vabaduse ebaseadusliku kitsendamise puhul. Ainelise kahju saamine ei tarvitse aga neil juhtudel igakord aset leida. Teistel juhtudel võib ebaseaduslik otsus või riigiteenija tegevus või tegevusetus puudutada kodanikele tavaliste seadustega kindlustatud õigusi, kusjuures ühtlasi kodanik võib saada kahju ka majanduslikus mõttes, kuigi see kahju ei ole igakord rahaliselt fikseeritud või selle fikseerimine on seotud teatavate raskustega. Näiteks, riigiasutis on kitsendanud kodanikule seadustega kindlustatud õigusi riigi- või omavalitsuse teenistusse astumise alal, otsustades, et vastavas maakonnas ei või teda valida ega kinnitada ametisse. Siin oleksid rikutud kodaniku õigused, kodanik kannataks moraalselt; peale selle aga võib kodanik saada ka ainelist kahju sel puhul, kui ta on sellesse maakonda valitud teenistuskohale, kuid riigiasutis ei luba teda ametikohale registreerida või kinnitada, ja ta jääb seepärast kinnitamata ja selle tagajärjel teenistusetu. Kolmandatel juhtudel riigiasutise seadusevastane otsus või ametniku tegevus või tegevusetus võib tekitada kodanikule otseselt majanduslikku kahju, mis on fikseeritav kindla summana. Näiteks riigiasutise ja kodaniku vahel on sõlmitud leping hoone ehitamise alal, kuid riigiasutis ei täida selle lepingu tingimusi, ei täida neid ülesandeid ja kohustusi, mis ta on võtnud enda peale selle lepinguga, ei maksa tähtajaliselt lepingu kohaselt tasu ehituse eest, mille tagajärjel võib viibida tasu maksmine töölisile ja sel põhjusel viivitused tööde täitmise alal, ei võta tehtud tööd õigel ajal vastu jne. Teine näide: riigiasutise ja kodaniku vahel on sõlmitud leping materjalide veo alal; kodanik on teinud kõik ettevalmistused lepingu teostamiseks, kulutanud selleks summasid, muretsedes veoabinõusid ja palgates töäjõude, kuid riigiasutis viivitab materjalide andmisega, milliseid tuleb vedada. Kolmas näide: riigiasutise ja kodaniku vahel on sõlmitud ostu-müügileping, kuid riigiasutis ei täida lepingu tingimusi. Kõigil neil juhtudel võib kodanik saada suuremat või vähemat kahju, ja nimelt seepärast, et riigiasutis või -teenija ei ole täitnud või ei ole täpselt ja tähtajaliselt täitnud enda peale võetud ülesandeid ja kohustusi.

Neil juhtudel saab kodanik kahju selles mõttes, nagu see on tähendatud maksva tsiviilõiguse normides. Tsiviilõiguse normide järgi tuleb aga mõista kahju all kõiki neid muudatusi isiku varalises seisukorras, mille tagajärjel on tema varandus vähenenud seadusevastase toiminguga kaudu, kui see vähenemine on majanduslikult hinnatav (BES § 3435). See seadusevastase toiminguga tekitatud kahju võib olla otsene, kui on vähenenud kahjusaaja olev varandus, või see kahju võib seista õigustatud tulu või kasu mittesaamises, kui on tehtud seadusevastaseid takistusi oleva varanduse suurendamiseks (BES § 3437). Seejuures kahju tunnustatakse vahetuks, kui see on seadusevastase toiminguga või tegevusetuse loomulik ja otsene järelmõju, ning vahendiliseks, kui kahju on tekkinud eriliste asjaolude ja suhete kokkusattuvusest, ning juhuslikuks, kui selle põhjus seisab sündmuses, mida ei olnud võimalik ette näha inimese mõistusega ega kõrvaldada inimeste jõududega (BES § 3438). Kõik need kahju

liigid võivad aset leida ka riigiasutiste ja kodanike ning riigiteenijate ja kodanike vahel.

Maksva tsiviilõiguse normide järgi peab iga kahju, mis ei ole järgnenud juhuslikult, olema tasutud, kusjuures kahjutasu nõude õiguse tingimuseks on põhjuslik side saadud kahju ja kahjuliku toimingu vahel (BES § 3440). Kahju tasumine on iga kodaniku kohustis, kes on tekitanud kaaskodanikule kahju oma tegevuse või hooletusega (BES § 3444), kusjuures kodanik on kohustatud tasuma ka selle kahju, mis ta on tekitanud riigi- või omavalitsuseasutistele. Peale selle tuleb tähendada, et kodanik vastutab vastavatel juhtudel (peremees, eraasutise juhataja) ka oma teenijate või palgatud töötajate poolt kolmandaile isikuile tekitatud kahjude eest, kui ta ei ole avaldanud tarvilikku ettevaatust nende valikul või ei ole selgitanud enne nende teenistusse võtmist nende võimeid ja vastavust nende peale pandavate ülesannete täitmiseks (BES § 3447).

Need seisukohad ja normid eraõiguse alalt kahju tasumise suhtes, eriti eraasutise või peremehe vastutuse suhtes oma teenijate poolt tekitatud kahjude eest, lubaksid oletada, et ka riik ja riigiasutised vastutavad oma ametnike ja teenijate seadusevastase tegevuse või tegevusetuse läbi kodanikele tekitatud kahjude eest, tasudes need kahjud kodanikele kindlakstehtud suuruses või määratud ulatuses.

Tuleb aga tähendada, et maksvates seadustes puuduvad otsesed ja üldised põhimõttelised normid, mis normeeriksid selle ala täies ulatuses ning võimaldaksid kindlapiiriliselte lahendada sel alal tekkinud konkreetseid küsimusi. Normid riigi ja riigiasutiste vastutuse suhtes on puudulikud, ja kuigi on olemas ka mõned otsemad normid, nagu see selgub edaspidi, siis on need maksvad ainult mõnede eriküsimuste kohta.

Samuti puudulikud on ka normid riigiametnike ja -teenijate vastutuse suhtes kahjude eest, mis nad on tekitanud oma ametialase tegevuse või tegevusetusega eraisikuile. Riigiteenistuse seaduse § 26 (R. T. 149 — 1924) ütleb küll, et riigiteenija on oma teenistusala tegevuse seaduslikkuse eest vastutav, kuid selle paragrahviga on normeeritud riigiteenija distsiplinaarne ja kohtulik vastutus riigi või riigiasutise ees ning see paragrahv ei reguleeri ametnike vastutust kahjude eest, mis on tekitatud nende ametialase tegevuse või tegevusetusega kodanikele. Samas mõttes ja ulatuses tuleb kohaldada ka õppejõu vastutust oma teenistusala tegevuse seaduslikkuse eest, mis väljendatud Õppejõudude teenistuse seaduse § 66 (R. T. 59 — 1931).

Kuna aga elulisi küsimusi tuleb lahendada ning elulisteks küsimusteks on osutunud ka riigi ja riigiasutiste ning -teenijate vastutus nende seadusevastase tegevuse või tegevusetusega kodanikele tekitatud kahjude eest, siis on leitud ka sel alal lahendus, ja lahendamise tee näidatud. See lahenduse tee on avaldatud kõrgemate kohtute otsuste motiivides ja seisukohtades, mis otseste seadusenormide puudumisel on aastate kestel omandanud kindla normeeriva tä-

ühtlasi tekitada suurt hingelist valu, näiteks usu ja sisetunde vabaduse ebaseadusliku kitsendamise puhul. Ainelise kahju saamine ei tarvitse aga neil juhtudel igakord aset leida. Teistel juhtudel võib ebaseaduslik otsus või riigiteenija tegevus või tegevusetus puudutada kodanikele tavaliste seadustega kindlustatud õigusi, kusjuures ühtlasi kodanik võib saada kahju ka majanduslikus mõttes, kuigi see kahju ei ole igakord rahaliselt fikseeritud või selle fikseerimine on seotud teatavate raskustega. Näiteks, riigiasutis on kitsendanud kodanikule seadustega kindlustatud õigusi riigi- või omavalitsuse teenistusse astumise alal, otsustades, et vastavas maakonnas ei või teda valida ega kinnitada ametisse. Siin oleksid rikutud kodaniku õigused, kodanik kannataks moraalselt; peale selle aga võib kodanik saada ka ainelist kahju sel puhul, kui ta on sellesse maakonda valitud teenistuskohale, kuid riigiasutis ei luba teda ametikohale registreerida või kinnitada, ja ta jääb seepärast kinnitamata ja selle tagajärjel teenistuseta. Kolmandatel juhtudel riigiasutise seadusevastane otsus või ametniku tegevus või tegevusetus võib tekitada kodanikule otseselt majanduslikku kahju, mis on fikseeritav kindla summana. Näiteks riigiasutise ja kodaniku vahel on sõlmitud lepingu hoone ehitamise alal, kuid riigiasutis ei täida selle lepingu tingimusi, ei täida neid ülesandeid ja kohustusi, mis ta on võtnud enda peale selle lepinguga, ei maksa tähtajaliselt lepingu kohaselt tasu ehituse eest, mille tagajärjel võib viibida tasu maksmine töölisile ja sel põhjusel viivitused tööde täitmise alal, ei võta tehtud tööd õigel ajal vastu jne. Teine näide: riigiasutise ja kodaniku vahel on sõlmitud leping materjalide veo alal; kodanik on teinud kõik ettevalmistused lepingu teostamiseks, kulutanud selleks summasid, muretsedes veoabinõusid ja palgates töötajaid, kuid riigiasutis viivitab materjalide andmisega, milliseid tuleb vedada. Kolmas näide: riigiasutis ja kodaniku vahel on sõlmitud ostu-müügileping, kuid riigiasutis ei täida lepingu tingimusi. Kõigil neil juhtudel võib kodanik saada suuremat või vähemat kahju, ja nimelt seepärast, et riigiasutis või -teenija ei ole täitnud või ei ole täpselt ja tähtajaliselt täitnud enda peale võetud ülesandeid ja kohustusi.

Neil juhtudel saab kodanik kahju selles mõttes, nagu see on tähendatud maksva tsiviilõiguse normides. Tsiviilõiguse normide järgi tuleb aga mõista kahju all kõiki neid muudatusi isiku varalises seisukorras, mille tagajärjel on tema varandus vähenenud seadusevastase toiminguga kaudu, kui see vähenemine on majanduslikult hinnatav (BES § 3435). See seadusevastase toiminguga tekitatud kahju võib olla otsene, kui on vähenenud kahjusaja olev varandus, või see kahju võib seista õigustatud tulu või kasu mittesaamises, kui on tehtud seadusevastaseid takistusi oleva varanduse suurendamiseks (BES § 3437). Seejuures kahju tunnustatakse vahetuks, kui see on seadusevastase toiminguga või tegevusetuse loomulik ja otsene järelkus, ning vahendiliseks, kui kahju on tekkinud eriliste asjaolude ja suhete kokkusattuvusest, ning juhuslikuks, kui selle põhjus seisab sündmuses, mida ei olnud võimalik ette näha inimese mõistusega ega kõrvaldada inimeste jõududega (BES § 3438). Kõik need kahju

liigid võivad aset leida ka riigiasutiste ja kodanike ning riigiteenijate ja kodanike vahel.

Maksva tsiviilõiguse normide järgi peab iga kahju, mis ei ole järgnenud juhuslikult, olema tasutud, kusjuures kahjutasu nõude õiguse tingimuseks on põhjuslik side saadud kahju ja kahjuliku toimingu vahel (BES § 3440). Kahju tasumine on iga kodaniku kohustus, kes on tekitanud kaaskodanikule kahju oma tegevuse või hooletusega (BES § 3444), kusjuures kodanik on kohustatud tasuma ka selle kahju, mis ta on tekitanud riigi- või omavalitsuseasutistele. Peale selle tuleb tähendada, et kodanik vastutab vastavatel juhtudel (peremees, eraasutise juhataja) ka oma teenijate või palgatud tööjõudude poolt kolmandaile isikuile tekitatud kahjude eest, kui ta ei ole avaldanud tarvilikku ettevaatust nende valikul või ei ole selgitanud enne nende teenistusse võtmist nende võimeid ja vastavust nende peale pandavate ülesannete täitmiseks (BES § 3447).

Need seisukohad ja normid eraõiguse alalt kahju tasumise suhtes, eriti eraasutise või peremehe vastutuse suhtes oma teenijate poolt tekitatud kahjude eest, lubaksid oletada, et ka riik ja riigiasutised vastutavad oma ametnike ja teenijate seadusevastase tegevuse või tegevusetuse läbi kodanikele tekitatud kahjude eest, tasudes need kahjud kodanikele kindlakstehtud suuruses või määratud ulatuses.

Tuleb aga tähendada, et maksvates seadustes puuduvad otsesed ja üldised põhimõttelised normid, mis normeeriks selle ala täies ulatuses ning võimaldaksid kindlapiiriliselt lahendada sel alal tekkinud konkreetseid küsimusi. Normid riigi ja riigiasutiste vastutuse suhtes on puudulikud, ja kuigi on olemas ka mõned otsemad normid, nagu see selgub edaspidi, siis on need maksvad ainult mõnede eriküsimuste kohta.

Samuti puudulikud on ka normid riigiametnike ja -teenijate vastutuse suhtes kahjude eest, mis nad on tekitanud oma ametialase tegevuse või tegevusetusega eraisikuile. Riigiteenistuse seaduse § 26 (R. T. 149 — 1924) ütleb küll, et riigiteenija on oma teenistusala seaduslikkuse eest vastutav, kuid selle paragrahviiga on normeeritud riigiteenija distsiplinaarne ja kohtulik vastutus riigi või riigiasutise ees ning see paragrahv ei reguleeri ametnike vastutust kahjude eest, mis on tekitatud nende ametialase tegevuse või tegevusetusega kodanikele. Samas mõttes ja ulatuses tuleb kohaldada ka õppejõu vastutust oma teenistusala seaduslikkuse eest, mis väljendatud Õppejõudude teenistuse seaduse § 66 (R. T. 59 — 1931).

Kuna aga elulisi küsimusi tuleb lahendada ning elulisteks küsimusteks on osutunud ka riigi ja riigiasutiste ning -teenijate vastutus nende seadusevastase tegevuse või tegevusetusega kodanikele tekitatud kahjude eest, siis on leitud ka sel alal lahendus, ja lahendamise tee näidatud. See lahenduse tee on avaldatud kõrgemate kohtute otsuste motiivides ja seisukohtades, mis otseste seadusnormide puudumisel on aastate kestel omandanud kindla normeeriva tä-

henduse. Sellisteks kohtuteks on olnud end. Vene senat ja on praegu meie Riigikohus.

End. Vene senat on aastakümnete kestel arutanud riigi ja riigi-asutiste ning -ametnike vastutust kodanikele tekitatud kahjude eest ja avaldanud oma sellekohastes otsustes ka oma seisukohad selles küsimuses. Jättes nende seisukohtade üksikasjad edaspidisele käsitlemisele, tähendame siin, et kokkuvõtlikult on end. Vene senati põhimõtteline seisukoht selles küsimuses järgmine: kui riigiametnikud toimivad riigivõimu esindajatena, siis vastutavad nad isiklikult nende toimingute eest, mis teostatud nende poolt eraisikute kahjuks ilma seadusliku aluseta; kui aga riigiametnikud on toimunud riigi kui fiskuse esindajatena, kui nad on olnud riigi volinikud riigi varanduste valitsemise alal, siis määratakse vastutus nende toimingute eest, mis on nende poolt teostatud riigi majanduslike huvide kaitse otstarbel, üldiste seaduste järgi, milliste järgi volitajad vastutavad kahjude eest, mis tekitatud volitatute poolt ülesannete täitmisel kooskõlas antud volitustega (Vene senati tsiviil-kassatsioonidepart. otsused nr. 490 — 1875, nr. 162 — 1878, nr. 14 — 1887, nr. 69 — 1889 j. t.).

Seega on Vene senat asunud seisukohale, et kahju tasumise kord on sõltuv sellest, kellenä on riigiteenijad esinenud oma ametialases tegevuses: kui nad on esinenud riigivõimu esindajatena, siis tasuvad nad ise eraisikutele selle kahju, mis nad on tekitanud neile oma seadusevastase tegevusega; on nad aga esinenud riigi esindajatena riigi varade valitsemise või majanduslike huvide kaitse alal, seega riigi kui fiskuse esindajatena, siis tasub riik eraisikuile need kahjud, mis riigiteenijad on neile tekitanud oma ametialaste ülesannete täitmisel alal.

Samale seisukohale on asunud ka meie Riigikohus. Nii ütleb Riigikohtu tsiviilosakond oma 1929. a. toimetuses nr. 224 — 1929 järgmist: „Kohtupalati seisukoht osutub õigeks, et riik vastutab riigiametnikkude mitteseadusepärase tegevuse läbi sünnitatud kahjude eest üksnes sel korral, kui ametnikud on teotsenud riigi, kui fiskuse esindajatena, ning ümberpöörduvalt, ei vastuta siis, kui ametnikud on teotsenud riigivõimu kandjatena avalikkuse alusel ja oma mitteseadusepärase teguviisiga kellelegi kahju sünnitanud, mis-sugusel korral vastutavad ametnikud isiklikult sünnitatud kahjude eest. Kaebaja vastupidine seisukoht ei leia toetust maksvas seaduses ning kaebaja ise ei seletagi oma kassatsioonikaebuses, mis-sugusele seadusele eeltoodud kohtupalati järeldus, tema arvamise järgi, ei vastaks.“

2.

Peatume nüüd üksikasjalisemalt riigi vastutuse ulatuse ja juriidiliste aluste ning selle vastutuse praktilise tähenduse juures.

Nagu nähtub end. Vene senati ja meie Riigikohtu seisukohtadest, riik vastutab ametnikkude poolt tekitatud kahjude eest, kui ametnikud on esinenud riigi kui fiskuse esindajaina, kui nad on toi-

minud riigi majanduslike ülesannete täitmise alal ja majanduslike huvide kaitse otstarbel. Seega kerkib eeskätt küsimus, mis tuleb mõista fiskuse all ning millises ulatuses võtta riigi majanduslikke ülesandeid ja majanduslike huvide kaitset. Selle küsimuse kohta tuleks tähendada, et fiskuse all mõistetakse riiki tema varalistes suhetes kodanikega, riiki nendes õigusesuhetes, mis on normeeritud tsiviilõiguse normidega ja mis vaidluste puhul alluvad lahendamisele tsiviilkohtule. Samuti ka riigi majanduslikke ülesandeid ja majanduslike huvide kaitset tuleb siin mõista neis piirides, millistes riik ja tema asütised nende ülesannete ja huvide kaitse alal alluvad vaidluste puhul kodanikega tsiviilkohtule. Sellest järeldub ka riigi vastutuse ulatus: riik vastutab kahjude eest, mis tekitatud ametnike poolt eraisikuile, neil aladel ja neis asjus, mis alluvad tsiviilkohtule või oma iseloomult võivad alluda tsiviilkohtule, või mille suhtes Tsiiviilkohtupidamise seaduse § 1 järgi võib tekkida tsiviilõiguslik vaidlus ja mis kuuluvad lahendamisele selles seaduses tähendatud alustel ja korras.

Selle vastutuse ulatuse alal on aga siiski olemas üks kitsendus. Vene senat on asunud seisukohale, et riik vastutab ametniku tegevuse kaudu tekitatud kahjude eest alustel, millistel volitajad vastutavad kahjude eest, mis tekitatud volitatute poolt ülesannete täitmisel kooskõlas antud volitustega. Sellest järeldub, et riik vastutab ainult siis, kui ametnik on toiminud oma ülesannete piirides, kui ta on toiminud sellel alal, millel ta oli õigustatud toimima või milleks ta oli volitatud, ja ümberpöörduvalt, riik ei vastuta siis ametniku tegevuse eest, kui ametnik on toiminud väljaspool oma ülesandeid ja võimupiire.

Tegelikus elus võib siin avalduda raskusi, sest heatahtlikud ja ametnikke usaldavad kodanikud ei jõua igakord selgusele ametniku ülesannete ja võimupiiride suhtes, mille tagajärjel võivad nad aga kannatada, kui nad on võtnud enda peale nende teadmisel riikliku ülesande, näiteks ehituse püstitamise, kuid pärast selgub, et riigil ei ole selle ehitusega midagi tegemist, vaid see on ametniku kui kodaniku või eraisiku oma ettevõtte, mille eest ka ainult tema kannab vastutust ja tasub vastavalt asjaoludel kahjud. Need raskused on aga siiski kõrvaldatavad, kui kodanikud avaldavad tarvilikku ettevaatlikkust, arvestavad maksvate seaduste norme ja nõuavad ametnikelt lepingute sõlmimisel vastavate volituste esitamist.

See vastutuse ulatuse kitsendus on aga põhjendatud, sest ei või ju riik vastutada ametniku tegevuse eest, kui ta on toiminud väljaspool oma ülesandeid ja võimupiire, sest siis ei ole ta enam toiminud ametnikuna, vaid eraisikuna, kuigi ta vast on nimetanud end ametnikuna toimivaks. Näiteks, riik ei võiks kanda vastutust, kui ametnik on lasknud ehitada maja, ilma et riigiasutis seda teaks või oleks selleks teinud vastava korralduse või annud temale selleks volituse.

Sel seisukohal on ka suur praktiline tähendus, eriti riigi hangete ja töövõtete alal tekkivate lahkarvamuste ja vaidluste lahendamisel. Kui, näiteks, töövõtjad on teinud töid, mis ei ole nähtud ette kom-

petentse asutisega sõlmitud lepinguis või selle asutise pärastis kirjalikes korraldusis, ja saavad seega kahju, siis riik ei oleks kohustatud kandma vastutust, tasuma kahju. Samuti ei oleks riik kohustatud tasuma kahju, mis on tekkinud tehniliste jõudude — inseneride ja arhitektide nende korralduste täitmise tagajärjel, mis ei ole kooskõlas lepinguga ja milleks riigiasutis ei olnud neid volitanud. Arusaamatuste ärahoidmiseks sel alal on riigi hangete ja töövõtete lepinguis ka tavaliselt tähendatud, et töövõtjale on peale lepingu ja selle vastavate lisade kohustuslikud ainult lepingut sõlmiva asutise kirjalikud korraldused.

End. Vene senat ei nimeta oma otsustes neid seadusenorme, millel põhjeneb riigi vastutus kahjude eest, mis on tekitanud riigiametnikud kodanikele riigi kui fiskuse esindajatena. Neid norme ei ole tähendatud ka meie Riigikohtu tsiviilosakonna 1929. a. otsuses — toimetuses nr. 224. Seejuures ei ole aga end. Vene senat jätnud oma otsuseid põhistamata, vaid on neid põhistanud, peamiselt õiguse normide üldprintsiipidega. Toome siin mõned neist põhistusist. Senati tsiviil-kassatsioonidepart. otsustes nr. 371 — 1872 ja nr. 14 — 1887 on tähendatud, et ametnike ebaseaduslike toimingutega kodanike huvide rikkumise lahendamiseks on olemas kaks võimalust või kaks korda: üks administratiivne kord ja teine kohtulik kord; vaidlused, mis on tekkinud riigiasutise kui riigi varaliste huvide kaitsja ja eraisikute vahel, peavad kuuluma lahendamisele kohtule. Seejuures asja lahendamine kohtus peab toimuma üldiste seaduste järgi, seega tsiviilõiguse normide alusel.

End. Vene senati tsiviil-kassatsioonidepart. 1875. a. otsuse nr. 490 motiivides on tähendatud, et varaliste suhete alal eraisikutega on riik eraõiguse subjekt, kellele on kohuslikud ka tsiviilõiguse normid. Nähtavasti on senat võtnud siin oma põhistuse aluseks riigiõigusliku õpetuse riigist kui õigusesubjektist. Ühes oma otsuses ütleb senat sellele täiendavalt, et kui riigiametnikud on riigi kui eraõiguse subjekti esindajad, kellele on kohuslikud tsiviilõiguse normid, siis tuleb kohaldada VSK X k. 1 j. §§ 684 ja 687 ka riigi suhtes. Seega on senat asunud seisukohale, et vene tsiviilõiguse §§ 684 ja 687, mis kõnelevad peremeeste ja volitajate vastutusest oma teenijate ja volitatute tegevuse eest, on maksvad ka riigi suhtes ja kuuluvad kohaldamisele vaidluste lahendamisel riigiasutiste ja kodanike vahel.

Kui asuda maksvate seaduste normide vaatlusele, siis avaldus esialgu, et end. Vene senati kui ka meie Riigikohtu otsused ja nende otsuse motiivid on vastolus nende normidega. Nimelt, Ts. kp. s. §§ 1316—1330 (VSK XVI k. 1 j.) põhjal tuleks järeldada, et riigiametnikud peavad vastutama kahjude eest, mis nad on tekitanud eraisikuile oma tegevusega. Selle seaduse § 1316 ütleb, et tasu kahjude eest, mis on tekitatud administratiivasutise ametniku hooletuse, ettevaatamatuse või viivituse läbi, nõutakse Ts. kp. s. üldiste normide alusel, eranditega, mis on tähendatud järgnevas, s. o. §§ 1317—1330. Samuti selle seaduse § 1330 ütleb, et ametnikult võib kahju-

tasu nõuda tsiviilkohtupidamise korra üldalustel. Kuna need normid kõnelevad otseselt kahjutasu nõudmisest ametnikelt ning seejuures ei tehta vahet, kas ametnik on esinenud riigi kui fiskuse esindajana või riigivõimu esindajana, siis peab tulema otsusele, et ainult ametnik vastutab kahjude eest, mis ta on tekitanud oma ametialase tegevuse või tegevusetusega, ning riik ei kannu mingit vastutust.

Kui aga siiski end. Vene senat ja meie Riigikohus on asunud teissugusele seisukohale, nimelt, riik vastutab eraisikule tekitatud kahjude eest, kui riigiametnikud on esinenud riigi kui fiskuse esindajaina oma ülesannete piirides, siis tuleb peatuma jääda, millised võisid olla selle seisukoha juriidilised alused ja mõjuvad asjaolud.

End. Vene senati ja meie Riigikohtu seisukoha juriidiliseks aluseks võisid olla Ts. kp. s. §§ 1288 ja 1302 põhimõtted. Selle seaduse § 1288 ütleb, et eraisikute nõudmised riigiasutiste vastu esitatakse üldistel alustel, kas vaidluse all oleva vara asupaiga järgi, või asupaiga järgi, kus on eraisikule kahju tekitatud, või selle ametiasutise või ametniku asupaiga järgi, kes esitab kohtus riigivalitsust. Selle seaduse § 1302 ütleb, et riigiasutise ja eraisikute vahel sõlmitud lepingute täitmisel tekkivate vaidluste kui ka riigiasutise või ametniku ebaõigete toimingute viivituste või tegevusetuse tagajärjel saadud kahjude puhul on eraisikul õigus kaevata ülemusele või esitada nõudmine riigi vastu kohtukorras.

Tuleb tähendada, et nendest normidest ei saaks otseselt järeldada riigi vastutust kahjude eest selles ulatuses ja nendes kindlates piirides, nagu see väljendatud end. Vene senati ja meie Riigikohtu otsustes ja nende motiivides. Seda ei saaks järeldada seda enam, et need normid on protsessuaalõiguse normid ning materiaalõiguses puuduvad normid riigi vastutuse kohta. Kui aga siiski need kohtud on asunud selle vastutuse suhtes sellisele kindlale seisukohale, siis on see seletatav nimet. paragrahvide tõlgendamisega laiemas mõttes ning üldistamisega, arvestades õiguse üldprintsipe, riigi huve ja kodanikkude õigusetunnet.

Nende õiguse üldprintsipide, kodanike õigusetunde ja riigi huvide kohta oleks tähendada kokkuvõtlikult järgmist. Riigi ja kodanike vahel sõlmitud lepingutega võtavad kodanikud enda peale vastavale ülesanded ja kohustused riigi ees ja vastutavad nende ülesannete ja kohustuste korraliku, täpse ja tähtajalise täitmise eest. Seejuures on riigil ka võimalus saada kodanikelt tasu kõigi nende kahjude eest, mis need kodanikud riigile tekitavad, nagu kautsjon, maksamisele kuuluvate summade kinnipidamine, nõudmiste esitamine kohtule j. t. Sel asjaolul peaks aga ka riik täitma korralikult oma kohustusi, ning kodanikel peaks olema samuti õigus kaitsta oma huve ring esitada nõudeid riigi vastu kohtule üldkorras. Need lepinguosaliste — riigi ja kodanikkude ühesugused õigused oma huvide kaitsmisel kohtukorras on tähtsad eriti seepärast, et kodanikel on võimalik ainult siis korralikult täita omalt poolt lepingut, kui ka riik täidab korralikult oma kohustusi kodanike vastu. Seega on koda-

nike huvide ja õiguste kohtulik kaitse kooskõlas ka riigi huvidega. Õiguse üldprintsip ja riigi varalised huvid nõuavad, et riik kui õigusesubjekt ei või olla varalistes tehingutes ebakindlam kontrahent kui on eraisik või -organisatsioon.

Kodanikud ei sõlmiks riigiga lepinguid ega võtaks endale töid riigilt, kui nende lepingute ja tööde täitmisel ei saaks nõuda riigilt tasu riigiametnike tegevusega tekitatud kahjude eest, vaid seda tasu võiks nõuda ainult ametnikelt, sest viimastelt ei ole sageli midagi saada ka kohtuotsuste puhul või kui ka oleks, siis ikkagi palju suuremate raskustega kui riigilt. Kaasaja riik ei saa läbi oma tööde ja ettevõtete korraldamisel ilma kodanike-töövõtjate või ettevõtjate kaastegevuseta, vaid riigil tuleb anda vastavad tööd neile täitmiseks. Ka on tegelikus elus avaldunud, et riigisautiste poolt majanduslikult teostatud tööd lähevad tavaliselt kallimaks kui vähempakkumise korras kodanikele-ettevõtjaile või eraasutistele täitmiseks andmise puhul.

Lõpuks, kui ettevõtjad võtaksidki enda peale töid riigilt ametnike vastutuse puhul kahjude eest, mis tekivad nende ebaseaduslike korralduste või tegevuse või tegevusetuse tagajärjel, siis nõuaksid nad nende tööde täitmise eest kõrgemat hinda, arvestades seda riisikot, mis on olemas ametnike vastutuse puhul.

Neil asjaoludel on riigil kasulikum vastutada nende kahjude eest, mis pealegi kohusetäitlike ja korralike ametnike tegevuse puhul võrdlemisi harva tulevad ette, kui maksta kõigi oma tööde täitmise eest kõrgemat hinda, kui see oleks riigi vastutuse puhul. Seega on riik ise huvitatud nende kahjude kandmisest.

Lõpuks, ka kodanike õigusetunne nõuab, et riik tsiviilõiguslike suhete alal, eriti lepingute sõlmimisel ja nende täitmisel, vastutaks ühistel alustel kodanikega. See õigusetunne rajab endale tee ja sageli pika arenemise järel leiab tunnustamist ka kohtute prakseses, kuigi maksivad on mõned iganud seadusenormid, mis kõnelevad selle tunnustamise vastu. Võib arvata, et see õigusetunne aitas teatavas ulatuses kaasa riigi vastutuse tunnustamisele end. Vene senati poolt.

Seega vastab see riigi vastutus kahjude eest riigi ja kodanike huvidele kui ka kodanike õigusetundele ning selle vastutuse tunnustamisel on suur tähendus tegelikus elus. (Lõpp järgneb.)

Vaimlise hämaruse tõttu tekkinud hädaohu tähtsusest jõuvankrijuhtidele.

„E. Politseile“ kirjutanud dr. med. Max Grüneward

Aeg-ajalt kuuldub liiklemisõnnetustest, mille põhjuseks nimetatakse rooliseadise rikkiminekut. Säärastel kordadel näitab sageli tehniline uurimine, et rooliseadisel pole midagi rasket defekti; just ses mõttes on liiklemisele lubatud jõuvankrid nii stabiilselt ehitatud, et harva juhtub õnnetus, mis põhjeneb rooliseadise rikkiminekul. Niisuguste õnnetuste juhuslikud pealtvaatajad on pannud

siin ja seal tähele, et jõuvanker liikus ebakindlalt, nii et paistis, nagu oleks juht kaotanud tüürimisvõime. On ka selgunud, et paljudel juhtudel vastavad jõuvankrijuhid, kellega juhtus säärane õnnetus, polnud väsinud alkoholi tarvitamise või liigpingutuse tagajärjel, vaid et nad viibisid vaimlise hämaruse seisukorras; kokkupõrke silmapilgul olid nad „nagu unest ärrganud“. Lühikeses artiklis: „Uni — surm rooliratta taga“ jutustab, näiteks, Seligo-London ühe tuntud inglise sportlase, treeneri Fred Archeri õnnetusjuhtumist, mille tagajärjeks oli selle treeneri surm. Enne õnnetusjuhtumit oli kuulus treener veel isikutega koos, kes kindlasti teadsid tõendada, et ei võinud juttugi olla alkoholi mõjust või tungivast unevajadusest, kui Archer istus oma autosse. Pealtnägijad panid tähele, kuidas jõuvanker korruga liikus nagu juhita sinna-tänna ja sõitis siis maanteelt täie auruga üle kraavi vastu telegraafiposti. Arstid jõudsid selle juhtumi kohta ühes ametlikeks ekspertidega üksmeelsele otsusele õnnetuse põhjuste suhtes, et autosõitja magas surmava õnnetuse silmapilgul. Paljudel õnnetusjuhtumite kordadel on jõuvankrijuhid ka tunnistanud üles, et nad rooli taga sõiduajal jäid tukkuma ja peaaegu magasid lahtiste silmadega, s. o. et nad viibisid vaimlise hämaruse seisukorras, mida võiks võrrelda hüpnoosi (sundune) all oleva seisukorraga.

Hüpnoos, nagu teada, on sunduni, iseärane unetaoline seisukord, mida võib mõnede isikute juures kutsuda esile suggestiooni (vaimlise mõjutamise) või aga teatud ühetaoliste meeleliste muljete abil. Mõtete ja tunnete tegevus on sarnasel korral nagu korrast ära. Suggestioon on hinge võimesse segamine, mille põhjal meelelised tajumused kantakse alateadvusest teadvusesse. Hing toob siis alateadvusest korratult ja segaselt esile, mis oli korras ja seisis kindlas seoses, ja ühendab seda omalt poolt uuesti. Vaimlise hämaruse seisukorras pole olemas täit teadvust, pole ka olemas sügavat narkoosi. See on tukkumine, millest võib küll vastavat isikut äratada hõikamisega, seisukord, nagu seda võib panna tähele iga inimese juures möödaminevalt lühikest aega enne magama jäämist ja enne ärkamist. Valitseb nagu unustus kõigest sellest, mis juhtub vastava inimese endaga ja tema ümbruskonnas, uinumine, mis katab halli udulooriga selget mõistust. Kõik sündmused jäävad mälust eemale. Nagu õhtu videvikus pole võimalik selge nägemine ja äratundmine, nii pole vaimlise hämaruse seisukorras võimalik saada selget ettekujutust ümbruskonnast ja oma seisukorrast.

See seisukord on jõuvankrijuhile, kes viibib oma suurema või vähema kiirusega edasisõitvas sõidukis, loomulikult väga kardetav. Algaja, kes alles lühikest aega juhib jõuvankrit, ei lange kergesti sarnasesse seisukorda, sest temale on see tegevus seotud vahet pidamata äreva tähelepanuga; tema peab iga liigutuse juures oma masina kallal kulutama vaimlist jõudu ja pinget, et õieti talitada. Harjunud sõitjale muutub jõuvankri juhtimine igavaks. Masina ja rooliseadise käsitlemine on talle endastmõistetav asi, kõik sünnib mehaaniliselt, on kasvanud luusse ja verre. Sõidutee on temale tuntud asi.

mis mõjub üksluiselt ja seetõttu juba suggestiivselt. Kogenud sõitja tunneb ennast nii kindlana, et ta võib viibida mõtetega mujal ja lahtiste silmadega unenägusid näha. Sel moel satub ta teatava vaimlise hämaruse seisukorda; iga vilunud sõitja on kindlasti pannud tähele, et ta — sõites teatava kiirusega sirgel maanteel — korruga, tänu mõnele tõukele sõidul sügavamasse roopasse, virgus nagu unest, ja enam ei teagi kindlasti, mis juhtus eelmistel sekunditel. Sarnases seisukorras viibimisel pole silmad harilikult suletud, see silmade avaliolek räägib selle poolt, et kõnesolev vaimlise hämaruse seisukord on rohkem hüpnootilise kui unetaolise iseloomuga. Kuna aga hüpnoos on võimalik üksnes teatava suggestiivse iseloomuga mõju tõttu, tuleb sarnastel kordadel oletada autosuggestiooni.

Bramesfeld ja Hung-Darmstadt on terve rea isikute ülekuulamisega teinud kindlaks, et vahelduste puudus on tähelepanu vähenemise põhjuseks. Ses suhtes mõjuvad, näiteks, tunded, üksluised ja vähekindlad teed, nii et tee hästitundmine sõitja poolt on ainult osaliselt kasulik sõidu julgeoleku mõttes. Edasi tunnustatakse uinutavalt mõjuvaks nii optiliselt kui ka tuule jne. tõttu ühtviisi liikuvad puud teede ääres, kui need kasvavad pikema maa peal ühesuguses kauguses üksteisest. Sama moodi mõjub sõit ühetaoliselt valgustatud teedel ja sõit pimedatel, valgustamata teedel, kui jõuvankrijuht peab hoolega teed vaatama selles piiratud ulatuses, nagu seda talle näitavad autolaternad. Sellele tuleb lisaks veel monotoonselt töötava mootori sumin. Vaimlise hämaruse seisukord tekib rutem suvel palava ilmaga lõunaajal ja pärast lõunat ja sõidul kinnises sõidukis, kus on soojem sõita kui lahtises sõidukis. Kinnises jõuvankris pole pealegi midagi kuulda peale mootori sumina, mis veelgi tõstab uinumise hädaohtu. Tähtsat mõju avaldab ka söömine enne kestvat sõitu, eriti lõunaajal, kuna siis on uinumise võimalused suuremad.

Et võimalikult ära hoida õnnetusjuhtumeid, peaks igale jõuvankrijuhile juba õpetamise juures selgeks tehtama need hädaohud, mis võivad tekkida tukkuma jäämise korral rooli taga, ja tähelepanu sellele juhtima, et on ilmtingimata tarvilik sõiduk seisma panna ja mõni minut liikuda värskes õhus, kui väsimus või tukkuma jäämise oht hakkab avalduma. Alkoholi tarvitamine suurendab vaid kõnesoleva hädaohu võimalusi; teised närvid ja südame tegevust erutavad joogid, nagu näiteks kohv, ei avalda suuremat mõju hädaohu vähendamise mõttes. Heleda päikesepaistelise ilmaga tuleb kanda kaitseprille — ja seda veel enne, kui hakatakse tundma raskusi. Palava ilmaga tuleks sõit lõunaajal võimaluse korral üldse katkestada. Pikematest sõitudest videvikus ja pimedal ajal tuleks loobuda. Kinnises sõidukis sõitmise korral tuleks kaitseklaasid juhi ees veidi avada, et juht saaks veidi tõmbetuult. Kellel tuleb sõita üksinda üksluiste, hästi tuntud teede kaudu, peaks laulmisega või vilistamisega katsuma eemale peletada tukkuma jäämise võimalusi. Loomulikult tuleb üldse väsimuse korral pikemad sõidud jätta ära. Kellel on kalduvusi vaimlise hämaruse seisukorda langemiseks, see peaks

võimalikult juhtima sõidukit ainult linnas. Seal pakub alatasa vahelduv pilt küllaldast kaitset vaimlise hämaruse seisukorra vastu. Pikematel sõitudel on kaasasõitjate juuresolek teatavaks kaitseks tähendatud seisukorra vastu.

Huvitava maastiku juures tuleb vaimlise hämaruse seisukord õige harva ette. Seevastu aga võib maantee üksluisus mõjuda hüpnootiliselt. Bachmann-Charlottenburg jutustab, näiteks, järgmisest loost: Ülevaatlikul maanteel sõitev veoauto sõitis teisele sõidukile otsa. Juhtumi ajal (lõuna paiku) oli maantee päikesest tugevasti valgustatud. Lai maantee oli täiesti vaba, seal liikusid ainult mõlemad tähendatud sõidukid. Vastusõitval juhul oli rool normaalselt käes ja ta vaatas ette, maanteele. Tehti selgeks, et ta vahet pidamata vaatas teele. Jõuvankrijuht magas lahtiste silmadega. Vaatamine üksluisele, heleda päikesepaistega kaetud sõiduteele, kutsus enesehüpnoosi kaudu esile vaimlise hämaruse seisukorra, mille tagajärjel juhtus õnnetus.

Mõned autojuhid arvavad, et see hädaohtlik tukkumine tekib ühetaolisest mootori liikumisest, mis nagu suigutaks inimest magama. Siin võime tähele panna sedasama, mida meie kõik teame raudteesõidust. Ka viimane mõjub uinutavalt sõitjale. Võib olla ongi ainult vaimlise hämaruse seisukorra tekkimisega, tänu üksluisemale raudteesõidule, seletatav see nähe, et mõni vana, kogenud vedurijuht sõidab kinnisest semaforist mööda ja tekitab seetõttu raudteeõnnetuse. Hüpnootilise uinumise vastu ei aita ka tugev tahtejõud, mis ei suuda jagu saada unumistahetest. *Ainus võimalus pääseda vaimlise hämaruse seisukorra hädaohest seisab selles, et katsutakse hoiduda närvide pikaajalisest pingutusest.*

Tähelepanekute järgi, mida Tramm tegi jõuvankrites sõitjate juures, ilmnevad väsimuse tundemärgid 7 ja rohkem tundi kestnud sõitude juures, kui on läbi sõidetud 300 või rohkem kilomeetrit; isegi siis, kui vahepeal on tehtud vahesid ja sõit lühemaks ajaks katkestatud. Selles väsimuse seisusorras kannatab orienteerumisvõime, ja sõitjaga võib juhtuda, et ta lahtiste silmadega jääb magama, et ta äkki näeb enda ees teist sõidukit, mida ta varem ei pannud tähele, üldse ei näinud. Tramm soovitab seetõttu sõitude juures, mis kestavad mitu päeva järgemööda ja kui läbisõidetav teepikkus ulatub 1000 kuni 4000 km., kusjuures päevas sõidetakse maha 350 kuni 450 km., iga 75 kuni 100 km. järgi teha sõiduvaheaeg kestvusega 10 kuni 20 minutit ja 200 km. mahasõitmise järgi (või 4- kuni 5-tunnilise sõitmise järgi) — teha vaheaeg umbes 60 minuti kestvusega. Kevadel ja suvel peaks sõit algama kella 7 ja 8 vahel ja lõppema kella 18 paiku. Sõitude vaheajal tuleks juhil kõndida värskes õhus. Suure vaheaja jooksul süüakse midugi ja see söök peaks koosnema lahjast lihast, leivast ja puuviljast. Pea-söögiajaks peaks jätama õhtu, kuna rikkalikuma söömise tagajärjel kergesti ilmnevad väsimuse tundemärgid.

Mida mugavamaks ja tasasemaks muutuvad jõuvankrid, mida vaiksem on mootorite sumin ja mida vähem takistusi leidub maan-

teedel, seda suurem on üksinda rooli taga istuvale jõuvankrijuhile hädaoht langeda vaimlise hämaruse seisukorda, magama jääda lah-tiste silmadega ja tormata õnnetusse, kui ta ei võta tarvitusele kõiki abinõusid enesesuggestiooni ärahoidmiseks.

Kodurahust.

R. Ramler

Isiklike hüvede hulka, mida kaitseb riik ja mis on seotud tihe-dasti isikuvabaduse mõistega, kuulub elamupuutumatus. See elamu-puutumatus, isiku kodurahu, on saanud kriminaal-seaduseandluses juba kõige vanemaist aegadest eriliste normide sisuks. Teatav maa-ala, rääkimata eluhoonest, mis on kellegi valduses, kuulub ainuüksi tema käsutusse. Sel põhjusel riik lubab igaühel kaitsta jõuga oma elamut isiku vastu, kes püüab ilma seadusliku õigusetähtsuse sel-lesse elamusse. Samal põhjusel riik karistab isikut, kes hoolimata peremehe tahtest ja seadusliku volita tungib võõrasse elutsetavasse hoonesse või ruumi. Vaatleme nüüd, kas ja milliste normidega on kaitstud kodurahu praegu maksvais seadusis ja kuidas on korraldatud see kaitse meie Kriminaalseadustikus.

Kodurahu rikkumine seisab selles, et isik tungib võõrasse elu-ruumi ja ei lahku sealt peremehe nõudel. Säärast kodurahu rikku-mist üldkujul meil maksivad N. s. ja Rns. ei tunne ja Vene Senat viis selle süüteo Rns. § 142 alla, mis räägib omavoli ja vägivalda tarvitamisest. Et kodurahu rikkumise norm puudub nuhtlusseaduste süsteemis ja kodurahu viimine omavoli alla sünnib kunstlikult, siis võtame selle paragrahvi lähemale vaatlemisele.

Teatavasti on Rns. § 142 kaks koosseisu: 1) vägivald ja 2) omavoli, millised süüteod on omavahel suguluses. Vägivald on kannataja isiku vastu seadusevastane füüsilise jõu tarvitamine, mis ei lähe üle mõneks muuks süüteoks. Süütegija on siin teadlik teo seadusevastasuses. Vägivald iseseisva süüteona tuleb harva ette, sagedam on omavoli tarvitamine. Vene Senat on seletanud omavoli järgmiselt: omavoli loetakse kriminaalsüüteoks, 1) kui omavolis süüdistatava isiku tegevus on sihitud tema olemasolevate või arva-tavate õiguste jaluleseadmiseks või teostamiseks; 2) kui need teod on omavolilised, s. t. on saadetud korda minnes mööda ametivõimu-dest või rikkudes seaduslikku korda; 3) kui need teod on ühendu-ses teise isiku õiguste rikkumisega, mida see faktiliselt valdas või mille omanik ta oli; 4) kui need teod on saadetud korda vägival-laga õiguste omaniku või tema asemikkude vastu, või ka vägival-lata, kuid nende juuresolekul ja vastu nende ilmselt väljendatud tahet. Nagu sellest nähtub, kuulub selle süüteo koosseisu oluline tunnus: süüdlane omavolis tarvitab vägivalda. Vene Senat on sele-tanud, et omavoli pole võimalik mitte üksnes isiku, vaid ka asjade vastu. Näiteks: kaks isikut vaidlevad objekti pärast, mis nendest

ühe käes on. Üks neist, arvates endal suuremad õigused olevat sellele objektile, viib selle salaja teise päralt olevast ruumist ära. See ekslik vaade, et omavoli võib olla ka süütegu varanduse vastu, on tingitud vaatest omavolile kui tegevusele, millele ei pea käima tingimata kaasas vägivald — nagu nägime seda eelpool Vene senati seletuses (4. punkt), kus on öeldud: „või ka vägivallata, kuid nende (õiguste omaniku või tema asemikkude) juuresolekul ja vastu nende ilmselt väljendatud tahet“. Ja tööpooldest, niipea kui omavoli tingib vägivalda isiku vastu, siis ka omavoli varanduse vastu on süütegu vaid sel juhul, kui sellega käib kaasas mõnesuguseid vägivaldseid tegusid isiku vastu. Ka Rns. süsteem näitab, et see omavoli võib olla sihitud ainult isiku vastu ja teissugune vaade peab olema ekslik, kuna omavoli delikt Rns. on paigutatud XI peatükki, mis trakteerib isikuvastaseid süütegusid, kuna omavoli varanduse vastu on paigutatud XIII peatükki ja seejuures eeldatakse, et siin omavoli sünnib ilma igasuguse vägivallata isiku vastu. Senat, seletades, et see süütegu võib olla ka varanduse vastu, eeldusega, et tegu käiks isiku vastu, on arvestanud siin otstarbekohasust, sest et vastasel korral puuduks paragrahv, mille alla viia see süütegu. Sääraste juhtude § 142 alla viimine on võimalik selle paragrahvi laia redaktsiooni ja määramata mõistete tõttu, kusjuures säärane laiendamine pole kooskõlas kriminaalõiguse põhimõtetega ja saab õigustatult paljude vene kriminalistide poolt valju kriitika osaliseks (Nekljudov, Foinitski j. t.).

Minnes tagasi kodurahu rikkumise juurde, tuleb järeldada, et kõiki võimalikke kodurahu rikkumise juhte ei saa siiski viia § 142 alla, kuna seda võib teha ainult niipalju, kui süütegu on sihitud isiku vastu. Näiteks, kui isik viibib salaja võõras ruumis ja ruumi peremeest juures ei ole, siis ei saa säärast juhtu omavoli alla viia, kuna see norm Rns. järgi on puht isikuvastane.

Kodurahu rikkumine aga erisüüteona on võetud sisse Kriminaalseadustikku (1928. a. Riigikogu poolt vastu võetud) ja nimelt §§ 474 ja 475. § 474. Süüdlast selles, et ta: 1) tahtlikult ei lahkunud võõrast elutsetavast hoonest või muust ruumist, peremehe või teda asendava isiku nõudmisele vaatamata; 2) tahtlikult viibis võõras elutsetavas hoones või muus ruumis öösel peremehe või teda asendava isiku teadmata, kui süüdlane oli läinud sarnasesse hoonesse või ruumi salaja või omavoliliselt, karistatakse: arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni. § 475. Süüdlast selles, et ta tahtlikult tungis võõraste hoonesse, muusse ruumi või aiaga ümbritsetud kohta vägivallaga isiku kallas, karistatava ähvardusega, vaelevõtme abil, või tõkete rikkumisega või kõrvaldamisega, mis takistasid sissepääsu, karistatakse: arestiga mitte üle kuue kuu või rahatrahviga mitte üle viiesaja krooni. Kui sarnane sissetungimine saadeti korda öösel, siis karistatakse: vangimajaga mitte üle kuue kuu. Kui sarnase sissetungimise saatsid korda öösel kaks või rohkem isikut, kes aga ei tekitanud karistata-

vat rahvakoondumist, või üks isik, kes oli sõjariistus, siis karistatakse süüdlast: vangimajaga mitte üle ühe aasta.

Kriminaalseadustik annab kodurahu rikkumise süüteo kahest osast koosneva süüteona: 1) võõrasse ruumi sissetungimine; 2) seal viibimine peremehe tahtmise vastu. Kvalifitseeritud juht on: salaja viibimine võõras ruumis öösel. Kohtade hulka, mis on kaitstud sissetungimise vastu, ei kuulu mitte üksnes elutsetav hoone, vaid iga ruum või isegi ümbritsetud koht (§ 475), mille ümber omanik on ehitanud mõnesugused tõkked, mis näitavad, et omanik ei taha lubada, et keegi astuks sisse sellesse ruumi tema tahte vastu. Tähen-dab, kaitstud on ka õu, aed. Tõkke all ei tule mõista üksnes kivi- ja puuaedu, vaid ka elavaedu, mullavalle j.n.e., § 474 ettenähtud juhtudel on kaitstud ruum vaid kitsamas mõttes, s. t. elutsetav hoone või ruum. Ruum, kuhu süüdlane tungib, peab olema võõras, kus-juures mõiste „võõras“ käib iga varanduse kohta, mis on kellegi juriidilises valduses, mispärast süüdlaseks seadusevastases sissetungis võib saada isegi maja või muu kinnisvara omanik üürniku suhtes. Ruumi sissetungimine, sealt mittelahkumine või selles viibi-mine peab olema seadusevastane, s. t. karistamiseks on tarvilik: sissetungimisel, et süüdistataval isikul ei olnud õigust minna võõrasse ruumi; mittelahkumisel, et lahkumist nõudjal oli tõesti õigus selli-seks korralduseks; selles viibimisel, et peremees või tema asemik ei teadnud tõepoolest süüdlase sealviibimisest ja et viimasel ei olnud mingit õigust selleks. See viibimine võib tulla ilmsiks ka alles päe-val. Ent kui süüdlane ei teadnud, et ta viibib võõras ruumis või oletas, et tal on seks peremehe nõusolek, ei lange ta kriminaal-vastutuse alla.

Kui § 474 II jao järgi on tahtlikult võõras elutsetavas hoones või muus ruumis viibimise tingimuseks minek seesugusesse hoonesse või ruumi salaja või omavoliliselt, siis sama paragrahvi I jao järgi taht-likult võõrast elutsetavast hoonest või ruumist mittelahkumisel pole Kriminaalseadustiku ümbertöötamise komisjoni arvamusel tähtis, kuidas isik sinna läks, kas salaja või omavoliliselt, kuna juba selles on omavoli tarvitamine, kui tema peremehe nõudel ei lahku seesu-gusest ruumist.

§ 475 sisaldab rea kvalifitseeritud juhte süüteo kordasaatmise abinõudes: tahtlik sissetungimine vägivallaga isiku kallal, karista-tava ähvardusega, vaelevõtme abil, või tõkete rikkumise või kõrval-damisega. Teo koosseis sissetungimisel võõrasse ruumi teatavate abinõudega võib moodustada enesest ka varandusevastase süüteo. Sissetungimine tõkete rikkumisega on murdvarguse osa. Asja võt-mise korral ongi olemas murdvargus. Aga kui kinnipeetud isik tõen-dab, et ta tahtis ainult rikkuda kodurahu, siis seisab raskus tõen-duses: millele oli sihitud isiku tahtlus — kas majja sissepääsemisele või võõra vara võtmisele. Sama raske on tõmmata piir vägivalla tarvitamisel isiku kallal, mis võib olla ka röövimine.

Raskemalt on kvalifitseeritud juhud, kui süütegu on pandud toime eelpooltähendatud abinõudega öösel, mitme isiku poolt, või

ühe isiku poolt, kes oli varustatud sõjariistadega. Kvalifitseerimise aluseks on hädaoht, mis võib tekkida sääraseil juhtudel isikuile, kes asuvad selles hoones või ruumis. Kvalifitseeritud juhtudel on karistatav ka katse.

Faktilise tõestamise teaduslikud alused.

Dr. Edmond Locard'i järgi A. Liit

K a t s e. Sõna laiemas mõttes tuleb mõista katse all järeleuurimust, kas see või teine põhjus, millele püstitatud oletus, tööpoolest võib kutsuda esile selle või teise tagajärje, mis ilmutatud vaatlusega. Nagu allpool näeme, võib mainitud järeleuurimine asjaolude kohaselt olla sooritatav lihtsate abinõudega ja kättesaadav igaühele, kuid üldiselt kujutab ta endast seda osa jälgimistööst, mis teostatakse laboratooriumis, seega põhjuste teaduslikku uurimist. See osa jälgimistööst etendab aga ühtlasi ka tähtsat osa jälgimistehnika arendamises: teatava üksikjuhu puhul otstarbekohaseks osutunud katsetamisviis võib muutuda kasutatavaks edaspidiseil samalaadseil juhtudel.

Toimiti suurem murdvargus. Näpujäljed, mis leiti poleeritud mööblil, on äärmiselt puudulikud, sisaldades õige kasinal arvul võrdluspunkte. Segaste papillaarjoonte hoolsaimgi uurimine ei võimalda otsust, mis nõutava kindlusega lahendaks nende samasuse või ebasamasuse küsimuse. Sündmuse koguandmestiku põhjal langeb kahtlus kellelegi, kuid puuduvad otsesed süütoendused, milleks käsiloleval juhul oleksid võinud olla näpujäljed, kui need ainult ei oleks olnud nõnda segased ja puudulikud. Veel kord uuesti ettevõetud selgemate papillaarjoonte piinlik uurimine juhib tähelepanu nendel leiduvatele väikestele punktidele, mille lähemad omadused alles tundmatud. Punktid vastavad nähtavasti higinäärade avaustele. Kas on aga poorid oma koguses muutmatud ja kas nad on ainupärased, s. o. mittekorduvad teistel sõrmedel ja teiste inimeste juures? Teiste sõnadega, kas võib neid kasutada samasuse kindlakstegemiseks? Arvurikkad katsed võetakse ette, mis vastavad küsimusele jaatavalt. (Dr. Locard'i poolt leitud süütoendused, nimetatud pooroskoopiaks, mis aga seni väljaspool Prantsusmaad on leidnud vähe tarvitamist. A. L.) Poorid, mille jäljendid täpselt sobivad kahtlusaluse pooride omadega, ei või olla pärit kelleltki teiselt isikult. Seega oleks esialgne oletus käsiloleval juhul proovitud ja arvurikkastel hilisematel juhtudel võib omaltpoolt kaasa aidata pooride vaatlemine ja võrdlemine asja selgitamiseks.

Leitakse näpujälgi pudeleilt. Need jäljed omavad aga haruldaselt ähmaseid ääri, need näivad olevat tekkinud kinnastatud käest. Ometi toob jälgede meisterlik käsitlemine nähtavale kasutamiskõlvulisi papillaarjoonte jäljendeid. Kas on oletus kinnastatud käest võimalik? Kas võivad kinnastatud käed jätta jälgi, mis hiljem sa-

mastatavad jälgede tekitajaga? Laboratoorium asub küsimuse juurde ja lahendab selle mitmekesiste katsete varal.

10. septembril 1849. a. leitakse Berliini ümbrusest peata laip. Pea leitakse tükk maad eemal, kuid tundmatuse ni purustatud seisukorras. Ilmse kuritöö ohvriks peeti keegi Ebermann. Jälgimine selgitab, et mõrtsukaks peab olema keegi Schall'i nimeline isik, kuid ainult siis, kui laibana leitud isik tõepoolest oli Ebermann. Nüüd kinnitavad aga isikud, kes Ebermann'i tundsid, et viimasel olevat olnud käsivarrel tsinnooberpunane tātuaaz, mis aga leitud laiba juures puudus. Tekib küsimus, kas võib tātuaaz kaduda. Casper teeb terve rea katseid, millest selgub, et ainult punase värviga tehtud tātuaazid võivad ilma mingisuguseid väliseid jälgi jätmata kaduda. Tehtud oletus osutus käsiloheval juhul tabavaks, kuid tema proovimisega saavutati kasulik teadmus edasisteks samalaadseteks juhtudeks.

Keegi üldpärija toob kaaspärijaile kuuluva summa notarile väljamaksmiseks. Järgmisel ööl murtakse notari rahakapp lahti, ja ühes muuga viiakse ka pärija poolt sisse makstud summa. Kahtlus langes samale pärijaile, kellest arvati, et ta sel kombel tahtis päästa kaaspärijaile kuuluva summa. Asjatundjaile tonkas silma selle sisse murdmise sarnasus ühe teise sisse murdmisega, mille oli sooritanud keegi tuntud rahakappide lõhkuja mõni päev varem. Kuna seega oli tekkinud oletus, et mõlemad murdmised on ühe ja sama isiku kätetöö, oli vaja veel selgusele jõuda, kas on võimalik sisse murdja isikut kindlaks teha jälgede järgi, mis jäävad metallile leeklõikaja tarvitamisest. Katsed aga näitasid, et lainetaolised jooned, mis tekitatud leeklõikaja tarvitamisel, omavad alati võrdse kõrguse, kui aparaati juhib üks ja sama käsi.

Kaks võltsimises kahtlustatud isikut püüavad süüd vastastikku üksteisele ajada. Koguandmestiku järgi on kahtlus ühe vastu tugevam kui teise vastu. Asjatundja käekirjade võrdlemise alal, olles proovinud kõik moodsad meetodid kahtlusaluste käekirjade võrdlemisel võltsitud tekstiga, haarab viimaks omal ajal kolikambri heidetud käekirja mõõtmismeetodi järgi. Viimasega ettevõetud hoolsad katsed juhatavad talle kätte terve rea selle meetodi põhjendatud paremusi. Võrdluse tulemused tühistavad esialgse oletuse enam kahtlustatu süüst ja süüdistavad omakord seda, kes esialgu oli vähe ma kahtluse all. Käekirja võrdlemine mõõtmise abil — grafomeetria — on seega võitnud eluõiguse ja teda võidakse edaspidi kõigil selletaolisil juhtudel kasutada. (Grafomeetria ei puudu siiski veel väga kaalukad vastased. A. L.)

Eelpool toodud näited võivad paista sihilikkudena, kuid nad pole välja mõeldud; nad on vaid juhtumid, mille puhul oletuste tõelikkuse proovimine katsetamise teel juhtis asjatundja uutele tehnilistele võtetele, täiendades seega kriminalistika arsenaali uute võitlusvahenditega. Reeglipäraselt ei lõpe asi igakord kaugeltki nii hiilgavalt, kuid liialdamata võib väita, et väga paljudel juhtudel asjatundja, kes võtab vaevaks põhjalikult süveneda oma ülesandesse, võiks avas-

tada uusi talitusviise või parandada vanu ekspertiisi alal, kusjuures pole tähtsust asjaolul, kas katse iseendast on keeruline või lihtlabane.

Võtame näit. katse, millega tahame tõendada oletust alibi kaeldavusest. Kahtlusalune kinnitab, et tema ei võinud viibida teo kordasaatmise ajal teopaigal, kuna ta kakskümmend minutit enne seda olevat viibinud ühes teises kohas. Kui nüüd muretseme endale tõenduse, et viieteistkümmend minuti jooksul on võimalik jõuda sellest kohast, kus viibis kahtlusalune, kohale, kus toimiti kuritegu, siis oleme sellega sooritanud katse oma oletuse kontrollimiseks. Samuti sooritame sellega katse, kui järele proovime, kas teatav tunnistaja tegelikult võis jälgida sellelt kohalt, kus ta ütleb enda olevat seisnud, ja sel ajal, mil ta olevat näinud, sündmust, mida ta tunnistajana kirjeldas, s. o. sündmust, mida ta tahab olla näinud. Munka süüdistati kõlblusvastaste tegude kordasaatmises pihitoolis. Eeluurimine pidas süüdistuse juba tõestatuks, kuni viimasel silmapilgul kohal ettevõetud katse selgitas, et tunnistajad kirjeldatud olukorras üldse ei võinud midagi näha.

Oletus, mis omaltpoolt korraldab vaatlustulemusi, peab käima läbi katsekontrolli. Siit edasi pöördume küsimusele, millist liiki järelduste tegemise varal jõuab jälgimine lõpliku tõe juurde välja.

Järelduste tuletamine. Igal teadusegrupil on oma järelduste tuletamisviis: matemaatika tuletab üldiselt üksikjuhule, füüsika — üksikjuhult üldisele, loodusteadused — sarnaselt sarnasele. See, mida teame kuritegude jälgimise tehnilisist põhialuseist, lubab väita, et järeldamine üldiselt üksikjuhule siin kõige vähemal määral võib leida kasutamist. Kuid mööda minna ei saa sellest järeldamisviisist. Kui näit. öeldakse:

A. inimese näpujalg on kindlaim tõendis tema isikust (kuna näpujäljed on muutumatud ühel ja samal isikul tema elu kestes ja ainupärased, s. o. oma muustrilt kordumatud teiste isikute juures);

B. käsiloleva kuriteo toimimisaigalt leitud näpujalg ühtub täpselt kahtlusaluse vastava näpu jäljega;

C. järelikult kahtlusalune on viibinud toimimisaigal, siis on tegemist reeglipärase kaudse otsusega. Seesuguse tulemuse aluseks on teaduslik mõiste, mis põhjendab teatava seaduse, mis omakord püstitatakse vaatlemise ja katsete põhjal üksikjuhtudel tuletamisega üldisele. Üldiselt on soovitatav alati, kui on vaja käsitada mõnd teaduslikku põhialust üksikjuhu kohta, teha seda kaudse otsusega, kusjuures mahult suuremalt üldiselt tunnustatud seaduselt otsustatakse mahult väiksemale üksikjuhule (käsilolevale juhule). Seega piirdub aga ka mainitud järeldamisviisi osa kuritegude jälgimises.

Hoopis laialisema käsitluse leiab kriminalistikas tuletamine üksikjuhult üldisele. Põhilased, millele tugeb kriminaaltehnika, on püstitatud tema enda poolt. Kuidas tekkis näit. õpetus näpujälgedest? Näpuotstel leiduvate nahajoonte võrdlemisi pealiskaudne vaatlemine juhtis tähelepanu nende muustrite haruldaselt suurele mitmekesisusele. Plaaniäärane edaspidine vaatlemine, mis soetas endale

mahukad kogud materjali mitmesugustelt rahvastelt ja seltskonnakihtidelt, kinnitas esialgseid tähelepanekuid. Ettevõetud katsed näitasid, et nahavigastused, nagu haavad, põletisrikked jne., ei muuda nahajoonte kuju, samuti ei avalda neile mõju aastad. Lõppeks konstateerib bioloogia pikast reast üksikjuhtudest üldise seaduse ja järeldab, et näpuotste nahajooned ja seega muidugi ka nende jäljendid on iga inimese isiklikuks tunnuseks ja seega ühtlasi ka eksimatuks isiku kindlakstegemise abinõuks.

Samuti on lugu plekkide uurimisega. Siin võetakse teatava aine tunnuseks värvilised või kristallilised tagasimõjud, kui arvurikkad vaatlused ja pikk rida katseid on tõendanud, et see aine igasugustes aja, temperatuuri, ümbruse ja aluse (aine, millel ta leidub) tingimustes alati sama värvi omab või samasuguste kristallide näod mikroskoobi all esineb. Seesuguseist suure kannatlikkusega saavutatud ja alati ühetaoliselt esinevate üksikjuhtude summast püstitatakse üldine põhilause, mida edaspidi kasutatakse sellekohaste ekspertiiside puhul.

Kui käekirja uurides leitakse, et tähe algkriips oma kujult ja asetusest on üheks käekirja tunnuseks, siis soetatakse käekirjakogusid isikult mitmesugusest rahvusest, east, soost ja seltskonnakihtidest. Siis tehakse katseid võltsitud ja moonutatud käekirjadega, proovitakse, kas sulle asetamine paberile ei olene kirjutaja kehalisest või vaimlisest seisukorrast, kirjutusmaterjali vahetusest, ruttamisest, sõnade valikust ja nende pikkusest jne. Kõigist neist üksikjuhtudest tuletatakse siis üldine põhilause, mille järgi kirjas ette tulevate joonekatkemiste suhe sõnades olevate tähtede arvule on käekirja identuse tunnuseid, põhilause, mida võib tarvitada ülemlausena vastavate ekspertiiside puhul tehtavais järeldusis.

Järeldamine üksikjuhtudel üldisele on seega järeldamise liik, mis võimaldab üldiste bioloogiliste, füüsikaliste või keemiliste põhilauseste püstitamist, milliseid omakord kasutab kuritegude jälgimine. Kas on siin tegemist ainult kriminalistikale omase järeldamisviisiga? Ei milgi kombel. Ennem võiks öelda, et politseiametnik konstrueerib kuriteo jälgede varal teo kordasaatja isiku samal kombel, nagu eelajaloo uurija koostab ürglooma ta kasinaist jäänuseist. Selleks kasutavad mõlemad üht ja sama mõttetööriista. Seega kriminaaluurimuse toiming baseerub sarnasusotsustusel. Sellest mõned näited.

On tehtud kibedaid etteheiteid teatavatele romaanikriminalistidele, kes usaldavad määrata kellegi isiku iseloomu ja käitumist tema välise kuju järgi. Kuid ometi kuulub inimeste moraalseste väärtuste ja teatavasse seltskonnakihti kuuluvuse määramine palja välimuse järgi ehtsa kriminalisti mõeldavate võimete hulka. Välunud vaatleja märkab esimesel pilgul tätoveeritud punkti kulmu veerel või nahavoldil põidla ja nimetissõrme vahel, tunneb käenahast, et käte omanik ei tegele ühegi käsitööriistaga, paneb kindlasti tähele parfümeeritud kasimatuse ja lääge kiimaluse segu, mida veel kriipsutavad alla kitsa lõikega jakk ning õõtsuvad puusad, ning usaldab nähtu järgi ära tunda tuntud kurjategijate kamba liiget Alfonsi, teatava kut-

sega naisterahvast. Tehtud oletused põhjenevad sarnasusotsustusel: ühel varemalt läbitöötatud juhul see või teine tunnusmärk vastas isiku kuulumisele sellele või teisele kuritegelisele harjumusele, nähtud isikul on olemas sama tunnus, ma otsustan sellest, et nähtud isik omab samasugused kõlblised vaated nagu see, keda õppisin varem tundma. On päevaselge, et siin väga palju sõltub juhusest, et eksimustele ukсед ja aknad vallali seisavad.

Vaatamata sellele haarab tegelik jälgimine siiski väga paljudel juhtudel eespoolkirjeldatud talitusviisi järgi. Quetelet ütles kord: „Samad inimesed saadavad ikka samu kuritegusid korda“. On kusa-gil üks kurjategija või jõuk töötanud, siis tunneb isegi tumedam poliitseiametnik nende kätetöö jälle ära, kui tal oli juhust lähemalt vaadelda nende töö tagajärgi. Teatavad kuritööd kannavad lausa kainimärki enda küljes: teatav peensus sissemurdmisviisis, kaitseabinõud töötamisajal, saagi valimine, alati jälle korduv oskamatus, harukord-selt suure jõu tarvitamine ja muud sellesarnased märgid üksikult või gruppides iseloomustavad teo kordasaatja isikut. Satutakse jälle nendele, siis astub sarnasusotsustus kohe platsi ja näitab teed. Kuigi sarnasus igakord ei ole nii suur, et selle põhjal võiks kedagi otsekohe vahistada, siis juhib ta jälgija ometi kitsamasse isikute ringi, kelle hulgast õige teokordasaatja leidmine ei ole enam lootusetu.

Ka see kuulub sarnasusotsustuse hulka, kui asetame end kurja-tegija mõttevalda ja mõttes püüame chitada tema teo uuesti üles. Jääb sealjuures aga teo motiiv tumedaks, siis osutub peaaegu võima-tuks leida õigeid süütõendusid. On aga motiiv teada, siis võib jälgija kurjategija nahasse hüpata ja kurjategija hingelistele läbielamustele vastavalt, mis motiivi teada olles enam-vähem ettekujutatavad, oma sammud seada. Tähelepanu äratanud juhtudel, kus tähendatud vii-sil ei talitatu, ei annud jälgimine tagajärgi. Teadete kogumine tegi kindlaks, et apteekri õpilasele Pastré-Beausier'ile ei olnud juhtunud mitte kõige vähematki sobimatust ühes majas, kus kolmteist isikut suri üksteise järel arseenimürgitusse, et enne tema kohaleasumist, samuti pärast tema lõplikku ärareisimist kui ka aegadel, mil ta oli väljasõitudel, samas majas ei juhtunud ainustki mürgitust. Maimi-tud asjaolud juhtisid temale äärmiselt raske kahtlustuse. Ei saadud kuidagi kindlaks teha, milline huvi temal võis olla nende kestvate mürgitamiste toimimiseks. Uuriti tema vaimlist seisukorda: arstid tunnustasid ta normaalseks. Ei saadud nii siis ka seda selgeks teha, milline tung võis teda kihutada korduvaile mõrtsukatöödele. See-tõttu paistis tema süüdimõistmine juba enne kohtulikku arutamist olevat mõttetü; tõepoolest mõistiski kohus ta, vaatamata õige tõsis-tele süüdistavatele momentidele, õigeks.

Samuti peab võtma õigeks, et sarnasusotsustus on ainsaks mõis-tusepäraseks ja kõlvuliseks edasijõudmise võimaluseks kõigil seesu-guseil juhtudel, kus tõestusmaterjal ei võimalda ühtki otsustust üks-ikjuhult üldisele. Peale selle jälgija ise peab võima võrrelda, mil-leks ta tingimata vajab võrdlusmaterjali käsilolevale juhule. See-pärast peaks kuritegude jälgija olema hästi tuttav vastava kirja-

varaga; tüütav ülesanne, sest see nõuaks kõikide suuremate protsesside aruannete tähelepanelikku jälgimist, õigemini öeldult — nende tuuma väljakoorimist, kuna tavalised aruanded sisaldavad väga rohkesti kõrvalise tähtsusega kirjeldusi. Kel aga jätkub kannatust selle töö jaoks, see ei kahetse seda kunagi: iga uus väärtegu paistab nüüdsest peale temale mõne varemalt juhtunu kordumisena, millega ta ikord juba on teinud tegemist ja mille lahendus talle tuttav. (Hoiatagu selle juures aga sattumast ennakotsustustele! A. L.)

Olgugi sarnasusotsustus kriminalistile suure tähtsusega, ometi ei tohi sellest järeldada, nagu kujutaks see endast mingi täiuslikku talitusviisi. Kriminaaltehnika eesmärgiks on õieti üldmaksvusega mõistete poole tüürivate talitusviiside asetamine nende asemele, mis üksikjuhult üksikjuhule viivad, ja seega paljalt tõenäolisi tulemusi annavad. Teopaigalt leitud näpujälje ühtumine kahtlusaluse näpujäljega viib jälgija palju vähema hädaohuga töö juurde kui mõnesuguse sarnasuse kindlakstegemine kahe kelmusejuhu sooritamise vahel. (Järgneb.)

Laiba restaureerimine — abinõu surnu isiku kindlakstegemiseks.

K. Anton

Laibatualett -- sõna, mis sama õudne nagu toiming ise — tähendab kriminaalpraktikas moonutatud inimnäo restaureerimist. Kuidas see tehakse ja millisel otstarbel, näeme alljärgnevalt.

Jalutuskäigul metsas, M. linna läheduses Saksamaal, leiab salk koolipoisse laiba. Laiba riietus koosneb spordisärgist, põlvpükstest, pikkadest sukkadest, kingad puuduvad. Kas tööline, talupoeg, üliõpilane? Silmad on vajunud sisse, nägu tursunud ja juustes, silmanurkades jne. putukate parved.

Poisid teatavad leiust lähemale politseinikule, ja kaks tundi hiljem jõuab kohale roimakomisjon. Päevapildistatakse, mõõdetakse, hoolsalt uuritakse jälgi ümbruskonnas, tühjendatakse surnu taskud, mis sisaldavad ainult tüki nööri, pliiatsi ja kinnise rahakoti pärlmutternööbiga ning kaks vana, välismaa postmarki.

Koolipoisid ei tea midagi lähemalt seletada. Laipa uuritakse lõpuks vigastuste suhtes: kuklas leitakse väikekaliibrilise, nähtavasti kõige lähemast kaugusest väljalastud kuuli auk. Kas roim? Surnu tuuakse M. linna pritsimajja. Laip on lamanud leiukohal kaheksa kuni kümme päeva, seda võib öelda kaunis täpselt. Kuid kes on surnu? Keegi üliõpilane loetakse kadunuks juba neliteist päeva; keegi noor mehaanik naaberlinnast pole ilmunud koju kolme nädala jooksul; keegi noor talupoeg ümbruskonnast, kes kümne päeva eest oli läinud N. külla, pole seni kirjutanud omastele, nagu lubanud. Et surnu ei või olla vanem kui 22-aastane, on kohtuarstlikult tehtud kindlaks. Üliõpilased, perenaised, talupojad, montöörid — kõik,

kes puutusid kokku kolme kahtluse all olevaga viimastel päevadel, peavad defileerima mööda surnust. Riietus on liiga üldine ja kesk-pärane, et võida pakkuda näpunäidet. Nägu on moonutatud tund-matuseni. Taluperemees K., kelle poeg on kümme päeva tagasi läinud N. külla ja pole sest saadik enesest midagi teatanud, tõmbab kergendatult hinge: „Jumalale tänu, minu poiss see ei ole!“

Üks päev on möödunud, ja laip roistub silmnähtavalt, kuna aurimiste ja transpordi raputused kiirendavad märksa lagunemist. Mis teha? „Laibale vaja teha tualett!“ ütleb asja juhtiv kriminaal-nõunik.

Roimakomisjonil on kaasas ilus poleeritud kast. Selle sisu sar-naneb osalt kirurgi kastile: noad, sondid, käärid, pintsetid, nõelad, osalt minkkastile: puuder, õli, eau de Cologne, mink, seep, kann ja isegi klaassilmad.

Ja nüüd restaureeritakse surnu silmnägu. Kõigepealt võetakse kastist välja suur pudel, mis sisaldab mingit selget vedelikku. Sel-lega pritsitakse külluses üle nii laip kui ka põrand ja seinad. Lõh-nab teravalt eau de Cologne'i, karbooli ja eetri segu järgi, jälk laiba lagunemise lehk kaob peaaegu täielikult. Siis tõmbab inspektor kätte operatsioonikindad, väga peened, õmblusteta, kummist, sest laibamürk on väga ohtlik. Tema assistent on vahepeal puhastanud surnu pea kõigest mustusest ja sitikatest, pesnud selle piiritusega ning operatsioon — teisiti seda toimingut ei saa nimetada — algab. Esmalt peab kõrvaldama pea ebaloomulikke ülestursumist. See tar-sumine tekib lagunemisgaasidest, mis kogunevad näo- ja peanaha all. Pealuu kohal kõrvaldatakse paisumine kiirelt: paar pikemat lõiget peanahal, kukla kohal, ja silmapilkselt väljub gaas ja pea omab algupärase kuju. Kuid näonahka ei tohi vigastada, et väl-tida moonutusi. Siin ei jää muud üle, kui torgata läbi lantsetiga palgemusklid seestpoolt mitmest kohast, läbi lahtise suu, et sel vii-sil võimaldada gaaside väljapääsu ja anda näole normaalne ilme.

Kuid laialtavatud suu ja sissevajunud silmad, mille värvi pole enam võimalik ära tunda, moonutavad ikka veel surnu tundmatu-seni. Kuna suu laseb end sulgeda ainult suuremal jõupingutusel ja kohe jälle avaneb, peab kasutama järgmist võtet: kõvera kirurgi-lise nõela abil õmmeldakse lõualuude igemed seestpoolt kokku. Kahvatud huuled on nüüd küll suletud, nägu omab inimilme, kuid tühjad silmaaugud poolsuletud laugudega mõjuvad veel ikka eemale-peletavalt. Värskete laipade silmadele võib anda läike, pint-seldades piimvalged silmamunad üle mineraalõliga, kuid sel-leks, et anda roistunud laiba näole elav ilme, peab kriminaalinspek-tor tegutsema radikaalsemalt: ta peab klaassilmad panema sisse. Seejuures tuleb esmalt tõsta üles, resp. avada ja kohale kinnitada silmalaud; seda tehakse pikkade, peente, putukanõelte abil; üles-tõstetud laug kinnitatakse silmakulmu külge, kusjuures nõela väike pea kaob täiesti ripsmetesse. Siis pannakse kumerad klaassilmad — inspektor valib silmad sinaka värvinguga, kuna surnu omab blond juuksed — tuhmide, loomulikkude silmade peale, ja nüüd näib

silmnägu peaaegu elusana, kui poleks olemas kahvatuid huuli ja plekikilist, kõdunevat näonahka.

Pärast seda katab kriminaalkirurg surnu näo mingiga, värvib tuhkhallid huuled punakaks, kammib sassis, juba vettinud juuksed soenguks, nagu seda oletatavalt kannud surnu, võõpab veel üle silmakulmud, selle tagajärjel on laiba nägu saanud elusa ilme, kuigi panoptikumini nuku sarnase, maskitaolise, kuid siiski sellise, mis kõlbab päevapildistada. „Laibatualeti“ mõte on: luua objekte elusarnaste ülesvõtete jaoks. Roimakomisjoni tööriistade hulka kuulub ka täieline päevapildistamisvarustus.

Kaks tundi hiljem on valmis surnust juusteravad pildistused, mis kujutavad peaaegu elusat isikut temast. Need fotod levitatakse ajalehtedes, politsei teadaannetes ja kuulutustes tuhandete kaupade üle terve maa, ja nad peavad lõpuks isegi juhtima roimari jälile, kui peaks tulema roim.

Kuid kõnesoleval juhul polnud tarvis isegi pildi avaldamist. Kui foto näidati taluperemees K-le, hüüdis ta: „Minu poiss! Jah, see on minu poeg!“ Ja nüüd tunni surnu rõivad ära, kuulati üle tema armsam, tema sõbrad, otsiti veel kord hoolsalt relva, millest tekkinud surmav haav. Neli päeva hiljem tehti kindlaks, et noormees K., murtud armastusest, teostas enesetapmise. Mängivad lapsed võtsid surnu käest ära väikese revolvi ja viskasid relva lähemasse oja, kust nad selle kriminaalametnikkude silme alla jälle kohale toimetasid. Kõik need kindlakstegevised osutusid alles siis võimalikuks, kui sai lahendatud küsimus: „kes on surnu?“

Kuid alati ei osutu „surnule tualeti“ tegemine nii lihtsaks. Mida kauemaks ajaks jääb laip vedelema, seda raskemaks muutub laiba restaureerimine. Siin tuleb paljudel juhtudel toimida kaunis keeruliselt. On tarvis eraldada pea keha küljest, avada pealuu, eemaldada aju ja panna pea vähemalt 12 tunniks läbijooksvasse vette. Vesi lahundab värvainet, mis põhjustab vanemate laipade roheka värvingu. See moonutav rohekas värving pleegib välja vee mõjutamisel, kui paigutada surnu pea veel pärast seda alkoholilisse sublimaatlahusse. Selliselt prepaareeritud pea — mingitud, raseeritud ja varustatud klaassilmadega — võimaldab kaunis loomutruu päevapildi, eriti siis, kui Rio de Janeiro politseivõimude eeskujul anda näonahale selle loomulikud kortsud, neid hoides alal peente nõõpnõelte abil.

Sageli on silmnäod lagunemise ja rikete tõttu loomade poolt või muude vigastuste tõttu niivõrd purustatud, et laibatualett ei tule selles mõttes kõne alla. Siis moodustavad väga kasuliku identifitseerimisviisi sageli surnu hambad. Pealuu ja hambad peavad enam vastu vigastustele. Tänapäeval on hambad kriminaalpolitseile tihti eksimatuks äratundmisvahendiks; eriti nende juures, kes panevad rõhku korrapärasele ja hoolsale hammasteravimisele, aitab kriminaalpolitseid hambaarstide raamatupidamine, juhtides sageli õigetele jälgedele.

Nii tõmmati talvel 1930 Pariisis kanalist välja täiesti alasti

naise laip. Keha oli raskelt vigastatud laevapropellerist, pealuu ja näokondid täiesti purustatud, nii et laiba tualettile ei võinud mõeldagi. Mida aga võis kindlaks teha, vaatamata tugevale lagunemisele, oli see, et naine oli ebaharilikult suure kasvuga, umbes 45—50 aastat vana. Tal olid väga ilusad käed ja ka hoolsalt ravitud hambad mitmesuguste kuld- ja emailplommidega ning eeskujulikult tehtud kuldsildadega, mille külge oli monteeritud kaks platinast kapslit.

Laip maeti, kuid pealuu hoiti alal ja prepareeriti. Hammaste foto, mis avaldati hambaarstlikus ajakirjas, viis kiirelt sihile. Hambaarst, kes teinud ebahariliku ja seepärast kergelt äratuntava töö, teatas kohe endast ja võis oma raamatute abil avastada ka ravialuse nime, vanuse ja aadressi ning seega identifitseerida tundmatu enesetapja.

Et igakord laibatualett ei anna vastuvaidlematuid tagajärgi, on seletatav juba seega, et näoilme sõltub oluliselt soengust, mida enamalt jaolt võib ainult oletada. Nii ei kaitse vahest kõige hoolsamalt läbiviidud laibatualett ka tragikoomiliste eksimuste eest.

Proua X. on suurlinnas ühe avaliku väljakäigukohta passijaks ja leiab ühel hommikul oma kohustetäitmisele asumisel, et väikese ruumi uks, kus ta harilikult valmistab gaaspliidil hommikueinet, on seestpoolt riivis. Sõimates alarmeerib ta politseid ja viimane toob kohale lukusepa; kui avatakse uks, taanduvad kõik lämmastava gaasilõhna mõjul. Põrandal lamab keegi vana mees, kehvalt riieetatult, surnult. Gaaspliidist lahtitõmmatud gaasivoolikuotsa hoiab ta käes. Ta kõrval lebav kang näitab, kuidas mees tungis sisse. Ta taskud on tühjad, ta näib olevat väga armetu ja vilets. Nähtavasti enesetapja, kes murdunud sisse väljakäigukohta, et leida siin surma. Kuid kes on surnu?

Laip tuuakse vaatamajja. Raadio ja ajalehed levitavad teateid omapärasest enesetapjast ja paluvad sugulasi ja sõpru ilmuda. Mingit tagajärge. Möödub 2—3 päeva. Laip laguneb kiiresti. Politsei teeb laibale tualeti. Sel juhul ei maksa see suurt vaeva. On küllalt, et kinnitada silmalaud tarvilikku asendisse, tõmmata üle õliga silmamunad ja restaureerida soeng. Seda on kerge teha surnu hõredate juuste tõttu. Kas ta pole vast kannud juukseid kammitult üle vasaku kõrva ja silutult tihedalt üle otsmiku? Nii näib vähemalt olevat kõige tõenäolisem, ja selle juurde jäädaksegi.

Möödub veel päev. Siis annab end üles kriminaalpolitseis keegi rändav autokaupmees: ta tundvat surnut, see olevat aiandusäri omanik lähedast S. linnast. Surnu poeg töötab ühe kohaliku aedniku juures ja on asjast juba informeeritud. Poeg kutsutakse kohale. Ta tunneb ära surnus oma isa, tellib toreda kirstu ja kallid pärjad ning telegraferib koju: „Isa leitud surnuna, kirst tellitud, matmiseks kõik valmis, sõitke kohe.“ Kuid kodust saabub vastus: „Elus ja terve, kirstu veel ei vaja, tervitab isa.“ Poiss, olles veendunud oma isa surmas ja mõeldes, et on tegemist kurja naljaga kellegi poolt, ruttab telegrammiga kriminaalpolitseisse. Tehakse ametlik

järelepärimine ja saadakse vastus: „Alandusäri omanik K. elus ja terve oma kodus.“

Kaks päeva hiljem tehakse kindlaks sõrmejälgede abil, et surnu on tuntud roimar, kes 14 päeva eest vabanes vanglast pärast pikeemat karistusaega. Roimari politseifotod näitavad, et surnu pole kunagi kannud sellist soengut, mida talle anti tualetitegemise juures ja mis põhjustas eksiarvamust, vaid kaugele üle pea, tagasi-poolle kammitud juukseid.

Rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni koosolek Roomas 15. — 20. okt. 1932.

P. Kass.

Käesoleva aasta oktoobrikuul pidas Rahvusvaheline kriminaalpolitseiline komisjon oma 9. koosoleku, mille kokkuastumiskohaks oli Room.

Nagu teada, on komisjoni juhatuse alaliseks asupaigaks Viini linn. Koosolekuid aga peetakse kord ühes, kord teises riigis. Põhjusti selleks on palju. Iga riik, kellel see vähegi võimalik, tahab näha enda juures külalistena teiste riikide politseiesindajaid, tahab näidata oma politsei sisseseadeid ja tutvustada oma maa kaunimate kohtadega välismaalasi. Teiselt poolt aga on politseiametnikud ise huvitatud teiste riikide oludest ja tegevusest politseialal; ei taheta ainult lugeda ja kuulda sellest, kuidas kuskil politsei on organiseeritud, vaid tahetakse seda näha ka oma silmaga.

Muidugi võib tekkida küsimus, kas sarnased koosolekud üldse on tarvilikud, kas ei saa politsei ilma nendeta korraldada võitlust kurjategijate vastu rahvusvahelises ulatuses, kas sarnased koosolekud pole lõpuks muud midagi kui mõne kõrgema politseiametniku lõbusõit riigi kulul?

Neid küsimusi nägi ette kadunud dr. H. Schober, komisjoni asutajaid ja tema olemasolu tuliseimaid kaitsjaid. Endine Austria liidukantsler ja kauaaegne Viini politseipresident Schober tähendas, et ainult politseiametnikkude tegelikul kokkutulekul, tegelikul mõttevahetusel saavad olla praktilised tulemused. Ja nähtavasti oli tal õigus. Rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni tähtsus ja mõju kasvavad iga aastaga ja, nagu tõendavad kõik asjatundjad, ainult tänu komisjoni koosolekutele.

Aastate jooksul — komisjon asutati 1923 — on kõnesolev organisatsioon enam-vähem välja kujunenud, päris stabiilne see organisatsioon veel ei ole, mis tuli ilmsiks ka Rooma koosolekul, kus organisatsiooni küsimus ähvardas teisi küsimusi isegi tahaplaanile jätta.

Seni kui elas dr. Schober, ei tekitanud suuremaid vaidlusi, kus peab asuma komisjoni alaline asukoht. Dr. Schober elas ja tegutses

Viinis ja Viini politseipresiidium oligi komisjoni alaljseks asukohaks, kuigi seda loeti ikka ainult ajutiseks nähteks kuni küsimuse lõpliku otsustamiseni.

Küsimus aga on praegu järgmine: kas komisjon peab asuma mõne juba olemasoleva politseiasutise juures, või tuleb komisjonile luua mingi eriasupaik oma koosseisude, materjalidega jne. Teiste sõnadega, küsimus seisab õieti selles, missugune asupaik on komisjonile kohasem ja kasulikum, kas Viin (senine ajutine asukoht) või Genf (Rahvasteliidu asupaik)?

Viini kasuks räägib see asjaolu, et Viini politseipresiidium on suure linna (2 miljonit elanikku) politsei keskasutiseks. Seal on juba olemas hulk materjali kurjategijate suhtes (kartoteegid, päevapiltide kogud jne.). Viin asub Euroopa südames ja sinna viivad kokku niidid nii Lõuna- kui Põhja-, nii Ida- kui Lääne-Euroopast. Pealegi ei tule Viinis komisjonil kulutada administratiivkuludeks nimetamisväärseid summasid: ruumid, küte, valgustus on prii, töö teevad Viini politseiametnikud. Ja peaasi: Viini politseipresiidium on tegelik politseiasutis ja ei saa eeldada, et tema muutuks komisjoni tööde osas mingisuguseks puht bürokraatlikuks asutiseks, kus ainult istutakse rohelise laua taga ja elust ikka enam ja enam eemale minnakse.

Genfi kasuks kõneldakse, et ka seal asub tähtis politseiaparaat. Kuigi linn ise pole väga suur (Genfis on ümmarguselt 150 000 elanikku), on tema politseiaparaat hästi korraldatud, eriti ka rahvusvaheliste kelmide vastu võitlemise osas, arvesse võttes, et neid seal liigub rohkesti: nad loodavad Rahvasteliidu koosolekute ajal suuremale saagile. Ja just Rahvasteliidu tõttu on Genfi politsei eeskujulikult sisse seatud. Pealegi on kergem Genfis organiseerida rahvusvahelist politseid ülemaailmlises ulatuses ja mitte ainult Euroopa riikide jaoks.

Terve see küsimus jäi Rooma koosolekul lahtiseks, kuigi näis, et Viini pooldajate arv on ülekaalus. Moodustati alamkomisjon küsimuse igakülgseks kaalumiseks ja järgmisele koosolekule ettekandmiseks.

Puht politseiliste küsimuste seas seisis esirinnas võitluse küsimus kaubitsemise vastu uimastavate mürkidega. Selgus, et ühed ja samad küsimused sellel alal olid kõikide koosolekust osavõtjate südamel. Nõuti vastavate karistumäärade suurendamist ja kindlate juriidiliste aluste loomist kõnesolevate kurjategijate väljaandmisel. Muu seas selgus, et ühes suures protsessis Baaselis figureeris süüdlastena 23 isikut — kõik uimastavate mürkide valmistajad ja nendega kaubitsejad. Neist 23 isikust ei kuulatud üldse ühe inimest, rääkimata kohtu alla andmisest, vastavate seaduste ja konventsioonide puudulikkuse tõttu. Rahvasteliidu juures asub eriline oopiumikomisjon, kus praegu on arutusel endise Berliini politseipresidendi abi dr. Weiss'i kava üldise konventsiooni maksmapanemiseks uimastavate mürkide levitamise vastu võitlemiseks.

Teiste küsimuste seas peatuti põhjalikumalt ka võitluse küsi-

muse juures pornograafiliste trükitoodete levitamise vastu. Kiideti heaks Saksamaa eeskuju, kus Berliini politseipresiidium annab välja erilise, n. nim. „Polunbi“ kataloogi, mis antakse välja ainult politseiasutistele ja kus on toodud nende trükitoodete nimestik, mille levitamine Saksamaal on keelatud vastavate kohtuotsuste põhjal. Arvati, et siis, kui kõik suuremad riigid sarnaseid nimestikke välja annavad, on hoopis kergem võidelda pornograafiliste teoste vastu, kuna nimestikkude puudumisel peavad iga riigi vastavad asutised igakord otsustama, kas teatav raamat, ajakiri jne. käib pornograafiliste trükitoodete mõiste alla või mitte. See raskendab politsei ja kergendab kahtlaste ärimeeste tööd.

Avaldati soovi, et rahvusvaheline raadio ühendus politseiasutiste vahel senisest kiiremini edeneks. Kui omal ajal see küsimus päevakorraks kerkis, loodeti võrdlemisi ruttu sisse seada sarnane ühendus, mis loomulikult ülitähtis politseile võitluses rahvusvaheliste kurjategijate vastu. Hiljem selgus, et esialgsed lootused olid liialdatud. Suured sisseseadekulud tõmbasid kalkulatsioonidele kriipsu peale. Siiski on sel alal midagi tehtud ja arvatavasti suudetakse tulevikus veel paljugi ära teha. Pariisi ja Berliini vahel on juba ühendus olemas ja nende linnade politseikeskustite vahel on tehtud katseid päevapilte traadita üle anda. Katsed on õnnestunud, on aga veel kulukad.

Jugoslaavia esindaja algatusel puudutati ka mustlaste küsimust. Mustlaste iseäralduseks on see, et neil pole isamaad ega peatuspaika. Alati rändav rahvas teeb kõige enam muret seal, kus teda on kõige enam, s. o. Balkani riikides. Mustlased käivad salaja üle piiri, viivad varastatud asju (hobuseid!) teise riiki, toimetavad üle piiri salakaupa jne. Nad tunnevad hästi piiriäärseid olusid, teid, on kavalad, ettevaatlikud ja kärmad ja nende üle piiri minekute vastu võitlemine on äärmiselt raske. Teiselt poolt on nad alalises vastolus päriselanikkudega, mistõttu löömingud mustlaste ja teiste vahel on alati päevakorras. Kui rahvas, kes tööst suurt lugu ei pea, varastavad mustlased kus iganes võimalik, kerjavad, hulguvad ringi ja on kõikjal kardetavaks elemendiks. Lõpuks on üksikud mustlaste suguharud üksteisega tihti sõjajalal, mille tagajärjeks on päris korrapärased lahingud mustlaste eneste vahel. Otsustati asuda keskkoha loomisele Rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni juures pahede vastu võitlemiseks, mis on ühenduses rändavate mustlastega. Samuti otsustati välja töötada vastavate konventsioonide kavad, mis aitaksid küsimusest üle saada.

Pikemalt vaieldi muu seas ka „rahvusvahelise kuritegevuse“ ja „rahvusvahelise kurjategija“ mõistete üle. Neil vaidlustel polnud muudugi ainult teoreetilist tähtsust, vaieldi just seepärast, et nende mõistete kindlal uurimisel on määratu suur praktiline tähtsus, kuna sellest oleneb tähtsal määral politseiasutiste rahvusvaheline koostöötamine.

Muudeti muu seas ka veidi kodukorda. Komisjoni liikmed

jaotati nimelt kahte gruppi: esimesse kuuluvad vastavate riikide valitsuste poolt komisjoni määratud isikud ja teise — isikud, kes juba on komisjoni töödest silmapaistvalt osa võtnud või kelle elutöö ja teadmised lubavad eeldada, et nad võivad kasu tuua komisjonile. Teise liiki kuuluvaid liikmeid valib komisjon ise. Sarnas- teks liikmeteks valiti dr. Menzel, dr. Weiss, dr. Hagemann ja prof. Ottolenghi.

Märkmeid rannavanemate ülesannetest.

Joh. Kaiv

Laevade päästmise ning neile abiandmise ja uppunud ning ran- dunud varade seaduse (R. T. 48 — 1930) kahe- ja pooleaastane jõus- olek on tema kohaldamisel kutsunud esile hulk küsimusi, eriti just rannavanemate tegevuse alal. Nagu märgitud seletuskirjas kõnesole- va seaduse eelnõu juurde, jäeti eelnõust sihilikult välja üksikasjalised eeskirjad eeldusel, et need antakse § 53 korras Teedeministri poolt. Nimetatud paragrahvi järgi on Teedeministril õigus kokkuleppel Kohtu- ja Siseministriga ja vastaval juhul ka Majandusministriga anda juhtnõore §§ 18—52 märgitud päästetööde korraldamise alal, eriti päästetud asjade hoidmise ja müügi kui ka asjaomaste ameti- võimude koostöö kohta päästmisel ja abiandmisel. Kõnesoleva para- grahvi alusel antud Juhtnõörid rannavanematele (R. T. 35 — 1932) ei lahenda kaugeltki kõiki üleskerkinud küsimusi. Nagu selgus selle- kohasest järelepärimisest piirivalvuritest-rannavanematele on tarvi- lik neid juhtnõore täiendada. Kuna küsimused tuleb siiski üht või teist viisi otsustada, kuigi nende suhtes ei leidu otseseid eeskirju, tuleb katsuda neile leida lahendust tõlgitsemise teel.

Toome allpool märkmeid mõnesuguste üleskerkinud küsimuste alal. Seejuures peatume esialgu vaid kõnesoleva seaduse 2. peatüki juures, mis käsitleb päästmise ning abiandmise korraldamist rannal ja uppunud ning randunud varade päästmist.

Kõnesoleva seaduse § 18 ütleb: Igaüks, kes saab teada mõne laeva randumisest või laeva teisiti hädaohus viibimisest ranna lähe- dal ning kes oma jõul ei suuda abi anda, on kohustatud teatama laeva hädaohus viibimisest lähemale rannavanemale või selle puudumisel või tema äraolekul sadama-, piirivalve-, politsei- või tolliasutusele, tuletorni-ülemale või lootsile.

Esimesena teate toojal on õigus saada õiglast tasu vastavalt vii- detud ajale ning teistele kuludele.

Siin kõneldakse laevast. Meie seadused aga ei määrä täpselt ära laeva mõistet. Nähtavasti tuleb siin mõista mitte üksi suuri ujuv- abinõusid, mida harilikult laevadeks nimetame, vaid ka paate, praame parvi jne.

Seadus ei määrä lähemalt, mida mõista laeva hädaohus viibimise all. Vaevalt oleks seda võimalik ka päris täpselt määrata. Nähta-

vasti tuleb siin mõista niisuguseid juhte, kus kõike olukorda mõistlikult hinnates võib oletada, et ilma abi andmata inimelud või materiaalsed varad võivad hukkuda.

Ametivõimudele laevaõnnetusest mitteteatamise eest niisugusel juhul, kui isik ei suuda oma jõul abi anda, on NS § 1211 karistusena ette nähtud rahatrahv kuni 25 kroonini.

Kohal, kus ei ole ühtki § 18 tähendatud ametivõimu, on isik, kes ei suuda ise oma jõul abi anda, kohustatud laevaõnnetusest teatama lähema küla elanikele. Mitteteatamise eest ähvardab NS § 1211 ettenähtud karistus.

Isikut, kes ilma ilmse hädaohuta oma elule keeldub abi andmast mereõnnetuse puhul uppujale, langeb karistuse alla, mis ette nähtud Nuhtlusseaduse § 1521 abiandmisest tahtlikult keeldumise eest isikule, kelle elu on hädaohus (NS § 1208). NS § 1521 järgi on selle eest karistusena ette nähtud kiriklik kahetsus. Järelikult praegu tegelikult karistust ei ole.

Isikut, kes tahtlikult ei annud abi laeva, tema varustise, kaupade ja muude laevadel asuvate asjade päästmiseks, omades seejuures selleks küllaldasid vahendeid või võttes oma hoiule midagi päästetust, laseb selle rikki minna või hävitada, karistatakse rahatrahviga kuni saja kroonini või arestiga kolmest nädalast kuni kolme kuuni (NS § 1209).

Kriminaalseadustiku maksmahakkamisel tuleb kohaldamisele § 453, mis kõlab järgmiselt:

Süüdlast selles, et ta, olles teise isiku elu hädaohusoleku tunnistajaks, sellest hädaohust ei teatanud vastavale võimule või ei annud või ei muretsenud abi, mida ta oleks võinud anda või muretseda tõsise kartuseta enese või teiste pärast, kui selle tagajärjeks oli abitarvitaja surm või üliraske kehavigastus, karistatakse:

arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni.

Kuigi kõnesoleva peatüki pealkiri kõneleb päästmise ja abiandmise korraldamisest rannal, siis peab oletama, et see korraldamine puutub vaid rannavanema tegevusse. Seepärast peab oletama, et laeva hädaohus viibimist nägev isik ei tarvitse tingimata olla kuuval maal. See kohus on ka veel viibides.

Tähtsusetu on, kas nägija arvates abiandmine lootusetu või mitte.

Seadus räägib teatetoaja õiglasest tasust. Siin ei ole tegemist mingisuguse preemiaga. Par. 23 järgi sünnib ka selle tasu väljaarvutamine § 8 ettenähtud alustel.

Teine peatükk räägib päästmise ning abiandmise korraldamisest rannal ja uppunud ning randunud varade päästmisest. Siin ei anta pääste ja abiandmise toimingule teist mõistet kui seaduse esimeses peatükis. Siin normeeritakse vaid selle korraldamist rannalt ja määratakse lähemalt mõnd päästetoimingut. Päästetoiminguks tuleb seaduse konstruktsiooni järgi arvata ka § 18 ettenähtud teatamist. Kuna § 23 järgi § 18 teises lõikes ettenähtud tasu

on arvatud § 8 ettenähtud pääste- ja abiandetasu hulka, siis tulevad temale kohaldamisele ka teised esimeses peatükis pääste- ja abiandetasu suhtes seatud eeskirjad nagu §§ 3 ja 12.

Kuigi keegi on hädaohus viibivalt laevalt asju randa toonud nende omistamise sihiga, tuleb seda, nagu seda peab järeldama § 12 eeskirjast, lugeda päästmiseks ja asjadega talitada päästetud asjade suhtes ettenähtud korra järgi. Niisuguste asjade omistamise eest ähvardab karistus ja kaob õigus saada tasu (§ 12).

Ettetoodud paragrahvis nimetatud ametivõimud, nagu peab järeldama § 19 eeskirjast, peavad laevaõnnetusest üldreeglina teatama vastavale rannavanemale. Nad asendavad viimast vaid tema puudumisel või kuni kohalejõudmiseni.

Saades teate laeva hädaohus viibimisest on rannavanem kohustatud viivitamata ilmuma kohale, pidama korda ning tegema päästmiseks tarvilikke korraldusi.

Rannavanemate puudumisel või nende kohalejõudmiseni võivad neid päästetöödel asendada § 18 märgitud asutuste ametnikud. Rannavanemat asendavatel ametnikel on päästmise ja abiandmise korraldamisel kõik rannavanema õigused (§ 19).

Ametivõimude koostöö kohta päästmisel ja abiandmisel leiame mõnesuguseid eeskirju Rannavanemate juhtnööridest.

Päästetööde korraldamine ja juhtimine, kui laevajuht neid ise ei juhata, jääb kogu aeg sellele rannavanemale, kes kõige ennem laevale või päästetööle asus, kuid päästetud inimeste ja varanduste eest hoolitsemine jääb selle rannavanema kohuseks, kelle piirkonnas need on toimetatud maale (§ 1).

Politsei- ja piirivalvevõimud on kohustatud rannavanemale tema nõudmisel igal ajal abi ja toetust andma hädaohus viibiva laeva, inimesi ja varade päästmisel (§ 2).

Hädaohus viibiva laeva peremeestel ja kindlustajatel, niisama ka laadungi saatjatel või saajatel ja laadungi kindlustajatel on lubatud päästetöödest osa võtta oma ujuvate abinõudega ja töölistega. Nad peavad aga alluma rannavanema korraldustele, kellel on õigus soovimata ja tema käskude vastu tegutsevad isikuid päästetöödelt kõrvaldada (§ 3).

Laeva tegeliku juhi mõistliku ja selgesti väljendatud keelu vastu ei tohi võtta ette päästmis- ega abiandmistoominguid.

Laevajuhil on õigus igal ajal võtta oma kätte rannavanemalt päästetööde edaspidine korraldamine, kusjuures aga ta peab andma tehtud pääste- ja abiandmistööde tasu katteks küllaldase kindlustise, mille suuruse määrab rannavanem (sead. § 21).

Välismaal lasub päästetööde korraldamine meie laevade suhtes konsulitel. Konsulaarseaduse (VSK XI k.) § 61 ütleb:

Kui laev hukkub, jookseb madalikule või temaga juhtub mõni teine õnnetus sadamas, reidil või ulgumerel ja kui sellele järgneb kas laeva ja laadungi täielik või osaline hävinemine, või tunduv avari, siis on kohustatud ära kasutama oma hoole ja temast olenevad abinõud asjaosaliste isikute huvide kaitseks. Ta võtab ilma vähemagi vii-

vituse ta tarvitusele abinõud laeva ja laadungi päästmiseks (sauvetage), kui tema asukohta riigi seadused ja sõlmitud lepingud ei pane neid ülesandeid kohalikkude võimude peale. Tarbekorral on ta kohustatud pöörduma viimaste poole abi ja toetuse saamiseks. Juhul, kui laevaprahtijatel või -peremeestel on kohal oma korrespondendid või volinikud, on ta kohustatud tarbekorral viimastele pakkuma oma nõu ja abi. Kui niisuguseid korrespondente või volinikke ei ole, kuid ainult sel juhul, või kui selgub, et nad hoiavad kõrvale end asjasse segamast, on kohustatud oma ametikohusena astuma asjasse ja kõigiti hoolitsema volitajate kasude eest. Siis langeb tema peale terve vastutus tema poolt tarvitusele võetud abinõude eest, samuti ka lohakuse eest, mida võib seaduste järgi temale süüks anda. Konsul peab niisugustel juhtudel abiks kutsuma selle kindlustusseltsi agendi, kellesse asi puutub; viimane peab konsuli otsekoheste valve all asuma kõigil päästetoomingute teostamisele, kui, nagu ülal öeldud, konsuli asukohta riigi seadused ei määra teisiti. Laeva, laevapere ja laadungi päästmine, laevalt või veest toodud asjade hoidmine korraliku järelevalve all, valve selle üle, et peremehi ei koormataks ebaõiglase ja liigsete maksetega päästmise eest — need on konsuli hoole ja korralduste peaesemeteks. Konsulil on keelatud vastu võtta volitusi või enda peale ülesandeid, sest kõigil ülaltoodud juhtudel, samuti ka järgnevate toimingute juures toimib konsul riigi teenistuses seisva isikuna. Konsul on kohustatud teatama Teedeministeeriumile kõigist tema ringkonnas juhtunud laevade hukkumistest, madalikule jooksmistest ja üldse igasugustest eesti laevadega juhtunud suurematest õnnetustest. Samal ajal on ta kohustatud andma ministeeriumile aru tema poolt sarnastel juhtudel tarvitusele võetud abinõudest.

Eesti poolt välisriikidega sõlmitud lepingutega on päästmise ja abiandmise korraldamise alal mõnesugused õigused antud välisriikide konsulitele.

Meie poolt sõlmitud välislepingutes on see küsimus korraldatud mitmet viisi. Nii leiame meie paljudes lepingutes küsimuse kohta enam-vähem täpsed eeskirjad sel alal. Seda peamiselt konsulaarlepingutes. Niisugustest otsesest eeskirju sisaldavaist lepinguist võiks nimetada:

Eesti—Poola konsulaarkonventsioon (R. T. nr. 117/118 ja 171/172 — 1925, art. XX ja XXI), Eesti—Ameerika Ühendriigid (R. T. nr. 31 — 1926, art. XXVII), Eesti—Briti (R. T. 32 — 1926, art. 18), Eesti—Saksa konsulaarleping (R. T. nr. 39 — 1926, art. XXIV ja XXV), Eesti—Belgia konsulaark. (R. T. 64 — 1927, art. XXVII ja XXVIII), Eesti—Austria (R. T. nr. 105 — 1927, art. XIX ja XX), Eesti—Türgi (R. T. 53 — 1928, art. 23 ja R. T. 56 — 1930, art. XXIII), Eesti—Prantsuse (R. T. 44 — 1929, art. 34), Eesti—Kreeka kaubandusl. (R. T. nr. 61 — 1927, art. 18).

Toome siin näitena väljavõtted Eesti—Prantsuse ja Eesti—Briti kaubanduse- ja laevanduselepinguist.

Eesti—Prantsuse kaubanduse- ja laevandusekonventsiooni (R. T. 44 — 1929) art. 34:

Kui mõni laev, mis sõidab ühe kummagi maa lipu all, randub või mereõnnetust kannatab teise maa randadel, peavad kohalikud ametivõimud hoolitsema selle eest, et ta saaks abi ja toetust, ning nad peavad tarvitusele võtma kõik tarvilikud abinõud isikute kaitseks ning esemete alalhoidmiseks, mida võidakس päästa.

Ametivõimude vaheleastumine ei põhjusta ses suhtes mingit liiki kulude sissenõudmist, välja arvatud siiski kulud, mida nõuavad päästetehingud, samuti ka päästetud esemete alalhoidmine ja kulud, mida peaksid tasuma samal juhul oma maa laevad.

Laev või selle rusud, sinna juurde arvatud masinad, takelaaž, aparaadid, mööblid, iga liiki juurdekuuluvused ja laevaõnnetusest päästetud dokumendid, antakse üle ta omanikule või selle nõutavalt volitatud esindajale, kui ta avaldab selleks palvet kohaliku seaduse poolt ettenähtud tähtaja jooksul.

Sama on maksev päästetud kaupade kohta. Müügi puhul antakse selle saadus nimetatud omanikule, maha arvates kulud.

Selle Kõrge Lepinguosalise konsulaarametivõim, kelle koda-kondsusse kuuluvad omanikud, võib nende puudumisel nõuda päästetud asjade või müügi puhul nende saaduse üleandmist.

Iga liiki kaupadele ja esemetele, mis päästetud laevaõnnetusest, ei panda peale mingit tollimaksu, kui nad vähemalt ei lähe sisemaaliseks tarvitamiseks.

Eesti—Briti kauba- ja laevanduselepingu (R. T. 32 — 1926) art. 18:

Kui ühe Lepinguosalise laev teise Lepinguosalise territooriumide randade läheduses madalikule jookseb või hukkub, siis peab nii laev ja kõik tema osad, ta sissesead ja kõik, mis selle juurde kuulub, ning kõik varad ja kaubad, mis sellelt laevalt päästetud, ka need, mis ehk merde on visatud, või sissetulek nendest, kui nad ära on müüdud, samuti ka kõik paberid, mis sarnase randa jooksnud või hukkunud laeva pealt leitakse, välja antama niisuguse laeva, kauba jne. omanikkudele või agentidele, kui need seda nõuavad. Kui sarnaseid omanikke või agente kohal ei ole, siis antakse tähendatud laev, varad, kaup jne., niivõrd kui nad on teise Lepinguosalise alama või kodaniku omandus, selle Lepinguosalise konsulaarametnikule välja, kelle ametipiirkonnas sündinud, tema nõudmise peale selle lepinguosalise seadustes ettenähtud aja jooksul, ja see konsulaarametnik, omanikud või agendid tasuvad ainult need kulud, mis varanduse alalhoidmine tekitanud, ühes pääste ehk teiste kuludega, mida niisuguse hukkamise või madalikulejooksmise korral oma maa laevaldel maksta tuleb.

Siiski lepivad mõlemad Lepinguosalsised kokku, et päästetud kaup ei käi tollimaksu alla, kuni ta ei ole klaaritud sisemaaliseks tarvitamiseks.

Kui laev tormi sunnil sadamasse on aetud, madalikule jooksnud, või hukkunud, on vastavad konsulaarvõimud, kui laevaomanikku ehk laevajuhti ehk omaniku agent'i kohal ei ole, ehk kohal on ja seda

nõuab, õigustatud vahele astuma selleks, et tarvilikku abi anda oma kaasmaalastele.

Paljudes lepingutes on aga antud vaid enamsoodustus, s. o. vastav riik omab sel alal kõik need õigused, mis kellelegi välisriigile sel alal on antud. Peab märkima, et see on võrdlemisi segane asja lahendamine. Need õigused on lepingutes mitmeti korraldatud ja seetõttu on raske öelda, millised on just selle riigi õigused sel alal, kellega sõlmitud enamsoodustuse tingimus. Enamsoodustatud käitlus on ette nähtud järgmistes lepingutes:

Eesti—Itaalia kaubanduslik kokkulepe, p. 5 (R. T. 1 — 1929), Eesti—Saksa kaub.-lep. art. 25 (R. T. 37 — 1929), Eesti—Ungari k.-l. art. 15 (R. T. 11 — 1929), Eesti—Portugali kaubanduslik kokkulepe, art. 5 (R. T. 95 — 1929), Eesti—Rumeenia kaubanduslik kokkulepe, art. 1 (R. T. 94 — 1930), Eesti—Leedu ajutine kaubanduslik kokkulepe (R. T. 24 — 1931), Eesti—Hispaania kaubanduselepung, art. 11 (R. T. 91 — 1932) ja Eesti—Rootsi kaubanduselepung, p. 2 (R. T. 132/133 — 1923).

Mõnedes lepingutes on nähtud ette n.-n. rahvuslik käitlus, s. o. et vastava välisriigi laevad on asetatud samasugusesse seisukorda kui kodumaa lipu all sõitvad. Niisuguseist lepinguist võib nimetada:

Eesti—Läti tolliuniooni teostamise lep. art. 12 (R. T. 42 — 1927), Eesti—Poola k.-l. XV (R. T. 110 — 1927), Eesti—Soome k.-l. art. 13 (R. T. 53 — 1931), Eesti—Norra kaubanduslik kokkulepe (R. T. 189/190 — 1925) ja Eesti—Belgia kaubanduselepung, art. 18 (R. T. 52 — 1927).

Mõningais lepinguis on nähtud ette enamsoodustatud ja rahvuslik käitlus, s. o. vastaval riigil on õigus valida kas enamsoodustus või rahvuslik käitlus. Niisuguseid tingimusi sisaldavad:

Taani—Eesti kaubanduslik kokkulepe (R. T. 18/19 — 1924) ja Eesti—Hollandi kaubanduselepung, art. 2 (R. T. 189/190 — 1925).

Neid lepingute eeskirju tuleb kohaldada vastava riigi laevade suhtes eesjoones kui eriseadusi. Neile küsimusile, mis ei ole lahendatud, tuleb kohaldada päästmise ja abiandmise alal üldseadust — Laevade päästmise ning neile abiandmise ja uppunud ning randunud varade seadust.

Juhtnõõrid rannavanematele näevad ette, et kui välismaa laev randub Eesti rannas, siis rannavanem peab sellest viibimata teatama laeva kodumaa konsulile tema piirkonnas, või, kui tema piirkonnas ei ole konsulit, siis lähemale konsulile Eestis ja lähemale tollivõimule (§ 4).

Peab märkima, et sellega ei piirdu lepingute eeskirjade täitmine. Igal erijuhul tuleb jälgida lepingu eeskirju. Nii näiteks tuleb vahel päästetud vara anda väliskonsulile jne.

Igaüks on kohustatud rannavanema nõudel abiks olema tema mõistlikele korraldusile.

Rannavanemal on õigus tarvitada vee peal hädas olevate inimeste päästmiseks käepärast olevaid laevu ja teisi riistu ka ilma nende käsutusõiguslike isikute nõusolekuta.

Sellest tekkinud tegelikkude kahjude eest makstakse tasu.

Päästeseltside laevu ja päästeriistu võib hädasolevate isikute päästmiseks tarvitada ainult siis, kui seltsi meeskond ise ei asu päästmisele.

Päästetud asjade järelevalvamiseks on rannavanemal õigus kasutada kohalikke elanikke, kel on selle eest õigus saada õiglast tasu (§ 20).

§§ 18 ja 20 märgitud tasud kuuluvad § 8 ettenähtud pääste- ja abiandetasu hulka. Need arvutatakse § 8 ettenähtud alustel. Vee peal hädasolevate inimeste päästmiseks tehtud kulud (§ 20 teine lõige) tasutakse riigikassast, kui päästjad teisel teel ei ole saanud vastavat tasu (§ 23).

On tõstetud üles küsimus, kes kannab päästetud isikutele antud arstiabikulud, kui päästetud isikutel enestel ei ole varandust.

Kõnesolev seadus niisugust kulude tasumist otsekohe ette ei näe. Paistab, et kui arstiabi andmine on sündinud kuival maal, s. o. väljaspool merehädadohtu, ja kui ei ole muid vahendeid, et niisuguste kulude katmine peaks toimuma Hoolekandeseaduses ettenähtud korras.

Hoolekandeseaduse § 90 lausub:

Puudustkannatavad isikud, kes ajutiselt kaotanud oma töövõime kas haiguste, vigastuste või mõnel muul põhjusel, ja tarvitavad arstiabi, saavad maksuta arstiabi ühes rohtude ja teiste arstimisvahenditega kuni terveksaamiseni selle valla-, alevi- või linnavalitsuse korraldusel, kelle piirkonnas nad viibivad abitarvitamise ajal. Kui abitarvitaja alaline elukoht ei ole selle valla-, alevi- või linnavalitsuse piirkonnas, kus ta abi tarvitab, on abiandjal valla-, alevi- või linnavalitsusel õigus kantud kulusid käesoleva seaduse §§ 21 ja 22 ettenähtud korras ja tähtaegadel tagasi nõuda sellelt valla-, alevi- või linnavalitsuselt, kelle piirkonnas on abisaaaja alaline elukoht abisaaamise ajal. Samadelt asutustelt ja samadel tingimustel saavad arstiabi ka haiged, kes küll ei ole oma töövõimet kaotanud, kuid kelle teenistus või sissetulek ei võimalda tarviliku arstiabi saamist nende eneste kulul.

Arstiabi all mõistetakse niihästi ambulatoorset kui ka kodus arstimist, niisama ka arstimist haigemajas ühes täieliku ülalpidamisega.

Pidades silmas Riigikohtu otsust nr. 42 — 1926. a., milles on öeldud, et Hoolekandeseaduse § 90 alusel arstiabi andmist ei saa korraldada vastavast omavalitsusest mööda minnes, tuleb vastavale omavalitsusele niisugustest juhtudest kohe teatada.

Päästetud asjade kohta koostatakse nimekiri ning asjad võetakse hoiule Tolliseadustikus ettenähtud korras (§ 24).

Päästetud asjad antakse välja laevajuhile või tema puudumisel mõnele teisele isikule, kes tõestab oma õiguse neid vastu võtta.

Välja anda võib päästetud asju pärast pääste- või abiandetasu maksmist või selle kindlustamist ning tollitalitusi, välja arvatud reisi- ja laevaperele kohe hädatarvilikud asjad (§ 25).

Kuna rannavanema peal lasub kohustus valvata, et päästetasu õiguslikud isikud saaksid rahuldatud päästetasuga, siis on paratamatu tema poolt päästetasu arvutuse kokkuseadmine.

Rannavanemate juhtnööride järgi, rannavanem, võttes arvesse päästjate poolt protokollis avaldatud soove päästetasu määra suhtes, päästmise ja abiandmisega seotud ja muid asjaajamise kulusid, koostab kulude üldnimekirja, teatab päästetud asjade peremehele päästetasu üldsumma ja võtab viimaselt allkirja selle üle, kas ta on nõus päästetasu summat välja maksuma või mitte. Jaataval korral võtab rannavanem päästetasu vastu ja jagab raha välja vastavalt kulude üldnimekirjale. Peale kokkuleppe saavutamist eelpooltoodud korras, võib rannavanem päästetasud välja maksta ka päästetud vara peremehe poolt varem sisse makstud kindlustistest, mille ülejäägi maksab omanikule tagasi. Kui päästetud vara peremees ei ole nõus rannavanema poolt nõutud päästetasu summaga, samuti ka juhul, kui valduseta varade müügist sissetulnud summa ei kata kõiki päästmise ja abiandmisega seotud ja muid asjaajamise kulusid, jaotab tasu kohus.

Siin tõuseb küsimus, kas rannavanem peab arvutuse aluseks võtma pääste- ja abiandetasu arvutusel tasud selles suuruses, nagu need päästjate või abistajate poolt antakse üles, või võib ta neid ka kontrollida.

§ 7 järgi tasu suurus määratakse kindlaks poolte kokkuleppel, viimase puudumisel aga kohtu poolt. Kõnesolevateks poolteks on siin ühelt poolt päästetud vara omanikud, teiselt poolt vara päästjad või abistajad. Niisuguse kokkuleppe puhul on selge, et rannavanemal ei saa siin tasu suuruse suhtes mingit kontrolli õigust olla. See tasu võib olla lepitud kokku üldsummana. Päästjate ja abistajate omavahelist tasu jaotamist käsitleb § 9. Viimase järgi jaotatakse kokkuleppe puudumisel tasu kõigi päästjate või abiandjate vahel silmas pidades § 8 ettetoodud asjaolusid. Asjast huvitatud isikute nõudel jaotab tasu kohus. Kui on tegemist üldiselt kokkulepitud päästetasu summaga, siis ei saa rannavanemal olla õigust selle jaotamise kohta asjaosaliste vahel. See on nende eraasi.

Kõigil neil juhtudel, kus kohal on mõlemad pooled, see on ka päästetava vara omanik või tema esindaja, ei ole rannavanemal päästetasu suuruse suhtes kontrollimise õigust.

Olukord on teissugune uppunud ning randunud või ulgumerel valdusetult hulkuva vara päästmisel, kus ei ole kohal varaomanikku. Neil kordadel peab rannavanemal oletama päästetasu õiguse ja päästetasu suuruse kontrollimise õigust. Teisiti võiks igaüks anda end päästjana üles ja nõuda päästetasu niipalju kui ise arvab, ilma et keegi saaks vaielda vastu. Nagu peab järeldama §§ 31 ja 32 eeskirjadest, lasub rannavanemal selles suhtes kontrolli kohustus. Siin peab rannavanem valvama, et silmas peetaks 1. peatükis päästetasu õiguse ja päästetasu suuruse kohta käivaid eeskirju.

Seadus ei lahenda küsimust, missuguses korras on võimalik rannavanema otsuste peale päästetasu suuruse asjus edasi kaevata. Pida-

des silmas § 7 eeskirja ja teiselt poolt seda, et niisugusel korral tegemist tsiviilõigusliku küsimusega, peab arvama, et tuleb talitada Tsiiviilkohtupidamise seaduse ettenähtud korras.

Võib juhtuda, et päästetud asjade väärtus ei kata pääste- ega kuulutuskulusid. Kui päästetud asjade väärtus rannavanema arva- tes ei ületa 50 krooni, võib Riigi Teatajas kuulutamine ära jääda. Kuna päästetasu ei tohi § 10 järgi mingil tingimusel ületada pääste- tud vara väärtust pärast seda, kui sellest on arvatud maha päästetud varal lasuvad tolli- ja muud avalikud maksud kui ka lossimis-, hoid- mis-, hindamis- ja müügikulud, siis niisugusel juhul, kui päästjate tegelikud kulud ületavad päästetud vara väärtuse, päästetasuks lugeda vaid päästetud vara väärtuse summa. Viimane tuleb jaotada päästjate vahel 1. peatükis sisalduvate eeskirjade kohaselt.

Siin võib veel märkida, et päästetasu loetakse Kaubalaevade omanduse ja vastutuse seaduse (R. T. 100 — 1930) järgi üheks ees- õigustatud nõuetest. Niisugune ulatub laeva päästmise korral ka laeva päraldistele. Laeva päraldiste mõiste on antud nimetatud seaduse §§ 5 ja 39. Nimetatud paragrahvide järgi loetakse laeva päraldisteks kõik laeval olevad asjad, mis laeva kasutamisel püsivalt tarvilikud.

Peale nimetatud päraldiste loetakse eesõigustatud nõuete mõttes laeva ja veoraha päraldisteks:

1) laeva omanikule kuuluv kahjutasu materiaalseste vigastuste eest, mis laev kannatanud ja mis jäänud *parandamata, või veoraha kaotuse eest*;

2) laeva omanikule üldavarii juhul kuuluv kahjutasu, kuivõrd see käib materiaalseste vigastuste kohta, mis laev kannatanud ja mis jäänud *parandamata, või veoraha kaotuse kohta*;

3) laeva omanikule kuuluv tasu reisi kestel antud abi või tehtud päästetööde eest, maha arvatud laevajuhile ja laeva teenistuses ole- vatele teistele isikutele makstavad summad.

Reisijate sõiduraha ja käesoleva seaduse § 10 ettenähtud sum- mad arvatakse veoraha hulka.

Laeva või veoraha päraldisteks ei loeta kahjutasusid, mis oma- nikule kuuluvad kindlustuslepingute põhjal, samuti ka kodumaalisi preemiaid, abi- ega toetusrahasid.

Eesõigustatud nõuded on seotud laevaga, ükskõik kelle kätte laev läheb (§ 45).

Päästetasu sissenõudmisel laevadelt on tarvilik pidada silmas neid eeskirju.

§ 25 ei ole lahendatud küsimus, kes määrab kindlustuse suu- ruse. Pidades silmas seaduses läbiviidud korda, ei saa olla kahtlust, et selle määrajaks võib olla vaid rannavanem. Küsitavaks jääb, mis- suguses korras võib kaevata rannavanema otsusele kindlustuse suu- ruse määramise asjus. Kuna rannavanem toimib siin administratiiv- võimu esindajana, siis peab oletama, et siin tuleb kohaldada admi- nistratiivasjus maksev kaebuse kord, s. o. võib kaevata ametiastme- lises korras veeteede valitsuse direktorile. Viimase otsuste peale on

võimalus kaevata administratiivkohtu korras Riigikohtule või ametiastmelises korras Teedeministrile.

Kindlustuse määramisel peab vastaval juhul silmas pidama § 15 eeskirju.

Rannavanem on õigustatud igal ajal ära müüma avalikul enampakkumisel tema korralduses oleva päästetud vara, kui tema arvates:

- 1) vara väärtus ei ületa 100 krooni, või
- 2) vara on niivõrd vigastatud või kiirelt rikkiminev, et teda võimatu hoida heade tagajärgedega, või
- 3) kui selle väärtus ei kataks hoidmiskulusid.

Selle vara vastuvõtuõigusliku isiku juuresolekul võib niisuguse müügi võtta ette ainult tema nõusolekul või kui ta keeldub vara vastu võtmast § 25 korras (§ 26).

Käesolev paragrahv kõneleb rannavanema õigustusest teatavat liiki asju ära müüa. Siin on rannavanemal vaba hindamise võimalus. Eriti lai äranägemise õigus on antud päästetud asjade suhtes, mille väärtus rannavanema arvates ei ületa 100 krooni. Siin peab rannavanem asja otsustamisel arvestama kõiki asjaolusid. Ta peab siin talitama nii, nagu on antud olukorras tema arvates kõige otstarbekohasem.

Kitsam äranägelikkus on juba p.p. 2 ja 3 ettenähtud juhtudel. Kui näiteks asi ilmselt on kiirelt rikkimineva iseloomuga, siis peab rannavanem ta ära müüma nii ruttu, kui see antud olukorras võimalik. Vastasel korral võib teda süüdistada lohakuses ja süüdimõistmise juhul nõuda temalt kahjutasu.

Nagu järeldub § 25 ja Tolliseadustiku § 94, võib käesolevas paragrahvis olla kõne vaid nendest kaupadest, mis rannavanema korraldusse jäänud pärast tollitalitusi.

Tolliasutiste korraldusse jäänud kaupade müük sünnib Tolliseadustikus ettenähtud korras.

Seadus räägib müügist avalikul enampakkumisel. Ei seadus ega § 53 korras antud juhtnõõrid ei näe ette enampakkumise lähemat korda. Mõnesugust korda peab siin siiski oletama. Kuna siin tegemist eraisikute varaliste huvidega, siis ei saa oletada, et terve müügi korraldamine sünniks rannavanema äranägemise järgi. Siin peaks kohaldama üldist enampakkumiste tarvis seatud korda. Niisuguse korrana võiks tulla kohaldamisele Tsiviilkohtupidamise seaduses vallasvara müügi tarvis seatud kord. Selle korra kohaldamist õigustab ka veel see, et nii Tsiviilkohtupidamise seaduses kui ka käesolevas paragrahvis on tegemist eraisikute vastukäivate huvidega, mis õigustab Tsiv. kp. s. ettenähtud korda käesolevale asjale kohaldama ka analoogia põhjal.

Kuna ei ole ette nähtud teisi aluseid enampakkumise asjus, siis tuleb eelpooltoodud kaalutlustel enampakkumistele kohaldada ka Tsiv. kp. s. §§ 1062 ja 1063. § 1062 järgi enampakkumine tunnustatakse toimimatuks: 1) kui ei ilmu enampakkumistest osa võtta soovijaid või kui ilmub ainult üks; 2) kui ilmuniust keegi ei paku üle

hindamise hinna, ja 3) kui pärast enampakkumise lõppu ostja maksab küll käsraha, kuid ei maksa tähtajaks ülejäänud summat.

§ 1063 järgi, kui enampakkumine ei toimu temast osa võtta soovijate mitteilmumise pärast, siis antakse ilmunud võlausaldajatele luba häälteenamuse järgi vastavalt nende nõudesummale paluda panna toime uus enampakkumine või jätta endile müümata jäänud varandus hindamise hinna järgi.

Peab oletama, et päästetasu-õiguslikke isikuid peab lugema võlausaldajateks ettetoodud paragrahvides tarvitatud mõttes. Et nad seda on pärast kohtuotsust, millega neile tunnustatud päästetasu, selle kohta ei ole kahtlust. Ei näe mingit alust seda iseloomu eitada sel juhul, kui on tegemist vaid rannavanema korralduse järgse müügiga.

Kui päästetud asjade hinne on suurem kui päästetasu summa, tuleb päästjatel vahe tasuda rannavanemale, kes selle annab välja vastuvõtuõiguslikule isikule või selle mitteilmumisel Meremeeste kodule.

Raskusi on tekitanud ka rannavanemate tasu õiguse küsimus neil juhtudel, kui rannavanemaks mõni ametnik. Sel puhul võib tähendada järgmist.

Seadus teeb vahet rannavanema ülesannete ametnike ja eraisikute peale panemise vahel. Esimesel juhul muutuvad need ülesanded vastava ametniku lisaülesanneteks, mis oma iseloomult ei erine teistest ametlikest ülesandest. Selle järeldusest ja pidades silmas § 8 eeskirja peab oletama, et kui päästmine või abiandmine sünnib harilikel töötundidel, siis ei ole ametnikul õigust saada tasu kulutatud aja eest. Küll võib tema tasu saada samal ajal eriliste pingutuste, kulude ja muude § 8 ettenähtud asjaolude tõttu.

Kas vajavad kodanikud oma kruntide ja õuede tükeldamiseks omavalitsuste nõusolekut?

E. Dolf

On olnud juhtusid, kus omavalitsuste poolt koostatud ehituste sundmäärustes seatakse üles nõudmine, et kruntide omanikud, olgu krundid tühjad või hoonestatud, oma kruntide tükeldamiseks kas edasimüügi või muul otstarbel peavad muretsema vastava omavalitsuse esinduskogu või täidesaatva organi loa.

Allpooltoodud ridade ülesandeks on selgitada, kas sarnase nõudmise esitamine krundiomanikkudele leiab põhjendust maksvates seadustes ja kas on alust selle nõudmise asetamiseks sundmäärustesse.

Maksva Ehituse seaduse (VSK XII k. 1 j., 1900. a. väljaanne ja 1906, 1908, 1910 a. järg) § 179 annab linna kodanikkudele vaba-

duse jaotada oma suuri krunte ja õuesid müügi otstarbel vähematesse osadesse, nende viimaste suurust piiramata, nõudes ainult ettevaatust tulekahju juhtude korraks, et ei jääks kitsaks ehitustevaheline ruum.

Selle paragrahvi käsitamisel on tekkinud mitmesuguseid lahk-
arvamusi, mis on tulnud kohtutel lahendada. Meie leiame sel alal terve rea Vene Senati otsuseid, millest juhime tähelepanu järgmistele:

1. Ehituse seaduse § 179 mõtte järgi kodanikkudel on õigus jaotada oma suuri krunte ja õuesid müügi otstarbel osadesse, nende viimaste suurust piiramata, nõudes ainult ettevaatust tulekahju juhtude korraks, et ei jääks kitsaks ehitustevaheline ruum, kusjuures kuskil seadustes ei nõuta, et õuealuse krundi omaniku ühe või teise kava teostamine ses suhtes vajaks linnaomavalitsuse luba, kui vastav kava ei muuda ehituse kvartaali ja üldse linna kinnitatud ehitusplaani (Sen. uk. 5. veebr. 1904 a. nr. 2060).

2. Eelmises ukaasis tähendatud kruntide ja õuede tükeldamine ei kujunda enesest linnaplaani muutmist, sest et osade lahutamisega sünnitatud läbisõite ei saa lugeda üldiseks tarvitamiseks määratud uulitsateks selle sõna üldises tähenduses (Sen. uk. 7. det. 1910 a. nr. 15355).

3. Linna õued kuuluvad jaotatavate varade hulka ja see on maksev nii hoonestamata kui ka hoonestatud õuede kohta; seejuures seadus ei eita ka sarnase vara jaotamise võimalust, mis on mitme isiku ühisel pärandataval kasutamisel, kuid viimasel juhul on lubatud jaotust teostada ainult varanduse omaniku erilisel nõusolekul (Sen. Tsv. Kassats. Dep. ots. 1912 a. nr. 8).

Lõpuks olgu tähendatud, et Vene valitsuse ajal üks meie praegustest kodumaa linnadest 1902 a. mahutas oma ehituse sundmäärusesse paragrahvi, mis lubas kruntide omanikkudele jaotada krunte müügi otstarbel osadesse, kuid tingimusega, et igal lahutataval krundil pidi olema uulitsafronti vähemalt 10 sülda ja krundi enese suurus pidi ulatuma kiviehituste raionis vähemalt 100 ja puuehituste raionis vähemalt 150 ruutsüllani. Vähemate kruntide lahutamist lubati ainult nende liitmise juhtudel naaberkruntidega.

Siseminister, kasutades seadusega temale sel alal antud võimupiire, kustutas selle paragrahvi nimetatud sundmäärusest, põhjendades seda oma sammu muu seas järgmise kahe asjaoluga: 1) et ei Linnaseaduse § 108 ega ka teiste seadustega ei ole antud linnaomavalitsusele õigust määrata linnades sundmäärustega kindlaks kinnisvarade tükeldamise alammääre ja sellega kitsendada linna kodanikkude vabadust jaotada oma krunte ja õuesid Ehituse seaduse § 179 põhjal, ja 2) et BES III kõite § 2723 põhjal Baltimaa linnadele antud õigus lubada või mitte lubada linnades asuvaid majasid ja muid kinnisvarasid jaotada võib linnaomavalitsuse poolt teostamist leida vastava avalduse esitamisega kreposteerimise korras toimivate üksikute jaotusaktide kohta, mitte aga sundmääruse andmisega (Siseministri otsus 1. juunist 1904).

Siseministri otsuse p. 2 toodud aluse kohta peab tähendama, et sellel ei saanud olla maksvust, sest et § 2723 märgitud magistraadi õigus on kustunud magistraatide ärakaotamisega 9. juuli 1889. a. määruste § 3 põhjal, mis käsitavad kohtute ümberkorraldamisesse puutuvate seaduste elluviimist, ja et nendes määrustes (lisa 3) ei ole nähtud ette, missuguste asutustele antakse edasi magistraatidele selle paragrahvi järgi kuuluv õigus kinnisvarade jaotamiseks loa andmiseks linnades (V. Sen. ots. 18. märtsist 1913. a. Grau asjas nr. 332).

Sellest selgub, et Ehituse seaduse § 179 andis linnakodanikkudele täieliku vabaduse jaotada oma krunte ja õuesid vähematesse osadesse ja et ei Linnaseadus ega ka teised seadused ei annud linnaomavalitsustele õigust teha selleks kitsendusi kinnisvarade tükeldamise alammäärade fikseerimisega.

Väljaspool linnu asuvate kruntide kohta Ehituse seaduse § 179 maksev ei olnud, sest seal ei olnud tema maksmapanemiseks mingit tarvidust.

Huvitav on ühenduses sellega lühidalt märkida asjaolud, mis põhjustasid ülemaltoodud paragrahvi ülesvõtmist seadusesse.

Vene keisri käsukirjaga 11. augustist 1808 (VST XXX k. nr. 23214) tehti Peterburi sõjakubernerile ülesandeks: 1) lubada Peterburi linna majaomanikkudele nende ehituste juures olevaid õuesid tükeldata kruntideks ja ära müüa; 2) valvata selle järele, et müügiks tükeldatud õuekruntidele ei püstitataks uute omanikkude poolt puuehitusi; 3) valvata selle järele, et õuest eraldatavate kruntide uulitsäärne pikkus oleks vähemalt 11 ja õue sügavus vähemalt 14 sülda.

Selle käsukirja avaldamiseks andsid põhjust rohkearvulised erapalved hoonestatud kruntide tükeldamiseks ja võõrandamiseks.

Keisri käsukirjaga 23. detsembrist 1808 (VST XXX k. nr. 23418) anti täienduseks ülemaltoodud käsukirjale luba linna-jagudes, kus võis püstitada puuehitusi, ehituste juures olevaid õuesid tükeldata tingimusega, et uute kruntide laius oleks vähemalt 15 ja pikkus vähemalt 30 sülda.

Et eelpooltoodud kahe käsukirja täitmisel hoonestatud ja hoonestamata kruntide tükeldamise alal tekkis raskusi, siis tühistati keisri käsukirjaga 9. septembrist 1809 (VST XXX k. nr. 23831) need käsukirjad ja tehti Peterburi sõjakubernerile ülesandeks anda Peterburi elanikkudele täieline vabadus jaotada oma suuri krunte ja õuesid müügi otstarbel vähematesse osadesse, nende viimaste suurust piiramata, nõudes ainult ettevaatust tulekahjude juhtude korraks, et ei jääks kitsaks ehitustevaheline ruum, mille järele valvamine pandi politsei peale.

Et mõnedes kubermangudes, nagu Hersoni ja Vologda kubermangudes, kruntide ja õuede tükeldamise alal kohal tehti väga mitmesuguseid korraldusi ja kitsendusi, siis andis see asjaolu põhjust küsimust kaalumisele võtta laiemas ulatuses nii Senatis kui ka Riiginõukogus, millele järgnes keisri käsukiri 11. juulist 1827 (VST

II k. nr. 1235), mis kuulutati välja 5. augustil 1827. See käsu-
kiri käib järgmiselt:

1. Kõigekõrgemalt 9. septembril 1809 antud käsukirja põhjal, millega anti Peterburi elanikkudele vabadus jaotada oma suuri krunte ja õuesid müügi otstarbel vähematesse osadesse, nende viimaste suurust piiramata, nõudes ainult ettevaatust tulekahjude juhtude korraks, et ei jääks kitsaks ehitustevaheline ruum — muuta ära Hersoni kubermanguvalitsuse korraldus kruntide tükeldamise ja müügi keelu kohta.

2. On Hersoni ja Vologda kubermangudes väikemõõduliste kruntide omanikkudel, uulitsa frondiga alla kümne sülla, püstitatud hilja aja eest puuehitused ehk kruntidel asuvad ehitused, mis ei vaja veel remonti: siis tuleb need ehitused jätta nende praegusesse seisukorda, ja kui uulits on sirge, siis mitte sundida omanikke ei ehituste enneaegsele lammutamisele ega ka väikemõõduliste kruntide edasimüümisele.

3. Asuvad aga need majad üksteise lähedal ilma tarviliku vahemaa-alata ja on seetõttu karta tulehädadohtu, siis maja lammutamise ja krundi naabrile edasimüümise asemel nõuda omanikkudelt tulemüüri püstitamist ehituste vahele, valvates seejuures, et maja fassaad ei saaks moonutatud.

4. On sarnased üksteise kõrval või suures läheduses seisvad majad kõdunemas või juba kõdunenud, siis ei tule nende remondiks ega uute majade püstitamiseks luba anda mitte muidu, kui iga omanik on juba varustunud krundiga, mille uulitsa front on vähemalt kümme sülda pikk. Väheha pikkusega krundi suurendamine naabri laialise krundi arvel võib sündida vastastikusel kokkuleppel. Vaba kokkuleppe puudumisel toimub krundi suurendamine sunduslikult vastava hindamise alusel (käsukirjas on ses asjas lähem kord ette nähtud).

5. Kivimaju võib ehitada kõrvuti selleks maksuma pandud määruste põhjal.

6. See korraldus laiendada kõikidele ilma erandita linnadele ja ta seks otstarbeks seatud korras välja kuulutada.

Eelpooltoodud 11. juuli 1827 käsukirja sisust nähtub, et selle eesmärgiks oli üheltpoolt kõrvaldada neid õnnetuid tagajärgi, mida toob enesega kaasa hunnikusse paisatud majade põlemine, ja teiselt-poolt hoida ära eraomanduse rikkumisi, kus väikesed krundid võetakse ära omanikkudelt vastava hindamise alusel vastu nende tahtmist.

Nagu juba tähendatud, andis põhijust ülemalnimetatud § 179 ülesvõtmiseks Ehituse seadusesse 11. juuli 1827 keisri käsukirja § 1, esmakorda selle seaduse 1857 väljaandesse (§ 307) ja siis edasi hilisematesse väljaannetesse. Sisult annab ta, nagu juba märgitud, linna kodanikkudele vabaduse jaotada oma suuremaid krunte ja õuesid vähemateks tükkideks, ilma et selleks oleks vajalik linnaomavalitsuse organite luba. Seejuures nõutakse aga, et jaotamise kava ei muudaks ehituse kvartaali ja üldse linna kinnitatud ehitusplaani.

Väljaspool linnu asuvaid maa-alsid Ehituse seaduse § 179 ei puuduta, nagu seda märkisime juba eelpool ja nagu seda on seletanud ka Vene Senat (Krim. kassats. depart. ots. 7. maist 1887 Kukise asjas).

Mis asjaolud on aga annud omavalitsustele põhjust sundmäärustesse mahutada nõudmist, et kruntide omanikud peavad kruntide tükeldamiseks muretsema omavalitsuse organite nõusoleku?

Linnaomavalitsusi põhjustab seda tegema 1917 a. muudetud Linnaseaduse § 108 p. 3, mis annab linnavolikogudele õiguse anda sundmäärusi eramaa-alade tükeldamise kohta väikesteks kruntideks ja ehituste asetamise kohta nendele kruntidele. Sellest peab järeldama, et linnade suhtes Ehituse seaduse § 179 Linnaseaduse § 108 muutmise tõttu on tegelikult kaotanud oma maksvuse, kuigi see Ehituse seaduse paragrahv otseselt ei ole tühistatud.

Väljaspool linnade ja hiljem tekkinud alevite administratiivpiire asuvatel maa-aladel ei ole seadus praeguse Eesti kohta ehituskruntide tükeldamise suhtes maksuma pannud mingisuguseid kitsendusi.

Kas ei või aga neid kitsendusi maksuma panna maavolikogud oma sundmäärustega, nagu seda on õigustatud tegema linnavolikogud?

Seda õigust maavolikogudele seadus ei anna. Vene ajutiselt valitsuselt Eestimaa kubermangu administratiivse valitsemise ja kohaliku omavalitsuse ajutise korralduse kohta 30. märtsil 1917 antud määruse elluviimise reeglite (VSKK 1917 nr. 173, art 953) § 7 annab maavolikogudele küll õiguse anda välja nende võimkonnas olevate maa-alade kohta sundmäärusi vastavalt semstvo nõukogude kohta maksmapandud määrustele, kuid Semstvo asutuste seaduse muutmise seaduse (VSKK 1917 nr. 157, art. 870) § 108, mis käsitab sundmääruste andmise alasi, ei leidu ala, mis võimaldaks meie praegustele maavolikogudele anda sundmäärusi ehituskruntide tükeldamise võimaluse piiramiseks, millisest piiramisest võiks üldse juttu olla ainult suvitiskohtades ja alevikkudes, kus majad üksteise lähidusesse püstitatakse. Kitsenduste tegemise võimalust sel alal ei ole antud maavolikogudele ka teiste eriseadustega.

Sarnane kitsenduste tegemise õigus kruntide tükeldamise alal puudub ka alevivolikogudel. Viimased võivad küll Aleviseaduse (VSKK 1917 nr. 187, art. 1082) § 62 põhjal anda sundmäärusi alevi elanikkude kohta mitmesugustel aladel, kuid takistada sundmäärustega kruntide tükeldamist kas müügi või muul otstarbel neil õigust ei ole, olgugi et alevid oma oludelt ja iseloomult seisavad linnadele õige lähedal.

Iseasi on tükeldatud kruntidele ehituse püstitamine, milleks seadus või omavalitsused oma sundmäärustega teevad või võivad teha vastavaid kitsendusi, kuid selle küsimuse juures peatume edaspidi.

Abielude maksvusetuks tunnustamise ja lahutamise registreerimisest perekonnaseisuametites.

T. Teder

Praegu maksva korra järgi registreeritakse abielu maksvusetuks tunnustamine ja lahutamine abieluregistris, resp. enne 1. juulit 1926. a. laulatatute kohta abielumeetrikaraamatus, kus abielu sõlmitud (vahet tegemata, kas abielu on sõlmitud omavalitsuses või usuühingus), ja omavalitsuse perekonnaregistris, kus peetakse nende kodanikkude perekonnakirju, kelle abielu maksvusetuks tunnustatud või lahutatud (Perekonnaseisu seaduse § 49, R.T. 191/192 — 1925 ja Ts. kp. s. § 1356¹¹, R.T. 33/34 — 1923).

Sellest on mõned erandid. 1. Neil juhtudel, kui on lahutatud või maksvusetuks tunnustatud abielu, mis registreeritud välismaa registreerimisasutises, registreeritakse Eesti kodaniku abielulahutus või abielu maksvusetuks tunnustamine ainult omavalitsuse perekonnaregistris.

Riigikohtu üldkogu on 14. det. 1929 (Riigikohtu üldkogu toim. nr. 4. R.T. 52 — 1930 lisa) Kohtu- ja Siseministri poolt esitatud vastavale seletuspärimisele seletanud, et Eesti kohtuasutised on Ts. kp. s. § 1356¹¹ põhjal kohustatud saatma oma otsuste ärakirjad abielu maksvusetuks tunnustamise ja lahutamise asjas sellekohase märkuse tegemiseks perekonnaseisuraamatutesse ja registritesse vastavatele Eesti ametikohtadele ja ametnikkudele, välisriikide ametikohtadele aga ainult siis, kui Eesti Vabariigi ja vastava välisriigi vahel on sõlmitud sellekohane konventsioon.

Seni ei ole Eesti seotud ühegi kokkuleppega, mis kohustaks saatma abielulahutuse otsuseid välisriikidele.

2. Kui on Eestis lahutatud või maksvusetuks tunnustatud välismaalase abielu, mis sõlmitud Eesti registreerimisasutises, registreeritakse see ainult abieluregistris (resp. abielumeetrikas), sest välismaalasil ei peeta Eestis perekonnakirju.

3. Kui lahutatakse või tunnustatakse maksvusetuks Eesti kohtute poolt välismaalaste abielu, mis sõlmitud välismaa registreerimisasutistes, jääb see perekonnaseisuametites sootuks registreerimata.

4. Perekonnaseisu seaduse maksvusel olemise esimesil aastail tuli ette juhtumeid, kus lahutati Eesti kodanike abielusid, kelle kohta veel ei peetud omavalitsuses perekonnakirju, mispärast abielulahutus leidis registreerimist ainult usuühingu või omavalitsuse perekonnaseisuameti abieluregistris, kus abielu oli sõlmitud. Tulevikus ei peaks enam ette tulema niisuguseid juhtumeid Eesti kodanike kohta, kuna Riigikohtu juhatuskirja põhjal 14. III 1931 nr. 29 (R.T. 27 — 1931, art. nr. 167) peavad kohtuasutised nõudma abielu lahutada soovijailt perekonnaseisutunnistusi vorm nr. 8, s. o. et abielulahutajad Eesti kodanikud peavad enne abielu lahutamise või tühistamise palve sisse-

andmist kohtule, korraldama omavalitsuses oma perekonnakirju, kui need veel korraldamata.

Riigikohtu eelnimetatud juhatuskirjas on antud kohtuasutistele juhtnööriks saata oma kohtuotsuste ära kirjad peale koguduste vaimuliku, kelle juures abielu sõlmiti, sunduslikult ka vastavale omavalitsusele perekonnaregistrites tarvilikkude sissekannete tegemiseks, kusjuures otsuste ära kirjadel tuleb märkida otsuse seaduse jõusse astumise aeg.

Perekonnaseisuametnik, kes saanud seaduse jõusse astunud kohtuotsuse ära kirja, registreerib abielu maksvusetuks tunnustamise või lahutamise abieluregistris vastava akti (resp. abielumetriikaraamatu vastava kande) äärel märkuse näol. Selles märkuses peab leiduma kohtunimetus, kes teinud otsuse, otsuse tegemise ja jõusseastumise aeg ning otsuse sisu kokkuvõetult. Peale selle varustatakse märkus selle tegemise aasta, kuupäeva ja perekonnaseisuametniku allkirjaga (vrld. Prs. s. j. § § 15, 58 — RT. 48 — 1926).

Nii võiks abieluakti äärele kantava abielulahutuse märkuse näiteks järgmiselt sõnastada: „Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega 1. juulist 1932, mis samal kuupäeval astunud seaduse jõusse, on lahutatud Juhan ja Marie Kulperi abielu ja Marie Kulperile tagasi antud tema neiu põlve perekonnanimi „Kaasik“. 15. VII 1932. R. Valter (allkiri), perekonnaseisuametnik.“

Olgu siin tähelepanu juhitud, et kui kohtuotsus sisaldab korraldusi naise endise perekonnanimi tagasiandmise kohta, siis tuleb see ka ääremärkuses nimetada, samuti kohtu korraldused, kellele jäetud sellest abielust sündinud lapsed.

Selle vastu kohtu korraldused kohtukulude asjus võivad välja jääda märkusest. Praktikas unustatakse abielulahutuse märkuses kõige sagedamini tähendamata kohtuotsuse seaduse jõusse astumise aeg.

Abielulahutuse märkus kantakse akti mõlematesse eksemplari-desse. Kui akti teine eksemplar on juba hoiul Kohtu- ja Siseministeeriumis, saadetakse akti äärele tehtud märkuse ära kiri ühes kohtult saadud otsuse ära kirjaga ka Kohtu- ja Siseministeeriumile sissekandmiseks abieluakti teise eksemplari. Kohtu- ja Siseministeeriumile ühes märkuse ära kirjaga saadud kohtuotsuse ära kiri saadetakse pärast abielu lahutamise või maksvusetuks tunnustamise registreerimist akti teises eksemplaris perekonnaseisuametnikule tagasi. Praktikas tuleb ette, et perekonnaseisuametnik saadab ministeeriumile kohtult saadud akti ära kirja asemel sellest valmistatud ära kirja. Seda ei ole tarvis teha, kuna ministeerium ei jäta saadud kohtuotsuse ära kirja endale, vaid perekonnaseisuametnik saab selle tagasi alahoidmiseks lisatoimetuseks.

Samuti registreeritakse perekonnaregistri märkuste lahtris kohtuotsuste ära kirjade põhjal abielu maksvusetuks tunnustamine ja lahutamine (Prs. s. j. § 67, RT 48 — 1926). Ei tee viga, kui see märkus märkuste lahtri asemel sisse kantud perekonnaregistri abikaasa lahtrisse, nagu praktikas vahel on tulnud ette. Märkuse sisu kohta

maksab sama, mis öeldud abieluregistris niisuguse märkuse sissekandmisest. Ära võib siin jääda andmete sissekandmise aja märkimine ja perekonnaseisuametniku allkiri (K.-S. adm.-o. seletus Liigvalla valla perekonnaseisuametnikule 6. IX 1932 nr. 742). Abielu lahutuse või maksvusetuks tunnustamise andmed kantakse perekonnaregistrisse nii mehe kui ka naise erileheküljele.

Erilist tähelepanu nõuab Eesti kodanike abielu maksvusetuks tunnustamine ja lahutamine, mis on toimetatud välismaal. Need registreeritakse meil vastavais omavalitsuste perekonnaregistreis tingimusil ja korras, mis on nähtud ette Abieluseaduse § 34. Sellekohased dokumendid esitatakse meie diplomaatlikule esindajale või ametkonsulile tõestamiseks ja edasitoimetamiseks vastavasse omavalitsusse (Prs. s. §§ 4, 50).

Perekonnaseisuametnik peab igal üksikul juhtumil temale esitatud dokumendi põhjal otsustama, kas abielu lahutamist või maksvusetuks tunnustamist perekonnaregistrisse kanda või mitte. Oma otsuse kirjutab perekonnaseisuametnik protokolliraamatusse, tähendades dokumente, mis temale registreerimiseks esitatud (Prs. s. j. § 68, RT 48 — 1926). Oma otsusest annab perekonnaseisuametnik kirjalikult ja eitava otsuse puhul ka motiveeritult teada pooltele, kes võivad eitava otsuse peale edasi kaevata administratiivkohtu korras rahukohtunikule või pärast otsuses tähendatud puuduste kõrvaldamist uuesti paluda registreerimist (Prs. s. § 51).

Abieluseaduse § 34 (RT 138 — 1922) põhjal loetakse Eestis maksvaks välismaal toimetatud Eesti kodanike abielu maksvusetuks tunnustamine ja lahutamine, kui see on toimetatud kohal maksva seadusliku korra järgi ja kui seesugune maksvusetuks tunnustamine või lahutamine sündis ühel neist põhjustist, mis on nähtud ette meie Abieluseaduses abielu maksvusetuks tunnustamise või lahutamise kohta. Abielu maksvusetuks tunnustamise ja lahutamise põhjused on nähtud ette meie Abieluseaduse §§ 12—16, 21—30.

Kui välismaal on abielu lahutatud mõlema abikaasa ühisel ja vankumatul soovil (vt. ka Abieluseaduse §§ 30, 34 märkus ja Abieluasjade kohtupidamise kord §§ 1356² p. b, 1356³, 1356¹², RT 33/34 — 1923) on lahutamise registreerimiseks Eestis tarvilik, et mõlemad lahutatud abikaasad lahutamise registreerimispalves kinnitaksid, et abielu lahutamise põhjuseks oli tõesti nende omavaheline kokkulepe.

Riigikohtu 4./29. aprilli 1922 (Rk. adm.-o. toim. nr. 659—1922) seletuse järgi tuleb Eesti Vabariigi kodanike suhtes maksvusetuks lugeda Nõukogude Venemaa asutiste poolt toimetatud aktid abielulahutuste kohta.

Riigikohtu sama seletuse motiivest selgub, et need abielulahutused, mis sündinud Nõukogude Venemaal enne nende isikute Eesti Vabariigi kodakondsusse astumist, tuleb Eestis tunnustada. Samuti tunnustatakse Eestis Nõukogude Vene kodanike suhtes Nõukogude Vene kompetentsete asutiste abielulahutuse toimetusi.

Kohtu- ja Siseministeeriumi administratiivosakonna seletusest 21. maist 1931 nr. 81 Tallinna linna perekonnaseisumetile selgub,

et kuna Riigikohtu seletusele 4/29. aprillist 1922 on hiljem järgnenud ja maksma hakanud uued seadused: 1. mail 1923 Abieluseaduse § 34 ja 1. juulil 1926 Perekonnaseisu seaduse §§ 50, 51, ei saa seda Riigikohtu seletust igal juhul maksvaks tunnustada, vaid perekonnaseisuametnik võib ka Nõukogude Venemaal toimetatud Eesti kodanike abielulahutust maksvaks tunnustada, kui lahutus sündis ühel neist põhjustist, mis on nähtud ette meie Abieluseaduses abielu lahutamiseks.

Lõpuks veel abielulahutuse statistilise lehe täitmisest. Abielu maksvusetuks tunnustamise ja lahutamise kohta täidab omavalitsuse perekonnaseisuametnik statistilised teatelehed kohtuotsuse ja perekonnakirjades leiduvate andmete põhjal ja saadab need riigi statistika keskbüroole (Prs. s. § 49 märkus).

Praegusel korral paljude kodanike kohta veel omavalitsuses perekonnakirju ei peeta, tuleb ka usuühingute perekonnaseisuametnikel neil juhtumel, kus lahutatud abikaasade perekonnakirjade pidamise küsimus neile teadmata, täita abielulahutuse statistiline leht riigi statistika keskbüroole saatmiseks (K.-S. adm.-o. seletus 1. IX 1932 nr. 820 Ilmjärve ap.-õig. kog. perekonnaseisuametnikule). Kui perekonnakirjade korraldamine omavalitsustes kõigi Eesti kodanike kohta teostatud, ei ole enam vaja täita usuühingute perekonnaseisuametnikel abielulahutuse statistilisi lehti.

Abielulahutuse lehe täitmiseks on antud juhatusi Kohtu- ja Siseministri juhtnõõrides perekonnaseisuametnikele statistiliste teatelehed täitmiseks (RT 45 — 1926 ja 30 — 1931). Nende täienduseks oleks seletada, et abielulahutuse lehe number võib jääda täitmata. Abielulahutatute vanadusena märgitakse abielulahutanute vanadus täisaastais lahutamise momendil. Praktikas on siin sageli märgitud nende vanus abiellumisel või asjaosaliste sünniaasta. Mõlemad juhud on vead. Elukutselist tegevust on lahutatute kohta võrdlemisi raske täita. Siin tuleb kasutada abieluregistris leiduvaid andmeid. Alaline elukoht märgitakse nii, nagu tähendatud kohtuotsuse ära kirjas linna, alevi, valla või välismaa nimetusega. Lahutuse põhjus tuleb kanda üle kohtuotsuse ära kirjast, märkides kas seaduse paragrahvid, millele kohtuotsus tugneb, või põhjuse lühike tekst. Ülejäänud küsimuste täitmine ei peaks sünnitama raskusi (Riigi statistika keskbüroo seletuskiri statistiliste teatelehed täitmisel ettetulnud sagedamate ning olulisemate vigade kohta 10. XII 1931 nr. 390.).

Kohtuotsuseid.

Politsei ametnik on õigustatud distsipliinaar karistuse korral pöörduma kaebusega AKK § 2 korras kohtu poole. (Riigikohtu adm.-os. t. 816-I 1932.)

AKK § 2 järgi võib administratiivasjus kaevata administratiivkohtu korras politsei prefektide otsuste ja korralduste peale. Politsei prefektide poolt toimetatavad ametissemääramised kui ka ametistvabastamised kuuluvad administratiivasjade mõiste alla ja seega

võib ka neis asjus, kaasa arvatud ametistvabastamised distsiplinaarkorras, kaebust tõsta administratiivkohtu korras AKK § 2 põhjal. Politseiasutiste kujundamise määruse § 92, mille põhjal distsiplinaarkorras karistatul on õigus karistusotsuse peale kaevata karistusemäära otsesele ülemusele, ei või kõrvaldada seadusenormi kohaldamist ja muuta seadusenormi maksvusetuks, seepärast tuleb § 92 mõista üksnes selles mõttes, et distsiplinaarkorras karistatul on, peale õiguse kaevata AKK § 2 alusel, õigus kaevata selle määruse peale ka § 92 korras. Neil põhjusil ei olnud rahukogul põhjust jätta läbi vaatamata politseiametniku poolt politsei prefekti otsuse vastu ametist vallandamise pärast antud kaebust, mis rahukogule esitatud AKK § 2 põhjal ja mille üle otsustamine AKK §§ 2, 4, 5 ja 6 mõtte järgi kuulub nimelt rahukogule.

Valla aruande läbivaatamisel ei või vallavolikogu valida protokollikirjutajaks vallasekretäri, kes on ühtlasi vallavolikogu liige. (Riigikohtu adm.-os. t. 735-I — 1932.)

Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (R.T. 97 — 1926) § 69 esimene lõigend ütleb, et vallavolikogu koosolekuid juhatab vallavanem või tema abi ja protokoll kirjutab vallasekretär. Kui nüüd sama paragrahvi teises lõigendis räägitakse, et iga kord, kui arutatakse vallavalitsuse tegevust, valib volikogu volinike hulgast koosoleku juhataja ja protokoll kirjutaja, siis juba vallasekretär üldse ei või selle protokoll kirjutajaks olla, vaid protokoll kirjutajaks tuleb volinike hulgast valida keegi teine isik, aga mitte vallasekretär.

Mida tuleb mõista Isikumaksu muutmise seaduses (R.T. 25 — 1932) ettetulevas sõna „vahe“ all?

(Riigikohtu adm.-os. t. 874-II — 1932.)

Riigikogu poolt 11. märtsil 1932 vastuvõetud Valla ja maakonna omav. sisset., väljaminek., eelarvete ja aruannete ajut. seaduse § 9 muutmise seaduses (R.T. 25 — 1932) on väljendatud, et vallavolikogud on õigustatud jaotama liikide maksumaksjaid liikidesse nende jõukuse järgi ja määrama üksikute liikide maksumormid, kusjuures kõrgema ja madalama maksumäära vahe ei tohi olla suurem kui kolmekordne maksu alammäär, ja kõige kõrgema liigi maksumäär aastas ei või ületada 9 krooni.

Eeltähendatud seaduse määruses esinev sõna „vahe“ ei kujunda mingisugust matemaatilist arvu, mida tuleb leida madalama maksumäära summa kõrgemast maksumäära summast mahaarvamise teel, vaid sõna „vahe“ tähendab seda, et maksu ülem- ja alammäära vahe — vahekord — peab olema säärases seoses, et maksu ülemäär ei oleks suurem kui kolmekordne maksu alammäär.

Vallavalitsuste korralduste vastu korratuult teetegijailt nende teeosade kordaseadmise ku-

lude nõudmise pärast võib kaevata siis, kui vallavalitsuse tegevus ületab maavalitsuse korralduse piirid. (Riigikohtu adm.-os. t. 700-I — 1932.)

Maanteede seaduse § 63 järgi toimetab üldreeglina teede revideerimist ja vastuvõtmist maavalitsus või viimase poolt määratud teede revident. Sama seaduse § 64 järgi laseb tegemata jäänud või puudulikult tehtud tööd teha vallavalitsus teetegemiskohuslaste kulul maavalitsuse nõudel, ning see kulu nõutakse teekohuslaselt sisse vaidlematus korras. Üldiselt tuleks teekohuslasel niisugusel korral, kui ta ei ole nõus maavalitsuse korraldusega, kaebust tõsta maavalitsuse korralduse vastu, mitte aga vallavalitsuse vastu, kes on täitnud maavalitsuse käsu. Vallavalitsuse tegevuse vastu maavalitsuse korralduse täitmisel võiks teekohuslane otseselt vaidlust tõsta üksnes juhul, kui vallavalitsuse tegevus ületab maavalitsuse korralduse piirid, s. o. kui vallavalitsus nõuab töid ja laseb teekohuslase kulul teha tööd, mis ei põhjene maavalitsuse korraldustel.

Eramaadest kruusaaukude võõrandamiselt tuleb tasu maksta võõrandatud maa-alaeest ja mitte võõrandatud maa-alal leiduva kruusa ja liiva kvantumieest. (Riigikohtu adm.-os. t. 711-I — 1932.)

Maanteede seaduse (R.T. 48 — 1928) § 29 näeb ette, et kruusaaukud avatakse muu seas ka eramaadel maavalitsuse korraldusel ja viimase poolt määratava tasu eest, kusjuures kruusaaukude vabaneemisest langeb nende all olev maa tasuta tagasi krundi külge, millest see võõrandatud, ja läheb krundi kasutaja valdamisele. Sama kord oli kruusaaukude avamise kohta maksev ka enne Maanteede seaduse ilmumist (R.T. 102 — 1921, V. V. määrus teede korrastamise kohta) ja võõrandamisele kuulus ikkagi maa-ala ja selle eest maksti tasu, mitte aga võõrandatud maa-alal leiduva liiva ja kruusa kvantumi eest turuhinna alusel või asjatundjate hindamisel.

Vallavolikogud võivad oma eelarvetesse vallavolikogu liikmetele sõidu- ja päevarahade tasumiseks summaks võtta. (Riigikohtu adm.-os. t. 803-I — 1932.)

Vene Ajutise Valitsuse poolt 21. V 1917. a. vastuvõetud seaduse „O volostnom zemskom upravlenii (VSKK 30. V 1917. a., nr. 112 art. 655) § 43 on nähtud ette vallavolinike kohustetäitmisega ühenduses olevate kulude katmine, mis volikogu koosolekule ilmumisest ja seal viibimisest tegelikult on tingitud. Analoogiliselt tähendatud seaduse määrustele on ka Siseminister 2. XII 1919. a. nr. 2430 all öieti seletanud kõigile maavalitsustele (v. R.T. 104 — 1919) ja kohuseks teinud vallavolikogudele edasi seletada, et neil on õigus volikogu ja komisjoni koosolekuile ilmumise ja seal viibimise eest määrata oma liikmeile sõidu- ja päevarahad, lisades juurde, et maavalitsustel tuleb sõidu- ja päevarahad maakonnas normeerida nii, et vallavolikogud tõsiste kulude pinnalt ära ei libiseks. Seega tuleb

õigeks võtta, et vallavolikogudel on õigus määrata oma liikmeile sõidu- ja päevarahasid ja selleks otstarbeks vastavad summad eelarvesse võtta. Kuid seejuures tuleb pidada silmas, et vallavolikogu võib eelarvesse võtta ainult üldsumma, mitte aga ühesuurused summad igale liikmele, sest kaetud võivad saada individuaalselt iga üksiku liikme tegelikud kulud, mis ei pruugi sugugi kõigil ja igakord ühesuurused olla.

Maavolikogu on kohustatud korraldama vallaametnike palku. (Riigikohtu adm.-os. t. nr. 1029-I—1932.)

Seletust, et Asutava Kogu poolt 4. V 1920. a. vastuvõetud seadus (R.T. 69/70 — 1920 nr. 205) annab maavolikogudele üksnes õiguse vallaametnike palkade ja tööolude korraldamiseks, kuid ei kohusta neid selleks ja jätab maavolikogule vaba voli, kas ise reguleerida vallaametnike palku ja tööolusid, või jätta see vallavolikogude hooleks, ei saa põhjendatuks ja õigeks pidada. Nii selle seaduse nimetusest kui ka seaduse sisust nähtub, et Asutav Kogu ise on juba tunnustanud tarvilikuks vallaametnike palga ja tööolude korraldamise ning on üksnes selle korraldamise teinud osalt maavolikogu, osalt maavalitsuse ülesandeks. Kui selles seaduses on järjekindlalt tarvitatud sõnastust „maavolikogul on õigus“, siis tähendab see, et selles seaduses ettenähtud korraldustööd kuuluvad maavolikogude ülesannete hulka, aga mitte seda, et maavolikogule on jäetud vaba voli kas seda seadust üldse kohaldada või see jätta kohaldamata. Kohtu- ja Siseministri revisjonprotestis on seepärast täiesti õieti seletatud, et käesoleva seadusega maavolikogule antud õigus tähendab ühtlasi maavolikogu kohustust. Vastupidise seisukoha juures, millele on asunud rahukogu, ei saaks maavalitsustelt nõuda, et nad eksamineeriks ametioskuses vallasekretäre ja paneks ette tagandamiseks ametist mitteoskajaid, sest seadus räägib ka seaduse § 3 maavalitsuse õigusest, samuti kui §§ 1 ja 2 maavolikogu õigusest. Mõtetu oleks aga seda seadust tõlgendada niimoodi, et selle seadusega on maavalitsusele jäetud vaba voli, kas ametit mitteoskajaid vallasekretäre ametisse lasta edasi jääda või neid tagandamiseks ette panna.

Ametlik osa.

Käskiri 2. novembrist 1932. a. Nr. 67.

Riigikogu poolt 1. novembril 1932. a. ametisse kutsutud Vabariigi Valitsuse liikmena jatkan Kohtu- ja Siseministeeriumi juhtimist tänasest päevast arvates.

A. A n d e r k o p p,
Kohtu- ja siseminister.

Käskuri 1. novembrist 1932. a. Nr. 66.

Piirivalve vaatab täna tagasi oma kümneaastasele tööle. Seal on olnud tihti raskusi, mõnikord puudusi, küllaldaselt muret. Aga üle on saadud kõigist. Hea tahe, kohusetunne, eneseohverdus on aidanud ja näidanud õige tee. Kodumaa kohus on nendele mees-tele, kes seda vastutusrikast teed käinud, tänulik olla. Soovin enda poolt Piirivalvele tema 10-aastase tähtpäeva puhul õnne ja olen kindel, et see pidupäev ühtlasi veel kord meele tuletab igale mehele, mida temalt teenistus ja kodumaa ootab: seista enda, väeosa au ja meile kõigile kalli isamaa eest.

A. A n d e r k o p p,

Kohtu- ja siseminister.

Piirivalve valitsuse ülema käskkirjaga 9. nov. m. a. nr. 147

nimetatakse Petseri jaoskonna Boroki raiooni Kamenka kordon ümber Kõrgesaare kordoniks, Lisje kordon — Neeme kordoniks ja Krupi post — Luha postiks.

Piirivalve valitsuse ülema käskkirjaga 28. nov. m. a. nr. 156

nimetatakse Lääne jaosk. Haapsalu raiooni Rannaküla post praeguse asukoha järgi Räägu postiks.

Ametisse määramisi:

Senine Kohtu- ja Siseministeeriumi kantselei direktor Otto Treufeldt on nimetatud kantselei ja ühtlasi vangimajade valitsuse direktoriks, arvates 21. novembrist 1932.

1. jsk. politsei-abikomissar Pärnumaal August Johanson on määratud Tartu linna kulul ülalpeetava Tartu tervishoiu-politsei komissariks, arvates 1. jaan. 1933.

Viru-Järva prefektuuri kordnik Artur Miller, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse 11. märtsil m. a., on määratud konstaabliks sama prefektuuri koosseisu, arvates 1. nov. m. a.

Viljandi-Pärnu prefektuuri vanem-kordnik Herbert Usai, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse 11. märtsil m. a., on määratud konstaabliks sama prefektuuri koosseisu, arvates 25. oktoobrist m. a.

Viljandi-Pärnu prefektuuri kordnik Arnold Volter, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse 11. märtsil m. a., on määratud konstaabliks sama prefektuuri koosseisu, arvates 16. nov. m. a.

Tallinna-Harju prefektuuri kordnik Jaan Kaalep, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse 11. märtsil m. a., on määratud konstaabliks Viljandi-Pärnu prefektuuri koosseisu, arvates 1. jaan. s. a.

Viljandi-Pärnu prefektuuri konstaabel Jaan Põldsam on määratud 1. jsk. politsei-abikomissariks Pärnumaal, arvates 1. jaan. s. a.

Ametist vabastamisi:

Vangimajade valitsuse direktor Aleksander Press on vabastatud ametist oma palvel parandamatu haiguse tõttu, arvates 21. nov. 1932. a.

Viljandi kriminaalpolitsei vanem assistent Karl Podrätsik on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. jaan. 1933.

Tartu linna kulul ülalpeetav Tartu tervishoiu-politsei komissar Jaan Mägi on vabastatud ametist oma palvel pensionile mineku puhul, arvates 1. jaan. 1933.

Tartu-Valga kriminaalpolitsei assistent Albert Raudsepp on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. jaan. 1933.

Viru-Järva prefektuuri konstaabel Daniel Lutterus on ametist vabastatud oma palvel, arvates 1. novembrist 1932.

Viljandi-Pärnu prefektuuri konstaabel Mihkel Hommuk on vabastatud ametist oma palvel tervislikel põhjusil, arvates 16. nov. 1932. a.

Tartu-Valga prefektuuri konstaabel August Kangur on vabastatud ametist oma palvel, arvates 15. jaan. s. a.

Ametikõrgendusi:

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 28. okt. s. a. nr. 140

on kõrgendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest järgmisse auastmesse alljärgnevad üleajateenijad, arvates 1. novembrist m. a.:

van.-allohvitserid: Arnold Remmer, August Praosk, Rudolf Rähni, Karl Prisk, Johannes Kottisse, August Martinson, Bronislav Eksta, Jaan Nõu, Ernst Ilme, Eduard Unger, Jaan Utsar, August Vaher — veltveeblikeks; noor.-allohvitserid: Mihkel Oidermann, August Vain, Eduard Rosin, August Kapsta, Elmar Vaher, Aleksander Tihomirov, Oskar Fröhberg, Sergei Palu, Mihail Mõttus, August Vitov, Al-der Vilberg — van.-allohvitseerideks; kapralid: Jaak Torim, August Reial, Eduard Isop, Paul Valter, Heinrich Petermann, Jaan Ermus, Nikolai Jaanson, Julius Tanilov — noor.-allohvitserideks; v. a. o. August Seelep — pootsmanniks; reamehed: Richard Mägi, Rudolf Karp, Osvald Traumann, Karl Kupp, Alfred Nuuter, Eduard Fuurmann, Aleksander Keermann, Aleksander Puusner, Hermann Laev, Eduard Joonas, Villiam Silbergleich, Herbert Valger, Albert Olka, Karl Saarik, Karl Käsper, Albert Uustalu, August Kompus, Erich Kongas, Osvald Landra, Johannes Tiideberg, Aleksander Pärn, Hermann Liiming, Karl Must, Karl Munt, Rudolf Maranik, Hans Tõnisson, Voldemar Laurisson, Vassili Kolla, Johannes Pöder, Karla Lehtmets, Hermann Kaps — kapraliteks; kapr. Jakob Raavel — noor. allohv.

Noor. allohv. Mihkel Loorents ja noor. allohv. August Veri on kõrgendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest van. allohvitserideks, arvates 1. nov. m. a.

Noor. allohv. Erich Parv on kõrgendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest van.-allohvitseriks, arvates 1. novembrist m. a.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 31. okt. m. a. nr. 142

on vahilaeva „Kõu“ rooli van. allohvitseri kohal teeniv 1. järgu madrus Alfred Meister kõrgendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest roolur noorem-allohvitseriks, arvates 1. novembrist s. a.

Tallinna jaoskonna autojuht noorem-allohvitser Ottomar

Schmidt on kõrgendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest vanem-allohviteriksi, arvates 1. novembrist m. a.

Piirivalve valitsuse ülemale käsukir. 21. ja 23. dets. m. a.

Narva jaoskonna Plüssa ja Narva raioonides majanduslikul teel tehtud hoonete ehitamise juures ülesnäidatud iseärase suure hoole ja korraldusvõime eest on avaldatud sama jaoskonna ülemale kolonel-leitnant Šervel'ile, Plüssa raiooni ülemale kapten Korkmann'ile ja Narva raiooni ülemale kapten Uuk'ile teenistuse nimel kiitust.

Petseri jaoskonna ülemale major A. Viilip'ile, sama jaoskonna Kivitee raiooni valvuritele n.a.o. Jaan Ermus'ele, n.a.o. Eduard Piigli'le ja Narva jaoskonna Narva raiooni valv. ream. Hans Kassmann'ile on hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest politseivalitsuse poolt rahalist autasu määratud: major Viilip'ile — kr. 75.—, n.a.o. Ermusele — kr. 25.—, n.a.o. Piigli'le ja ream. Kassmann'ile kummalegi kr. 30.—.

Narva jaoskonna Plüssa raiooni valvuritele kapralitele Nikolai Kuusikule, Rudolf Vestile, August Heidelbergile, Arnold Mäele, Oswald Prankile, Artemon Leineirle ja Leonhard Sarapuule on avaldatud kiitust Plüssa kordoni majapidamise hoone ehitamisel ülesnäidatud hoolsa töö eest.

Narva jaoskonna Narva raiooni kordoni ülemale v. a. o. Mihkel Loorents'ile, valvuritele kapral Arnold Petersel'ile, kapral Jaan Valhile, karpral Rudolf Holmile ja reamees Peeter Lestale on avaldatud Lommi kordoni sauna ehitamisel ülesnäidatud hoolsa ja asjatundliku töö eest kiitust.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) ajaleht „Elva Elu“, ilmub Elva alevis, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Martin Lukk;

2) ajakiri „Kodukeskkool“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja — Eesti Hariduse Sõprade Selts, vastutav toimetaja — Karl-Aleksander Hermann;

3) ajaleht „Tallinna ärileht“, ilmub Tallinnas, tarviduse järgi; väljaandja ja vastutav toimetaja — Aston Narusbek;

4) ajaleht „Russkoje Slovo“, ilmub Narvas, kolm korda nädalas; väljaandjad — Mihail Minis, Peeter Aksjonov ja Jakob Tillikas ja vastutav toimetaja — Jakob Tillikas;

5) ajakiri „Õhtu tuled“, ilmub Põltsamaal, 1—2 korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Gustav Roosmann;

6) ajaleht „Tallinski Russki Golos“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Alma Schumanskaja;

7) ajaleht „Maahääl“, ilmub Tallinnas, kolm korda nädalas; väljaandja — Tr. o.-ü. „Vaba Maa“, vastutav toimetaja — Tõnis Tomp;

8) ajaleht „Huvileht“, ilmub Tartus, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Alfred Müllerson;

9) ajaleht „Viru Hääl“, ilmub Rakveres, kolm korda nädalas; väljaandja k.-ü. „Viru Hääl“, vastutav toimetaja — Oskar Kalmisto;

- 10) ajaleht „Järvamaa Elu“, ilmub Paines, üks kord nädalas; väljaandja Anton Tekko, vastutav toimetaja — Johannes Põdra;
- 11) ajaleht „Vändra Sõnumed“, ilmub Vändra alevis, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Anton Tekko;
- 12) ajakiri „Ratsionalist“, ilmub Tartus, üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Max Laosson;
- 13) ajaleht „Tallinn Pühapäeval“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandjad — Boris-Herman Ina ja Gerhard Laving, vastutav toimetaja — Boris-Herman Ina;
- 14) ajakiri „Pilkenali“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja — Helmut Jõbeda, vastutav toimetaja — Johan Kruberg;
- 15) ajakiri „Äksi Kirik“, ilmub Äksi vallas, tarvidust mööda; väljaandja ja vastutav toimetaja — Jaan Konsin;
- 16) ajakiri „Koidik“ ilmub Tallinnas, neli korda aastas; väljaandja — Eesti Raudteelaste Karskusühing, vastutav toimetaja — Joonas Langebraun;
- 17) ajakiri „Kiriku Elu“, ilmub Tartus, üks kord kuus, väljaandja — Robert Lenzbauer, vastutav toimetaja — Robert Birck;
- 18) ajaleht „Majandusleht“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja — August Nelson, vastutav toimetaja Rudolf Reier;
- 19) ajaleht „Isamaalane“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Johan Kruberg;
- 20) ajakiri „Laste Jututuba“, ilmub Tartus, üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Madis Küla, ja
- 21) „Türi Uudisleht“, ilmub Türil, üks kord nädalas; väljaandja Aara Kull, vastutav toimetaja — Eduard Püks.

Politseivalitsuse poolt on antud load laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks: Karl Jüri p. Rumvolt'ile Põltsamaal, Jõgeva mnt. nr. 6, maksvusega 13. okt. 1933, Johannes Johani p. Susi'le Põltsamaal, Jõgeva mnt. nr. 12, maksvusega 17. okt. 1933, Aleksander Hendriku p. Hermann'ile Saulepi vallas, Varblas, maksvusega 18. okt. 1933, Ado Jaani p. Bartels'ile Leisi vallas ja alevikus, maksvusega 16. okt. 1933, Bernhard Eduardi p. Johanson'ile Kuresaares, Lossi 3-a, maksvusega 30. sept. 1933, Reinhold Jüri p. Pukspuule Rapla alevikus, maksvusega 22. okt. 1933, Jakob Jaani p. Klaan'ile Petseris, Tartu 4, maksvusega 25. okt. 1933, Jaan Hendriku p. Neemann'ile Pärnus, Jänesselja 19-a, maksvusega 30. okt. 1933, Roland Moritsi p. Abel'ile Kanepis, maksvusega 24. august. 1933, Juhan Jaani p. Mätlikule Narvas, Tallinna mnt. 1, maksvusega 5. novembr. 1933, a.-s. A. Rosenvald ja Ko Viljandi osakonnale Viljandis, Väikese turu ja Kauba tän. nurgal, maksvusega 17. okt. 1933, Jaan Värdi p. Klasmann'ile Rakveres, Tallinna nr. 36, maksvusega 27. novembrini 1933, Tartu linna Laenukassale Tartus, maksvusega 26. nov. 1933, Karl Mihkli p. Lorentz'ile, Türis, Viljandi 10, maksvusega 24. novembrini 1933, Vilhelm Jüri p. Bergmann'ile Tõrvas, Tartu 1, maksvusega 23. nov. 1933, Jaan Hendriku pg. Kirn'ule Viljandis, Lossi 17, maksvusega 16. nov. 1933, Arnold

Mihkli p. Leesmann'ile Avanduse vallas, Simunas, maksvusega 27. novembrini 1933, Jaan Johani pg. Teimann'ile Puka alevikus, maksvusega 25. novembrini 1933, Axel Juhani p. Seffers'ile Palivere vallas, maksvusega 6. detsembrini 1933, Vassili Ignati p. Potin'ile Peteris, Suur Kaubarida, maksvusega 22. detsembrini 1933, Villem Juhani p. Schmidt'ile Tapal, Jaama 6, maksvusega 22. detsembrini 1933, Oskar Peetri p. Ritson'ile Valgas, Kesk tän. 21, maksvusega 22. detsembrini 1933, ja o.-ü. „Embag“ juhatusel Tallinnas, Pikk tän. 49, maksvusega 10. detsembrini 1933;

laskemoonaga kauplemiseks: Ivan Peetri pg. Tšernovitski'le Juuru alevikus, maksvusega 27. okt. 1933; Otto Hansu p. Kruusement'ile Kose alevikus, maksvusega 30. okt. 1933, Johannes Jüri p. Sabin'ile, Rapla alevikus, maksvusega 17. novembrini 1933; Eesti Tarvitajate ühisuste Keskühisuse juhatusel ühisuse harrukaupluses Nuija alevikus, maksvusega 13. dets. 1933;

laskeriistade parandamiseks: Johannes Peetri p. Nepo'le Kilingi-Nõmmes, Kiriku tän. 11, maksvusega 1. novembrini 1933; Aleksander Joosepi p. Reinhaus'ile Tallinnas, Narva mnt. nr. 77, maksvusega 24. novembrini 1933; Arthur Juhani p. Tenneberg'ile Püssi vallas ja asunduses, maksvusega 28. novembrini 1933; Mihail Sergei p. Venediktov'ile Vilo vallas, Ratševo mõisas, maksvusega 28. novembrini 1933; Aleksander Gustavi p. Passup'ile Narvas, Malmi tän. 5, maksvusega 14. nov. 1933; Karl Peetri p. Luhale Tartus, Kalda 1, maksvusega 13. nov. 1933 ja Johan Pritsu p. Peetermann'ile Võrus, Kreutzvaldi 15, maksvusega 27. nov. 1933;

laskeriistade parandamiseks: Arnold Joosepi p. Suurele Põlgaste vallas, maksvusega 14. dets. 1933;

laskemoonaga kauplemiseks: Jaan Juhani p. Ungerson'ile Elvas, Kesk tän. nr. 31, maksvusega 23. detsembrini 1933;

laskemoonaga kauplemiseks ning laskeriistade parandamiseks: Mihkel Eduard Mäeloole Kirepi vallas, maksvusega 16. sept. 1933;

laskeriistade ja -moonaga kauplemiseks ning laskeriistade parandamiseks: Rudolf Gustavi p. Passup'ile Tallinnas, Pikk 36, maksvusega 4. dets. 1933.

Politseivalitsuse direktori otsustega on tühistatud: Mooste v. elava Alfred Augusti p. Saava, Antsla alevis elava August Peetri p. Vaart'i, Kihnus elavate Jakob Jaani p. Vesiku ja Mihkel Tooma p. Türgi, Narvas elava Ludvig Gustavi p. Kullik'u, Avinurme v. elava Gustav Peetri p. Lutsar'i ja Laimjala vallas elava Konstantin Maria p. Toompuu laskeriistaload ning Rutikvere vallas elavate Paul Jakobi p. Varjus'e, August Jakobi p. Varjus'e, August Hendriku p. Lihtin'i ja Karl Hendriku p. Lihtin'i, Lustivere vallas elava Johannes Mihkli p. Horn'i, Tõstamaa alevikus elava Aleksei Peetri p. Denisov'i, Orajõe vallas elava August Jaagu p. Treffner'i ja Riidaja vallas elava Hans Johani p. Tinn'i laskeriistaload püsihoidmise ja kandmise osas.

Vabariigi Valitsuse otsusega 21. detsembrist 1932. on lubatud Vabadussõja Mälestamise Komiteele üleriikliku mälestusehitise püstitamiseks rahalist loteriid 200.000 krooni väärtuses panna toime 2. aprillil 1934. a. tingimusel, et pileтите müük võib alata 2. aprillist 1933. a.

Piletite arv 200.000 à 1 kr. Võite on: 1 — 20.000 kr., 1 — 5000 kr., 2 — à 2500 kr., 2 — à 1000 kr., 2 — à 500 kr., 4 — à 250 kr., 10 — à 100 kr., 30 — à 50 kr., 40 — à 10 kr., 80 — à 5 kr., 200 — à 3 kr., 450 — à 2 kr. ja 1200 — à 1 kr., kogusummas 2022 võitu 40.000 kr. väärtuses.

Politseivalitsuse poolt on komiteele luba antud 24. detsembril 1932. a. nr. 770-p all.

Küsimusi ja kostmisi.

E. J. Küsimus. R. T. nr. 88 — 1932 avaldatud vallasvara aresti alla panemise ja müügi asjus Tsiviil-kohtupidamise seaduse muutmise ja täiendamise seadus näeb ette, et Tsiv. kp. s. § 973 p. 8 ja 10 tähendatud vallasvara kuulub arestimisele maksuseaduste põhjal määratud riigi- ja omavalitsusemaksude võlgade ja neilt määratud viivitus- ja lisarahade ning trahvide sissenõudmisel.

Kas käivad selle soodustuse alla 1) kohtutrahvide, kohtumaksude, 3) kohtukulude, 4) kohtulõivude, 5) tempelmaksude ja trahvide, 6) aktsiisitrahvide ja patendimaksude, 7) tollitrahvide, käemehe vastutussumma, mis kohtu määrusega Kr. kp. sead. § 427 alusel pööratud sissenõudmisele ja kuulub tasumisele Eesti Panka riigi tulude ptk. 19 § 4 arvele, ja 9) kõik teised nimetatata jäänud riigi- ja omavalitsusemaksu võlad, mis nõutakse sisse Administratiiv-sissenõudmise seaduse § 1 p.p. 1 ja 2 ettenähtud korras, või jääb nende kohta maksuma (R. T. nr. 105 — 1931) avaldatud Tsiv. kp. sead. § 973 p.p. 8 ja 10 muutmise seaduses ettenähtud keeld. Jaataval korral, missugused maksud nimelt käivad (R. T. nr. 88 — 1932) avaldatud muutmise ja täiendamise seadusega antud soodustuse alla?

Vastus. Ts. kp. s. § 973 märkus (R. T. nr. 88 — 1932) ütleb, et sama paragrahvi punktides 8 ja 10 tähendatud vallasvara kuulub nõudja palvel arestimisele elatisrahade (alimentide), haigekassamaksude ja mitte rohkem kui ühe aasta teenistus- või töötasu sissenõudmisel. Samuti kuulub eeltähendatud vallasvara arestimisele maksuseaduste põhjal määratud riigi- ja omavalitsusemaksude võlgade ja neilt määratud viivitus- ja lisarahade ning trahvide sissenõudmisel. Viimane lause räägib vaid maksuseaduste põhjal määratud maksude võlgadest ja neilt määratud viivitus- ja lisarahadest ja trahvidest. Seepärast ei saa kõnesoleva märkuse eeskirja laiendada küsimuse p.p. 1, 2, 3, 4 ja 8 nimetatud sissenõuetele. Küll maksab see eeskiri küsimuse p. p. 5, 6 ja 7 tähendatud sissenõuete kohta. Nähtavasti kõnesolevas märkuses on mõeldud

tavalisi riigi- ja omavalitsuse avalikke makse. Niisuguses mõttes on seda väljendust tarvitatud ka teistes seadustes. Nii käiks kõnesolev eeskiri tulu-, äri-, linnamaksu (Linnade sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seadus — VSKK nr. 274 — 1917. a., art. 2810), maakonna- ja vallamaksude (Ajutine seadus valla- ja maakonna-omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete kohta — R. T. nr. 18/19 — 1920, art. 83), tolli-, aktsiisi- ning tempelmaksude jne. ja viimastega seotud viivitus- ja lisarahade ning trahvide kohta.

J. K.

Konstaabel A. L. Küsimus I. Kas võib panditud vallasvara arestida riigi- või omavalitsusemaksu võlgade katteks?

Vastus I. Juhul, kui panditud vallasvara on kreditori käes, tuleb talitada Adm.-sissen. s. (R. T. 2 — 1932) § 37 ettenähtud korras, s. o. tuleb pandipidajalt võtta alkiri, milles ta deklareerib, milised varad tema käes pandiks ja millega ta kohustub andma neid sundsissenõude summa ulatuses mitte võlgnikule, vaid sissenõudvale ametnikule või maksuma viimase juhatus järgi vastavasse deposiiti.

Juhul, kui panditud asi on jäetud võlgniku kätte (constitutum possessorium) tuleb arestimine toimetada harilikus korras. Panditud asja müügist saadud summa jaotamisel tulevad kõigepealt rahuldamisele nõuded, mille kindlustamiseks panditud müüdü vallasvara (Tsv. kkp. s. § 1215a ja BES § 1469 ja järgmised).

Küsimus 2. Kas võib riigi- või omavalitsusemaksu võlgade sissenõudmiseks arestitud hobuse passi selle omanikult arestimise korral võtta ära, et seega viimaselt võtta võimalus arestitud hobuse edasimüümiseks.

Vastus 2. Hobusepass tuleb BES §§ 557 ja edasi kohaselt lugeda hobuse päraldiseks ja niisugusena jagab ta sama saatust kui asi, mille juurde ta kuulub. Seepärast tuleb hobusepass anda hobuse arestimise korral hoivule samale isikule, kellele antakse hoivule arestitud hobune.

Küsimus 3. Kas võib isiku- või mõne teise maksu võlga nõuda sisse pärast maksukohuslase surma tema pärandusetombu varandusest. Missuguses seaduses see on nähtud ette?

Vastus 3. Võib. BES § 1691 järgi mõistetakse pärandusetombu all kõigi nende vallas- kui ka kinnisvarade, samuti ka üle minna võivate õiguste ja kohustuste kogu, mis surnud või seaduse järgi surnuks oletatavale isikule kuulusid tema surma või seaduste järgi presumeeritava surma päeval. Pärandusetombu peale ei lähe surnu niisugused kohustused, mis seotud tema isikuga kui niisugusena. Nii ei saa pärandusetombult nõuda surnu poolt sõlmitud teenistuslepingu jätkamist, kui surnu oli teenija jne.

Küsimus 4. Kas politseikomissar (maal), kellele on pandud kohtuotsuse täitmine tsiviilasjus, võib sundida alluvaid ametnikke tegema kohtuotsuse täitmisega ühenduses olevaid töid, nagu oksjoni-kuulutuste, mitmesuguste teadaannete jne. kirjutamine, posti saatmine, teadaannete kätteandmine asjaosalistele jne. Kui on õigus-

tatud, kas siis sarnasel korral alluv ametnik peab selle töö tegema tasu eest või tasuta. Kui tasu eest, siis millisel määral?

Vastus 4. Nagu peab järeldama Ts. kp. s. kohtuotsuste täitmise puutuvatest eeskirjadest, peab see ametnik, kellele otsuste täitmine pandud, üldreeglina kõik täitetoimingud läbi viima isiklikult. Politseiametnike suhtes ei ole selles asjas seatud teissuguseid aluseid. Seepärast peab oletama, et politseikomissar ei saa sundida tegema temale alluvaid ametnikke tema poolt täidetava kohtuotsuse täitmisega seotud töid.

Küsimus 5. Kas maajaoskonna politseikordnik, kes määratud prefekti käsukirjaga teatava komissari käsutusse (koosseisus ettenähtud politseikordniku kohale), kus tema komissari korralduste kohaselt vahel teeb kantsleitööd ja vahel komandeeritakse jaoskonna piiridesse konstaablitele abiks või viimaste asetäitjaks, on õigustatud sarnase komandeerimise puhul saama päevaraha IV või V liigi järgi (juhul, kui komandeerimine kestab üle 15 päeva)?

Vastus 5. Politseiametnikkude päeva- ja sõiduraha määrase (R. T. 70 — 1932) § 8 p. 2 kohaselt on õigus saada päevaraha V liigi järgi.

Küsimus 6. R. T. 91 — 1932 avaldatud Kohtumaksude ja kulude seaduse muutmise seaduse III osa räägib, et asjus, mis võivad lõppeda leppega, lisandatakse kaebusele kohtulõiv 5 krooni suuruses kas rahas või kohtumarkides. Kas politseiametnik, võttes vastu sarnase avalduse (kaebuse), võib selle saata kohtule edasi kohtulõivuta, või peab ta üldse loobuma avalduse vastuvõtmisest, kui kaebaja ei maksa tähendatud lõivu ja ei esita ka vaesusetunnistust.

Vastus 6. Nagu nähtub kõnesolevast muutmise seadusest, lasub järelevalve kõnesoleva kohtulõivu maksmise üle kohtu peal. Politsei peale ei ole pandud seda ülesannet. Seega ei ole tal õigust kaebust edasi saatmata jätta, kuigi ei ole lisatud juurde kohtulõivu.

Küsimus 7. Kas naine võib ilma mehe nõusolekuta anda välja vekslid või olla žirandiks, kui neil ei ole varandus lahutatud?

Vastus 7. Võib küll. Mil määral ühisvara vastutab — vt. BES §§ 55 ja 56.

Küsimus 8. Tsiviil-kohtuotsuse täitmisel võib juhtuda, et esimesel enampakkumisel ostja, kes pakunud kõrgema summa ja maksnud $\frac{1}{5}$ pakutud summast, ei tasu järgmisel päeval ülejäänud $\frac{4}{5}$ ostuhinda. Kas säärasel korral järgmine oksjon tuleb esmakordne või teiskordne? Kuidas toimida korduvail juhtudel?

Vastus 8. Ts. kp. s. § 1062 p. 3 järgi loetakse enampakkumine mittetoimunuks, kui ostja ei tasu tähtpäevaks võlgujäänud summat. Sellekohaselt tuleb järgmine oksjon lugeda esmakordseks.

J. K.

V. k-s.

Küsimus 1. Kuidas tuleb aru saada Abieluseaduse § 3 „alanevad ja ülenevad sugulased“. Kas tohivad näiteks abielluda isikud, kes järgm. sugulusvahekorras: pruudi isa ja peigmehe vanaema olid

vend ja õde; kusjuures õde oli 1. ja vend 2. abielust, s. t. poolvend-poolõde ehk teisiti öeldud: peigmees on pruudi isa poolõde-tütre poeg.

Vastus 1. Need sugulased, kes üksteisest põlvnevad, moodustavad otsejoone ja neid nimetatakse üksteise ülenejateks või alanejateks selle järgi, kas sugulust arvatakse sigitatust sigitajani ülespoole või sigitajast sigitatuni allapoole. Selle järgi jaguneb ka otsejoon ise ülenevaks ja alanevaks jooneks. Ülenevasse joonde kuuluvad vanemad, vanavanemad jne., alanevasse lapsed, lapselapsed jne. Alanejate ja ülenejate sugulaste vaheline abielu on keelatud.

Kui joon koosneb niisuguseist sugulasist, kes ühisest kolmandast isikust — tüvi isast või tüvi emast — võrsunud, kuid üksteisega otsejoones ei ole sugulased, siis nimetatakse see joon kõrvaljooneks ja seda moodustavaid sugulasi kõrvalsugulasteks. Viimaste hulka kuuluvad vennad ja õed ja nende alanejad, vanaisa ja vanaema vennad ja õed ja nende alanejad jne.

Küsimuses ettetoodud näites ei ole järelikult tegemist alanevate ja ülenevate sugulastega, vaid kõrvalsugulastega. Abieluseaduse § 3 keelab kõrvalsugulastest abielu täis- ja poolvendade ning -õdede vahel, onu ja tema venna- või õetütre vahel, tädi ja tema venna- või õetütre vahel. Sellest näeme, et kõrvaljoones neljandas ja kauges astmes sugulaste vaheline abielu ei ole meil keelatud (vt. sugulusastmete arvestamise kohta BES §§ 245—258). Kui pruudi isa ja peigmehe vanaema olid vend ja õde, on nad omavahel viiendas astmes sugulased ja nende abiellumiseks ei ole Abieluseaduse § 3 järgi takistusi.

Küsimus 2. Kas on mingisuguseid takistusi või raskusi, kui üks abiellujaist on karistatud kohtu poolt ja kaotanud õigused.

Vastus 2. Asjaolu, et isik kohtu poolt on karistatud ja kaotanud õigused, ei tee takistusi tema abiellumiseks, välja arvatud juhtum, kui ta veel vahi all. Vahialuse abiellumiseks peab olema luba. Loa abiellumiseks annab igal üksikul korral vangimajade valitsuse direktor: ajaistujaile oma võimuga, kohtu- või eeluurimisaluseile — kokkuleppel vastava prokuröriaga.

T.

Kirjavastusi.

Kirjavastusi. „Õiguste adlane“. Teie kirjatükk kahjuks ei lähe.

S. T. Küsimustega „E. Politsei“ toimetuse poole pöörduvate isikute nimed jäävad toimetuse saladuseks.

Yälismailt.

Siiami politsei.

Siiami kuningriigi politsei loodi tema praegusel kujul 1900. a. Selle politsei organiseerijaiks olid inglased, mistõttu tema ka paljudes asjades sarnleb inglise politseile. Siiami politsei jaguneb: admi-

nistratiiv- (administration branch), kriminaal- (criminal investigation branch) ja mundrikandja politseisse (uniformed branch). Tema loojaks oli inglise kapten S. I. Bird-Ames, kes töötas pikemat aega Siiami politsei moderniseerimise kallal ühes terve rea abilistega — inglasetga. Praegu Siiami politseis välismaalasi-instruktooreid ei teeni, kuna nende järgi ei tunta enam tarvidust. Politsei koosseisus on 733 politseiohvitseri ja 13938 alam-politseinikku (selgituseks olgu tähendatud, et Siiami kuningriigi elanike arv on umbes 9 miljonit). Politsei koosseis täiendatakse vabatahtlike ja sõjaväelasiga, kes soovivad astuda sõjaväeteenistusest politseiteenistusse. Huvitav aga on, et neil teedel ei suudeta kaugeltki politsei koosseisu täiendada tarvilisel määral. Et leida pääsu sellest olukorrast, on tulnud algupärasele mõttele ja võttele. Võetakse nimelt — kui riigi huvid seda nõuavad — sundkorras noori mehi politseiteenistusse. Need „nekrutid“ võetakse teenistusse umbes samadel alustel ja samas korras nagu nekrutid sõjaväeteenistusse. Pealinnas, Bangkokis, asub politseikool, kus aastas õpib umbes 500 politseinekrutit; samas linnas korraldatakse ka kursusi politseiohvitseridele, millest aastas võtab osa läbi-segi 60 isikut. Viimane kursus kestab kolm aastat. Tema õppekavas leidub peale sõjaväe õppuse veel: administratiivõigus, kriminaalõigus, esimese abi andmine jne. Politsei on tihedas seoses sõjaväega ja pea kõik kõrgemad kohad politseis antakse sõjaväe-ohvitseridele. Politsei ülemjuht Siiamis on praegu kolonel Phya Bures Phadungkich. Temale alluvad vahenditult provintside (n. nim. Monthon) pealikud (arvuft 10), kes kõik seisavad kolonel-leitnandi või majori aukraadis. Ainult pealinna politseiülem on iseseisev; sellel kohal teenib üks kindral-major. Võrdlusena olgu toodud ka näiteid politseinike palkadest Siiamis (palgad tõusevad muu seas ka rippuvalt teenistusajast: nii võib palk töusta üldse neli korda). Kordnik saab kuus (arvatud inglise rahas) 7 shillingust (minimaalpalk) kuni 2 naelani ja 14 shillinguni (maksimaalpalk); veltveebel saab 3 naelast 16 shillingust kuni 4 naela ja 10 shillinguni; leitnant saab 3 naelast 12 shillingust kuni 10 naela 9 shillinguni; major saab 17 naelast 5 shillingust kuni 23 naela ja 12 shillinguni; kolonel saab 45 naelast 9 shillingust kuni 54 naela ja 10 shillinguni.

Autode arvu vähenemine Austrias.

Majanduskriis, mis on vallutanud terve maailma, avaldub kõigil aladel, eeskätt muidugi sarnastel, mis kuuluvad enam või vähem inimeste luksustarvete hulka. Nii tuleb tervest maailmast teateid, et autode arv väheneb kõikjal, parimal juhul jääb endiseks. Seda nähet võib kõige paremini jälgida Austrias, kus majanduskriis on eriti terav. Viinis vähenes mootorsõidukite arv ühe kuuga (l. a. novembrikuul) 836 sõiduki võrra, sellest oli 583 sõiduautot, 53 veoautot ja 200 mootorratast. 1931. a. septembrikuust, mil mootorsõidukite arv Viinis oli kõige suurem (nimelt 34871), kuni 1932. a. septembrikuuni vähenes kõnesolevate sõidukite arv 5956 võrra ja langes 28915 peale.

Ühe gangsteri elukäik.

Itaalias leidub nii mõnigi suurtest maanteedest eemalasuv küla, kuhu tuleb palju kirju Ameerikast ja kust kirjad lähevad pea eranditult Ameerikasse. Seal asub ka perekondi, kellele on tähtsaimaks küsimuseks maailmas: kas Ameerika jääb keeluseadusele truuks või mitte. Nende perekondade liikmeid asub Ühendriiges ja tegeleb alkoholi salaveo ja -kaubitsemisega. Kõneldakse, et need Lõuna-Itaalia osad just annavadki sarnaseid inimtüüpe, keda on vaja alkoholiga salakaubitsemisel: sealt võrsub julgeid, vastupidavaid, osavaid, kavalaid ja julmi mehi. — Agropolist oli pärit ka Giuseppe Spinelli, kes kuulus kardetavamate gangsterite hulka Ühendriiges. Tema rändas 7 aasta eest välja Ühendriigesse, Vilmerdingi Pennsylvaniasse. Kõik Vilmerdingis asuvad itaallased on pärit Agropolist, kus muidugi on hästi teada, millega üks või teine tuttav või sugulane tegeleb Ameerikas. Vilmerdingis elas ka kolm venda Volpide perekonnast, kes olid tänu alkoholile saanud haljale oksale ja töötasid käsi-käes Al Caponega. Spinelli astus tänu kodukülast kaasaantud soovituskirjadele Volpide salka ja teenis ruttu ja hästi raha. Kõik oleks korras olnud, kuid salgal on tõsine võistleja salapiirituse alal, mees, keda kutsuti ka kalabreeslaseks. Seni kui tegutses Al Capone ise, läks kõik hästi, kui juht aga pokri pisteti, hakkas õitsemise konkurendi õnn. Spinelli ei mõelnud kaua, vahetas oma leivaisa ja läks üle kalabreeslase teenistusse. Energiline, julge ja leidlik Spinelli meeldis kalabreeslasele ja tema käsi käis ka seal hästi. Ainus asi, mis talle ei meeldinud, olid alatised meeletuletused, et ta on teeninud Volpide salgas ja pole seetõttu küllalt ustav. Spinelli otsustas siis hävitada Volpide salga. Ta hakkas alljuhtide kõrvaldamisega teostama oma plaani. Kuid see ei mõjunud. Tuli kahjutuks teha Volpiseid. Ettekäände all, et ta kahjatseb oma üleminekut konkurendi poole, kutsus ta Volpiseid läbirääkimistele. Ja kohtamisel laskis ta kõik kolm venda maha. Olgu tähendatud, et salga tõeline juht, Giovanni Volpi, oli linnas tuntud lugupeetud kodanikuna ja korraldas muu seas presidendi valimisi vabariiklaste partei ülesandel. — Kui Spinelli teatas oma „vägiteost“ oma uuele ülemusele, oli viimane väga rõõmus, kuid ühtlasi oli ka Spinellile selge, et tema on langenud veel kavalama mehe kätte kui ta ise on. Uus ülemus tegi mõrtsukale selgeks, et tema salka edasi jääda ei tohi ja et ainus õige talitusviis on kiiresti põgeneda kodumaale. Spinellil polnud teist teed. Ta jõudis ühes perekonnaga Itaaliasse tagasi — ilma raha ja varanduseta. Siis katsus ta veel üht pääseteed. Ta läks vana Volpi juurde ja seletas, et ta on tema poegadele olnud suureks abiks ja truuks kaaslaseks ja pole kahjuks saanud ära hoida nende tapmist. Vana Volpi kirjutas Ameerikasse, sealt tuli vastus ja ühel ilusal päeval ilmusid Spinelli juurde politseinikud, kes ta areteerisid Ühendriigele väljaandmiseks kui mitmekordse mõrtsuka. Vana Volpi aga ilmus areteerimise juurde ja hõõrus käsi: Ühendriiges, seda teadis vanamees, ootas Spinellit elektritool.

Viini kerjused.

Nagu paljudes teistes suurlinnades, on ka Viinis kerjused organiseeritud. Nad moodustavad ühinguid, n. nim. gildisid, kes siis hooldavad nende kerjamiskohtade soetamise eest. Üksikud ühingud on omavahel jaotanud Viini linna kerjamisraioonidesse, ja kui tuli tekib mõne koha pärast, katsutakse see likvideerida kuskil Praateri väikeses kõrtsis. Organiseeritud kerjused võitlevad alatasa „metsikute“, s. o. mitteorganiseeritute vastu. On tulnud ette juhtumeid, kus „metsik“ poksitakse mõne terve mehe poolt kohalt ära. See terve mees on ühingu poolt selleks palgatud. „Metsikute“ hulka kuuluvad muidugi juhuslikud kerjused, kellele kerjamine on viimaseks katseks rasketel aegadel. Politsei andmetel töötavad organiseeritud kerjused tihti kurjategijatega käsi-käes. Kerjamisel panevad nad muidugi tähele, kuidas keegi elab, kes kuskil elab jne. Sellekohased teated antakse siis edasi esijoones erimärkide abil maja- või korteruste seintele. Huvitav on, et Viinis leidub ka kerjamisplatside rentnikke. Nimelt on kerjaste seas isikuid, kellele vastavas ühingus on suur mõju ja kes seda mõju kasutavad selleks, et endale soetada õigus mitme kerjamiskoha pidamiseks. Neid kohti renditakse siis edasi. „Rentnik“ maksab harilikult $\frac{1}{2}$ —3 shillingut (umbes 25 s. — 1,50 kr.) päevas. Neid kohti antakse välja kerjaste börsil, mis asub ühes väikeses Praateri kõrtsis. Rentnik peab pakkuma nii palju kui vähegi jõuab, sest muidu võib ta korraga heast platsist ilma jääda: tuleb keegi teine ja pakub rohkem. Kerjaste „aristokraatiat“ moodustavad tänavauljad ja -artistid. Nad teenivad rohkem, ei ole seotud platsidega ja seisavad juba seetõttu teistest kõrgemal, et nemad ka saadud raha eest midagi annavad. Nad on väga hästi organiseeritud ja korraldavad, et aja nõuete kõrgusel seista, tihti võistlusi eesmärgiga leida eneste seast parim tänavaulja, parim saksofonist jne. Nende kerjaste sekka kuuluvad endised, kohata jäänud väikesemad näitlejad ja artistid. — Kõigest toodust ei tohi järeldada, nagu oleks Viini kerjustel kuldne põli. Need ajad, kus mõni kerjus võis endale koguda varandust, on ühes kriisi tulekuga ammu möödas ja järele on jäänud vaid kõige tõsisem igapäevane võitlus kõhutäie ja magamisaseme pärast.

New Yorgi politseist.

Hiljuti pidas politseiinspektor Louis E. Costuma New Yorgi raadios kõne New Yorgi politsei tegevusest viimasel ajal. Kõnest selgus palju huvitavat. Politsei tehnilisele varustamisele on viimasel ajal pandud õige palju rõhku. Nii on praegu politsei tarvitada hulk automaatpüsse ja mootorsõidukeid. Soomustatud mootorrattad sõidavad ööd kui päevad läbi New Yorgi tänavate. Neis sõitvad politseinikud on määratud eriti röövlite kiireks kahjutukstegemiseks. Tarbekorral tulistavad nad kurjategijaid hoiatamata. Need mootorrattad on varustatud erilise raadio-vastuvõtjaga, mistõttu politseinikud on alalises ühenduses keskkohaga ja saavad viimaselt igal ajal tarvilikke juhtnööre ja käske. — Kriminaalpolitsei eriametnikud valva-

vad raudteejaamu ja südalinna kauplusi, et kaitsta võõraid ja suuremaid ärisid. — Keskkoha juures asub eriosakond, mille teenistuses seisvad ametnikud valitsevad võõraid keeli. Selle osakonna ülesandeks on võitlus rahvusvahelise kuritegevuse vastu käsikäes Euroopa ja Lõuna-Ameerika riikidega. — Eriametnikud valvavad lokaalide üle, mis on tuntud kurjategijate, hangeldajate ja teiste sarnaste isikute kohtamiskohtadena. — Ka sadamas on alatasa eriametnikud, kelle ülesandeks on peamiselt võõraste kaitsmine petiste ja teiste kurjategijate vastu. — Kerjamise, kalliskivide varguste, uimastavate mürkidega kaubitsemise, tuliriistade loata müümise jne. vastu võitlemine on pandud jällegi eriametnikkude peale. — Kui mõni äri tahab üle viia pankka või mõnda teise kohta suurema rahasumma, siis kaitsevad politseiametnikud rahaviijat. — Lokaalide üle valvamiseks, prostitutsiooni jne. vastu võitlemiseks on New Yorgi linnaomavalitsus hiljuti pannud maksma terve rea määrusi, mis politseile võimaldavad laiema ulatusega tegutsemist. Viimasel ajal on isegi mindud nii kaugele, et retsidiviste on hakatud igaks juhtumiks areteerima, et paremat korda luua kõnesolevas suurlinnas. — Kriminaalpolitseil on New Yorgis oma kool, kus peale muu õpetatakse järgmisi aineid: arstiteadust, hingeteadust, psühhiaatriat. Peale selle tutvustatakse kriminaalametnikke kurjategijate töötamisviisidega. Kursused on tasuta ja neist võivad vabal ajal osa võtta kõik politseinikud. Erikursustel valmistatakse ette politsei-seersante, politsei-leitnante, politseikapteneid. Väga suurt rõhku on hakatud panema kuritegevuse ärahoidmisele eriti noorsoo seas. Igal aastal läheb Ühendriiges keskmiselt 500.000 inimest vanglasse ja sellest arvust on peaaegu pool alla 21 a. vanuseid isikuid! See muidugi paneb mõtlema ja sunnib tõsiselt kõrsimust kaaluma, kuidas hoida noorsugu vaos, mis teha, et just noored ei satuks kuritegevuse teele. New Yorgis on asutatud hulk eraseltse noorte kuritegevuse vastu võitlemiseks. Ka New Yorgi politsei juurde asutati nüüd eribüroo noorte kuritegevuse vastu võitlemiseks. Selle büroo tööst võtavad nõuandjatena osa rida silmapaistvaid New Yorgi kodanikke. Büroo koosseisus on praegu 200 isikut, mis pole muidugi suur arv, kui seda võrrelda politsei üldarvuga (19.000 inimest), mis aga on siiski küllalt suur, et algust teha selles nii tarvilikus ja kasulikus töös.

Väljaandja: *Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*
 Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

Leevold, Jaan Anna p., kaitsevääst vabast. tunnistus nr. 2728, v. a. 2. jalaväe polgu ülevalt 7. 10. 21. a.

Õunapu, Jaan Gustavi pg., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 33.925, v. a. Tartu maak. rahvaväe ülevalt 11. 11. 20. a.
 Sõrra, Sergei Johani p., laske-riistaluba nr. 390, v. a. Tartu-Valga prefektilt 10. 5. 32. a.

- A n n a s k**, Paul Joosepi pg., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 14.690, v. a. 8. jalaväe polgu ülemalt 9. 8. 20. a.
- S a a r**, Georg Johani pg., alkooliõpetaja kutsetunnistus nr. 603, v. a. Tartu õpetajate seminarilt 31. 8. 27. a.
- G r ü n e r**, Aksel-Vilhelm Marta pg., kaitsev. vab. tunnistuse duplikaat nr. 397, v. a. Viljandi kaitsevääringkonna ülemalt 26. 2. 29. a.
- Ü t t**, Johannes Jaani p., kaitsevääst vabastamise tunnistus nr. 3630, välja antud 2. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 10. 26. a.
- K o m p u s**, Johan Andrese p., laskeriistaluba nr. 1719, välja antud Tartu-Valga prefektilt 30. 8. 27. a.
- B a m b e r g**, Jakob, kaitsevääst vabastam. tunnistus nr. 2160, välja antud 3. jalaväe polgu ülemalt 26. 2. 20. a. (44890)
- B e r g**, Eduard Jaagu p., kaitsevääst vabastamise tunnistus nr. 2724, välja antud Kv. staabi IV osakonnalt 24. 10. 30. a.
- H ä n n i**, Voldemar, kaitsevääst vabast. tunnistus nr. 6441, välja antud Ratsarügemendi ülemalt 13. 9. 29. a. (28187)
- J ä r v a k a n d i** Põllumeeste seltsi algpõhikiri, registreeritud Tallinna-Haapsalu rahukogus 29. 5. 29. a. nr. 259 all. (44894)
- I n s e l b e r g**, August, hobusepass nr. 213, välja antud Sangaste vallavalitsuselt 13. 12. 20. a. (44899)
- L ü g a n u s e** Tarvitajate ühise põhikirja ära kiri, registreeritud 13. 9. 19. a. nr. 28 all Rakvere-Paide rahukogus. (44900)
- K e l d e r**, Eduard Andrese p., kaitsevääst vabastamise tunnistus nr. 12698, välja antud Viljandi maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 21. 10. 20. a.
- K i h e l k o n n a** Valla Vastastikku Kinnitusseltsi algpõhikiri, registreeritud 12. 3. 26. a. nr. 73 all. (44903)
- K ä t t a i**, Peeter Sergei p., hobusepass nr. 85, välja antud Meremäe vallavalitsuselt 26. 11. 31. a. (44907)
- M i l l e r**, August, kaitsevääst vabastam. tunnistus nr. 3082, välja antud Lääne maakonna rahvaväe ülemalt 2. 9. 24. a. (28184)
- B r a n d t**, Hans, kaitsevääst vabastamise tunnistus nr. 3415, välja antud Tallinna vahipataljoni ülemalt 9. 8. 20. a. (28185)
- B e e t m a n**, Aleksander, kaitsevääst vabastamise tunnistus nr. 7320, välja antud 5. jalaväepolgu ülemalt 2. 6. 22. a. (28186)
- H ä n n i**, Voldemar, kaitsevääst vabastam. tunnistus nr. 6441, välja antud Ratsarügemendi ülemalt 13. 9. 29. a. (28187)

Tunnustatakse maksvusetuks järgmine isikutunnistus:

- R e i n**, Vladimir Hendriku p., välja antud Enge vallavalitsuselt 11. 5. 28. a. nr. 19.

TALLINNA JUUDI ÜHISPANK

VEENE TÄN. 6. TELEF. 448-25.

**Soimetab kõiki pangaooperatsioone
sise- ja välismaid.**

SPEDITSIOON, TRANSPORT JA KINNITAMINE.

Moodsaim iluravi

Tualettseep **Syringa**

Näokreem **Syringa**

Kölnivesi **Syringa**

0/Ü. **REMEDIA**

TALLINN.

Suurem

karusnahkade kauplus

Eestis

A.-S.

Venn. Abramsohn & Ko.

Viru t. 5. Telef. 447-62.

Aktsiaselts „EESTI SIID“

Ühend. K.-m. „TEKLA“.

**Soovitab: Crepe-de-chine, mööbli- ja voodririidet ja
hooaja uudiseid oma vabriku ladudest.**

TALLINN, Viru tän. nr. 14-1. Telefon 447-87. Laadaplats 70. — TARTU,
Aleksandri tän. 6. Tel. 1-95. — NARVA, Peetriplats. — PETSERI, Turu-
plats 17. — VILJANDI, Lossi tän. 19. Tel. 30.

Parim sisseostukoht!

Juust ja või oma meiereidest.

Eriala: „TURNIER“ parim Eesti

EMMENTALI juust.

EESTI PIMAPRODUKT

Jakob Imhof

Tallinn, Sauna t. 1. Tel. 445-37.

**Pakkide saatmine Venemaale
kiiresti ja korralikult.**

J. KALLO

MÖÖBLIÄRI ja -TÖÖSTUS

Suur Karja 18. Tel. 446-89.

Soovitan oma tööstusest häid
mööbleid

väga mõõdukate hindadega.

Järelmaks võimalik.

TÖÖSTUS-KAUBANDUS A.-S.
„SAMUEL BESPROSVANIE“

Soovitab oma laost ja osakondadest suures ja maitserikkas valikus :
Villaseid jakke, veste, bluuse, pullovere, spordi-
esemeid, salle, sukki, sokke, kindaid, milanees- ja
tvedriiet, siidi ja puuvilla naisterahva pesu, käsi-
töö ja kudumise villaseid ning siidilõngu j. n. e.

PEALADU: Tallinnas, Suur Karja 12. **Telefon 446-63.**
LASTEVARVETE OSAKOND: Suur Karja 14.

Kohvik ja Kondiitriäri

H. Feischer

Tallinn,

Harju 45. Tel. 445-00.

E.VILDTAG

VÄIKE KARJA 9.
TELEFON 451-67.

Hinnad kõige kallimad, kes
seda ei usu, küsigu konkurentidelt. Veendumiseks
palun sisse astuda kas kaup
vastab hinnale.

M Ü Ü G I L :
veinid,
tubakasaadused ja
koloniaalkaubad.

Kõige parem on

Saunaseep

I-a Riviera nr. 52.

Nõudke igalpool!

Pidage silmas etiketti!

Hoiduge järeleaima-
mise eest!

B. GLÜCKMANN,
seebivabrik.

Pildiraamitööstus
&

peeglikauplus

Joh. Klausen

TALLINN,
Dunkri t. 3. Tel. 434-47.

SHOKOLAADIVABRIK
A.-S. Ginovker & Ko.
TALLINN.

Vanem valmisriieteäri Gestis

K.-M. „ERPE“

Endine M. Plkarevitseh

Viru tän. 22. Telef. 446-94.

Soovitab suures valikus:
daamide ja härrade valmis-
riideid. Tellimiste vastuvõt-
mine ja täitmine korralik.

Kõik meilt ostetud riided pres-
sitakse maksuta.

MEHAANILINE SAAPAPARAN-
DUS- JA KIIR-TALLUTAMIS-
TÖÖKODA

TALLINN, SUUR KARJA TÄN. Nr. 2.
TELEFON 445-67.

JALGRATTAD: „Naumann“, „National“, „Primus“.

Õmblusmasinad: „Pfaff“, „Naumann“, „Vesta“.

Grammofonid ja plaadid: „Homocord“ on võistlemata
head. — Vastutus. — Vastutulelikud hinnad.

Kr. Saar & Ko.

Tallinnas, Viru tän. 3. Telefon 461-20.

Osakonnad: TARTUS ja JÕHVIS.

PAGARI- JA KONDIITRIÄRI

H. LAAS

TALLINN,

VANA POSTI 7. TEL. 446-57.

A.-S. „Vill“

Viru tän. 23.

Odavam ja soodsaim ostukoht
**bluusidest, kleitidest
ja pesust.**

Müük vabrikuhinnaga.

Eduard Tõnisson

Tallinnas, Kuninga 9.

Telefon 445-66.

Harjatööstus. Asutatud 1870. a.

Harjad, pintsliid, nahk- ja kookus-jalamatid.

Vildivabrik. Asutatud 1921. a.

Viltsaapad, toakingad, sadula-, rängi-, tehniline, ehituse-
j. n. e. vilt.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Tiibklaverid,
Pianinod,
Harmooniumid,
müügil ja
üürile anda.

Reisikohvleid,
Reisikotte,
Aktimappe,
Vihmavarje,
Jalutuskeppe.

Karl Jürgenson

Asutatud 1880. a.

Tallinn, Kuninga tän. 5.

Telefon 436-86.

*Ainult
Ephrag
hambapastaga
hoiate hambad
terved*

F-a G. BIRK'i

riidevärvimise ja keemilise puhastuse tööstus

Tallinnas, Maakri tän. 23.

Telefon 309-18,

on avanud uued vastuvõtukohad.

Müüri vahe tän. 17, kübaraäris,
Maakri tänav 6, rohukaupluses.

**Endised vastuvõtukohad
asuvad:**

Raekoja platsil 13, telef. 429-28,
Pikk t. 33, Vana Kalamaja t. 13.

Maakangaste värvimise kui ka
puhastustööde hinnad alandatud

Ostke ainult kodumaa kaupa.

A.-S. „RAUANIIT”

Tallinnas, Rannavärava puiestee nr. 7. Kõnetraat 440-54

valmistab kõige paremas headuses

Siidi ja Kunstsiidiriidet,

Trikood,

Trikoopesu,

Sukki,

Sokke,

Paefu,

Pitse,

Salle j. n. e.

Meie kaubad valmistatakse kõrgeväärtuslikust materjalist, kuid seejuures on hinnalt odavad.

Soovitame meie rikkalikust laost soodsa hinnaga igaseltsi nahakaupu:

Talla-, pinsoli-, pastla-, raag-, juht-, kroom- ja schaurett-nahku moodsats värves. Jalanõusid kroom-, lakk- ja juhtnahast „REKORD“ vabriku tooteid. Säärsaapaid kroom- ja juhtnahast ja kalameestele kollaseid vene saapaid. Viltsaapaid meestele, naistele ja lastele, nahkadega ja ilma, mitmeis värves.

Riidest, kroomnahast tallaga suvikingi, tennisingi igas suuruses ja värvis

A.-S. Aleksei Gorbatshev & Ko.

Veneturg nr. 5. Kõnetraat 307-34.

Liuraudu

soovitab

M. MÄNNIL & Ko.

TALLINN, PIKK 13.

Telefon 431-49.

Kõige suurem

meeste ja naiste valmis-
riiete kaubamaja Eestis

A. Rubanoviitsh

TALLINN, Viru tänn, 8.

Telefon 436-65.

A. S. OSKAR KILGAS

VABRIK: TALLINN, VOLTA 3.

SOOVITAME OMA KÕRGEVÄÄRTUSLISI HOOAJA

UUDISEID:

SHIDI-, VILLASEID, POOLSHIDI- JA POOLVILLASEID
KLEIDI-, MANTLI-, VOODRI- JA PESURIIDEID.

TUNTUD HÄÄDUSES VALMISTAME

SUKKI, SOKKE, PITSE, PAELU, TRIKOOPESU,
TRIKOORIET J. N. E.

KAUBAD TÄIELISELT
VÕISTLUSVÕI-
MELISED VÄLISMAA
SAADAVAL

VASTAVATE SAA-
DUSTEGA; VARUST.
VABRIKU MÄRGIGA.
ÜLE MAA!

Naiste ja }
meeste }

valmisriideid,

mööbliriiet, gobelääni, damasti j. n. e.

soovitab suures väljavalikus soodsate hindadega

M. JOSSELOV

Tallinn, Kuninga 6.

Telefon 450-61.

F. BRASCHINSKY & P^o

PUDUKAUBA LADU

VIRU 4, PASSAAZ

TELEFON 436-90.